

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

MALİYE ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE'DE SERVET ÜZERİNDEN ALINAN
VERGİLERİN EKONOMİYE ETKİLERİ

Sinan KABLAN

2501222343

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. Binhan Elif YILMAZ

İSTANBUL - 2024

ÖZ

TÜRKİYE'DE SERVET ÜZERİNDEN ALINAN VERGİLERİN EKONOMİYE ETKİLERİ

Sinan KABLAN

Servet vergileri, ülkelerin gelir sağlamada, makroekonomik hedeflerine ulaşmasında, gelir eşitsizliğine yönelik girişimlerinde oldukça önemli bir araç olarak işlev görmektedir. Bu doğrultuda servet vergileri özellikle son yıllarda daha da önem kazanmış ve ülkelerin ekonomilerinde oldukça önemli bir yer edinmiştir. Bu çalışma servet vergisinin Türkiye ekonomisindeki yerini ve makroekonomik faktörler üzerindeki etkilerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu çalışmada servet vergisinin 2004-2023 yılları arasında döviz kuru, enflasyon ve GSYİH üzerindeki etkisi ekonometrik analizlerle ortaya konulmuştur. Elde edilen sonuçlar servet vergisinin bu değişkenler üzerindeki anlamlı ve pozitif bir etkisinin olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Servet Vergisi, Net Servet Vergisi, Emlak Vergisi, Motorlu Taşıtlar Vergisi, Veraset ve İntikal vergisi, Makroekonomik faktörler, GSYİH, Türkiye.

ABSTRACT

EFFECTS OF TAXES ON WEALTH ON THE ECONOMY IN TÜRKİYE

Sinan KABLAN

Wealth taxes can be considered as a very important tool for countries in generating revenue, achieving their macroeconomic goals and initiatives towards income inequality. In this direction, wealth taxes have gained more importance especially in recent years and have gained a very important place in the economies of countries. Accordingly, this study aims to reveal the place of wealth tax in the Turkish economy and its impact on macroeconomic factors. Accordingly, the study analyzes the impact of wealth tax on exchange rate, inflation and GDP between 2004 and 2023 through econometric analysis. The results show that wealth tax has a significant and positive effect on these variables.

Keywords: Wealth Tax, Net Wealth Tax, Property Tax, Motor Vehicles Tax, Inheritance and Transfer Tax, Macroeconomic Factors, GDP, Türkiye.

ÖNSÖZ

Servet kelimesi Arapça kökenli olup, farklı tanımlarda kullanılmakta ve çeşitli şekillerde yorumlanmaktadır.

Vergi sistemleri, bir ülkenin ekonomik ve sosyal politikalarının temel taşlarından biri olarak kabul edilmektedir. Bu bağlamda, servet vergileri, gelir dağılımı, sosyal adalet ve ekonomik büyüme gibi makroekonomik hedeflere ulaşmada önemli bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Servet vergilerinin önemi, özellikle son yıllarda küresel ölçekte artan gelir eşitsizliği ve servet yoğunlaşması tartışmaları ışığında daha da belirginleşmektedir. Ekonomik kalkınmanın sürdürülebilirliği ve toplumsal refahın adil dağılımı açısından servet vergilerinin rolü, akademik ve politik çevrelerde yoğun bir şekilde tartışılmaktadır. Türkiye özelinde servet vergilerinin mevcut durumunu, tarihsel gelişimini ve ekonomik etkilerini kapsamlı bir şekilde incelemeyi amaçlamaktadır

Tez çalışmamda bilgi ve deneyimleri ile desteğini esirgemeyen, bana yol gösteren değerli hocam Prof. Dr. Binhan Elif YILMAZ'a desteğe ihtiyacım olduğunda zaman ayırıp bıkmadan moral veren değerli arkadaşım Mehtap Meydan'a teşekkür ederim.

Bu zorlu süreçte benim bütün yükümü çeken sevgili eşim Nihal ve sevgili kızım Derya Pırıl'a şükranlarımı sunarım.

Sinan KABLAN

İstanbul, 2024

İÇİNDEKİLER

ÖZ	ii
ÖNSÖZ.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL OLARAK VERGİ

1.1. Vergi Kavramı	4
1.1.1. Vergilendirmenin Tarihi Gelişimi.....	5
1.1.2. Vergilendirmenin Gerekçesi	7
1.1.3. Vergilendirmenin Zorlukları	8
1.2. Vergi Yükümlülüğü.....	9
1.3. Vergi Politikalarının Temelleri	10
1.4. Vergi Türleri.....	11
1.4.1. Dolaysız Vergiler	12
1.4.2. Dolaylı Vergiler	16
1.5. Vergi Sistemleri.....	20
1.5.1. Progresif Vergi Sistemi (Artan Oranlı).....	20
1.5.2. Regresif Vergi Sistemi (Azalan Oranlı).....	22
1.5.3. Proporsiyonel Vergi Sistemi	23
1.5.4. Türkiye’de Vergi Uygulamaları.....	25
1.5.5. Türk Vergi Sisteminin Genel Yapısı.....	25
1.5.6. Temel Vergi Kanunları	26

1.5.7. Vergi Ödeme Yükümlülüğü.....	28
1.5.8. Gerçek Kişiler için Vergi Ödeme Yükümlülüğü	28
1.5.9. Tüzel Kişiler için Vergi Ödeme Yükümlülüğü.....	29
1.5.10. Vergi Muafiyetleri ve İstisnaları	30
1.5.11. Vergi Reformları ve Güncel Gelişmeler	33

İKİNCİ BÖLÜM

SERVET VERGİLERİ VE NET SERVET VERGİSİ

2.1. Servet Kavramı.....	36
2.2. Servetin Oluşumu	38
2.3. Servetin Öğeleri.....	38
2.3.1. Nesnel Servet	39
2.3.2. Parasal Servet ve Haklar	40
2.3.3. Emek Serveti	41
2.4. Servet Vergisi Kavramı	42
2.5. Servet Vergilerinin Gerekçeleri.....	43
2.6. Servet Vergilerinin İlkeleri.....	45
2.6.1. Eşitlik	46
2.6.2. Hakkaniyet	48
2.6.3. Uygunluk.....	49
2.6.4. Tasarruf	50
2.6.5. Belirlilik	51
2.6.6. Verimlilik.....	52
2.6.7. Esneklik.....	52
2.7. Servet Vergilerinin Uygulanması	53

2.7.1. Genel Servet Vergisi	54
2.7.2. Genel Mülkiyet Vergisi.....	55
2.7.3. Net Servet Vergisi	56
2.7.4. Özel Servet Vergileri.....	58
2.7.5. Emlak Vergisi.....	59
2.7.6. Motorlu Taşıtlar Vergisi.....	59
2.7.7. Veraset ve İntikal Vergisi.....	60
2.7.8. Servet Vergilerinin Tarihsel Gelişimi	61
2.8. Servet Vergilerinin Ekonomik Etkileri.....	62
2.8.1. Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi	62
2.8.2. Tasarruflar Üzerindeki Etkisi.....	64
2.8.3. Yatırımlar Üzerindeki Etkisi	66
2.8.4. Servet Vergileri ve Sosyal Adalet	68
2.9. Servet Vergileri ve Gelir Dağılımı	71
2.9.1. Yeniden Dağıtım Etkisi.....	71
2.9.2. Motivasyon Etkisi	71

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SERVET VERGİSİNİN TÜRKİYE EKONOMİSİNDEKİ YERİ

3.1. Araştırmanın Amacı	73
3.2. Veri Seti.....	73
3.3. Servet Vergisinin Çeşitli Makroekonomik Büyüklükler ile İlişkisi	75
3.3.1. ABD Doları ve Mülkiyet Üzerinden Alınan vergiler.....	75
3.3.3. GSYİH ve Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	79
3.4. Regrasyon Analizi	80

3.5. Yöntem	81
3. 6. Bulgular	81
SONUÇ	87
KAYNAKÇA	93

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Çalışmada Kullanılan Değişkenler ve Kısaltmaları.....	74
Tablo 2. Değişkenlere Ait Betimleyici İstatistikler.....	82
Tablo 3. Kwiatkowski-Phillips-Schmidt-Shin (KPSS) Birim Kök Test Sonuçları.....	84
Tablo 4. Tahmin Sonuçları	85

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Vergi Türleri	11
Şekil 2. Servet Vergilerinin İlkeleri	46
Şekil 3. Servet Vergi Türleri	54
Şekil 4. Servet Vergisi ve ABD Doları Değişimi	76
Şekil 5. Servet Vergisi ve TÜFE Değişimi	78
Şekil 6. Servet Vergisi ve GSYİH Değişimi	79

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
DVK	: Damga Vergisi Kanunu
GSYİH	: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
GVK	: Gelir Vergisi Kanunu
KDV	: Katma Değer Vergisi
KDVK	: Katma Değer Vergisi Kanunu
KVK	: Kurumlar Vergisi Kanunu
MTV	: Motorlu Taşıtlar Vergisi
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İş Birliği Örgütü
ÖTV	: Özel Tüketim Vergisi
ÖTVK	: Özel Tüketim Vergisi Kanunu
TCMB	: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
EVDS	: Elektronik Veri Dağıtım Sistemi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TÜFE	: Tüketici Fiyat Endeksi
USD	: Amerika Birleşik Devletleri Dolar Kuru

GİRİŞ

Çalışmanın temel amacı, servet vergisinin Türkiye ekonomisindeki yerini çok boyutlu bir perspektiften analiz etmek ve bu vergi türünün ekonomik performans üzerindeki etkilerini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda, çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır ve her bölüm kendi içinde alt başlıklara ayrılarak konunun derinlemesine incelenmesine olanak sağlamaktadır. İlk bölümde, vergi kavramı genel hatlarıyla ele alınmaktadır. Bu bölümde, vergi kavramının tanımı, vergi yükümlülüğünün niteliği ve kapsamı, vergi politikalarının temel ilkeleri ve amaçları, farklı vergi türleri ve vergi sistemleri incelenmektedir. Ayrıca, Türkiye'deki vergi uygulamalarına genel bir bakış sunularak, ülkenin vergi sisteminin temel özellikleri ve tarihsel gelişimi değerlendirilmektedir. Bu bölüm, çalışmanın kavramsal çerçevesini oluşturmakta ve servet vergileri konusuna geçiş için sağlam bir zemin hazırlamaktadır.

İkinci bölüm, servet vergileri ve net servet vergisi konusuna odaklanmaktadır. Bu bölümde, servet kavramının tanımı ve kapsamı, servetin ölçeleri, servet vergisi kavramı ve bu vergi türünün gerekçeleri detaylı bir şekilde ele alınmaktadır. Servet vergilerinin uygulanma ilkeleri, tarihsel gelişimi ve ekonomik etkileri incelenerek, bu vergi türünün teorik ve pratik yönleri aydınlatılmaktadır. Ayrıca, servet vergilerinin sosyal adalet ve gelir dağılımı üzerindeki etkileri de bu bölümde tartışılmaktadır. Bu bağlamda, servet vergilerinin toplumsal eşitsizlikleri azaltma potansiyeli ve ekonomik büyüme üzerindeki olası etkileri değerlendirilmektedir.

Çalışmanın son bölümü, servet vergisinin Türkiye ekonomisindeki yerini irdelemektedir. Bu bölümde, Türkiye'de uygulanan servet vergisi türleri, bu vergilerin tarihsel gelişimi ve mevcut durumu analiz edilmektedir. Ayrıca, servet vergilerinin Türkiye'nin makroekonomik göstergeleri üzerindeki etkisi, ekonometrik analizler yardımıyla incelenmektedir. Bu analizler, servet vergilerinin ekonomik büyüme, gelir dağılımı, tasarruf oranları ve yatırımlar gibi temel ekonomik faktörler üzerindeki etkilerini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Vergi politikaları, bir ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınmasında kritik bir rol oynamaktadır. Özellikle servet vergileri, gelir dağılımındaki eşitsizlikleri azaltma,

kamu harcamalarını finanse etme ve ekonomik istikrarı sağlama gibi çeşitli amaçlara hizmet edebilmektedir. Bu bağlamda, servet vergilerinin etkinliği ve verimliliği, ekonomi politikası yapıcıları için büyük önem taşımaktadır. Bu çalışmanın önemi, servet vergilerinin Türkiye ekonomisi üzerindeki etkilerini kapsamlı ve derinlemesine bir şekilde ele almasından kaynaklanmaktadır.

Türkiye gibi gelişmekte olan bir ekonomide, servet vergilerinin rolü ve potansiyel etkileri özellikle dikkat çekicidir. Ülkenin hızlı ekonomik büyüme sürecinde, gelir ve servet dağılımındaki dengesizlikler giderek artmış ve bu durum sosyal ve ekonomik politikaların odak noktalarından biri haline gelmiştir. Bu nedenle, servet vergilerinin mevcut durumunun, potansiyelinin ve sınırlamalarının anlaşılması, daha adil ve sürdürülebilir bir ekonomik model oluşturulmasına katkı sağlayabilir.

Çalışmanın bir diğer önemli yönü, servet vergilerini sadece ekonomik boyutuyla değil, aynı zamanda sosyal ve politik yönleriyle de ele almasıdır. Vergi politikaları, toplumsal adalet algısı ve politik tercihlerle yakından ilişkilidir. Bu nedenle, servet vergilerinin sosyal adalet ve gelir dağılımı üzerindeki etkilerinin incelenmesi, konunun daha geniş bir perspektiften anlaşılmasına olanak tanımaktadır. Ayrıca, bu çalışma, Türkiye'deki servet vergisi uygulamalarını uluslararası bağlamda değerlendirerek, ülkenin vergi sisteminin küresel eğilimler ve en iyi uygulamalarla karşılaştırılmasına imkân sağlamaktadır. Bu karşılaştırmalı analiz, Türkiye'nin servet vergileri konusundaki politikalarının güçlü ve zayıf yönlerini ortaya çıkararak, gelecekteki politika önerilerine ışık tutmaktadır.

Çalışmanın metodolojik açıdan önemi, nitel ve nicel araştırma yöntemlerini bir arada kullanmasından kaynaklanmaktadır. Kavramsal ve teorik analizlerin yanı sıra, ekonometrik modeller kullanılarak servet vergilerinin ekonomik etkilerinin ampirik olarak incelenmesi, çalışmanın bulgularını daha sağlam ve güvenilir kılmaktadır. Bu çok yönlü yaklaşım, servet vergileri konusunun farklı boyutlarını bütüncül bir şekilde ele almaya olanak tanımaktadır.

Çalışmanın literatüre katkısı, Türkiye özelinde servet vergilerini kapsamlı bir şekilde ele alması ve güncel verilere dayalı analizler sunmasıdır. Türkiye'de servet

vergileri konusunda yapılan akademik çalışmaların sınırlı olduğu göz önüne alındığında, bu araştırma, alandaki bilgi birikimini genişletme ve gelecekteki çalışmalar için bir referans noktası oluşturma potansiyeline sahiptir.

Bu çalışmanın sonuçları, politika yapıcılar, akademisyenler ve ekonomi alanındaki profesyoneller için önemli çıkarımlar sunmaktadır. Servet vergilerinin ekonomik ve sosyal etkileri hakkında elde edilecek bulgular, gelecekteki vergi politikalarının şekillendirilmesinde yol gösterici olabilir. Özellikle, servet vergilerinin ekonomik büyüme, gelir dağılımı ve sosyal adalet üzerindeki etkilerinin anlaşılmasının daha etkin ve adil bir vergi sistemi oluşturulmasına katkı sağlayacağı söylenebilir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL OLARAK VERGİ

Bu bölümde vergi kavramı ele alınarak detaylıca incelenecektir. Bu bağlamda vergi türleri, servet vergilerinin gerekçeleri, ilkeleri, uygulanması ve servet vergilerinin tarihsel gelişimi konularına değinilecektir.

1.1. Vergi Kavramı

Devletler, kamu harcamalarının finansmanını sağlamak amacıyla vatandaşlarından çeşitli şekillerde vergi toplarlar. Vergiler, devletin egemenlik yetkisine dayanarak toplumun ekonomik ve sosyal amaçlarına hizmet etmek üzere, ödeme gücüne göre alınan, zorunlu ve karşılıksız ödemelerdir. Vergi, modern toplumların işleyişinde ve kamu hizmetlerinin finansmanında önemli bir role sahip olan ekonomik bir olgudur. Vergi, vatandaşların, kanunlar çerçevesinde kamu tüzel kişiliğine ödemek zorunda oldukları, karşılıksız ve zorunlu mali yükümlülükler olarak tanımlanabilir. Bu kapsamda, vergi kavramının anlaşılması ve etkin yönetilmesi, devletlerin ekonomik ve sosyal politikalarının temelini oluşturmaktadır (Erginay, 1984; Pehlivan & Bayraklı, 1998).

Vergiler, hükümetlerin işleyişinde ve kamu hizmetlerinin sağlanmasında çok önemli bir rol oynayan modern toplumun temel bir unsurudur. Vergi kavramı, birincil amacı kamu harcamalarını finanse etmek üzere gelir elde etmek olan ve bir hükümet tarafından gelir, mülk, satış ve diğer ekonomik faaliyet biçimleri üzerine konulan zorunlu parasal katkı olarak tanımlanabilir (Samuelson ve Nordhaus, 2009).

“Vergi” terimi, ‘değerlendirmek’ veya ‘tahmin etmek’ anlamına gelen Latince ‘taxare’ kelimesinden gelmektedir (Oxford University Press, 2022). Bu dilsel köken, bireylerden ve işletmelerden parasal katkıların sistematik olarak değerlendirilmesi ve toplanması yoluyla hükümet için gelir elde etmek olan vergilendirmenin temel amacını yansıtmaktadır.

Vergi kavramı özünde, bir toplumdaki bireylerin kamusal mal ve hizmetlerin sağlanması karşılığında kaynaklarının bir kısmını devlete vermeyi kabul ettiğini öne süren sosyal sözleşme teorisine dayanmaktadır (Rousseau, 1762/2018). Bu toplumsal sözleşme, vatandaşların devletten aldıkları ulusal savunma, altyapı, eğitim ve sağlık hizmetleri gibi faydalar karşılığında vergi ödemelerinin beklendiği modern vergi sisteminin temelini oluşturur (Stiglitz ve Rosengard, 2015).

Vergilendirme, gelir yaratmanın ötesinde, hükümetlerin çeşitli ekonomik ve sosyal hedeflere ulaşması için çok yönlü bir araç olarak hizmet etmektedir. Bunlar arasında gelirin yeniden dağıtılması, ekonomik istikrarın sağlanması ve belirli ekonomik faaliyetler için teşvik veya caydırıcı unsurların yaratılması yer almaktadır (Rosen ve Gayer, 2014; Mankiw, 2021).

Vergiler, yapılarına ve hedefledikleri ekonomik faaliyetlere göre çeşitli kategorilerde sınıflandırılabilir. Bunlar arasında gelir vergileri, satış vergileri, emlak vergileri, bordro vergileri, tüketim vergileri, emlak ve miras vergileri ve sermaye kazancı vergileri yer almaktadır (Rosen ve Gayer, 2014; Mankiw, 2021; Stiglitz ve Rosengard, 2015; Saez ve Zucman, 2019).

Vergilendirme kavramı eşitlik, verimlilik, basitlik, şeffaflık ve istikrar gibi çeşitli ilkeler tarafından yönlendirilmektedir (Rosen ve Gayer, 2014; Mankiw, 2021; Stiglitz ve Rosengard, 2015; Saez ve Zucman, 2019). Bu ilkeler, hükümetlerin gelir yaratma, ekonomik hedefler ve sosyal refah ihtiyaçlarını dengeleyen etkili vergi sistemleri tasarımları ve uygulamaları için bir çerçeve görevi görmektedir (Samuelson ve Nordhaus, 2009).

1.1.1. Vergilendirmenin Tarihi Gelişimi

Vergi kavramının tarihi, insanlık tarihinin en eski ve temel olgularından biridir. İlk toplum yapılanmalarından itibaren, toplumsal ihtiyaçların karşılanması amacıyla çeşitli biçimlerde vergi uygulamaları görülmektedir. Vergilendirme, toplumsal düzenin sağlanması ve devlet otoritesinin tesisi açısından önemli bir role sahip olmuştur (Carlson, 2005).

Antik Çağ'da, Mezopotamya, Mısır, Çin ve Hindistan gibi ilk büyük uygarlıklarda, tarımsal ürünler, hayvanlar veya emek gibi değerler üzerinden vergilendirme sistemleri mevcuttu. Örneğin, Eski Mısır'da Nil Nehri'nin taşkınlarından sonra, köylülerden ürün payı alınarak vergi toplanmaktaydı (Gök, 2007). Benzer şekilde, Eski Yunan kent-devletlerinde de çeşitli vergi biçimleri uygulanmaktaydı. Atina'da, vatandaşlardan doğrudan vergi alınırken, Sparta'da daha çok dolaylı vergiler tercih edilmekteydi (Çetinkaya, 2007).

Orta Çağ' da, feodal düzen içerisinde güçlü krallıkların yükselmesiyle birlikte, merkezi otoritenin güçlenmesi ve vergilendirme kapasitesinin artması söz konusu olmuştur. Bu dönemde, toprak sahiplerinden alınan vergiler, önemli gelir kaynaklarından biri haline gelmiştir. Ayrıca, kentlerin gelişmesiyle birlikte, ticaret ve üretim faaliyetlerine yönelik vergiler de yaygınlaşmıştır (Nigamaev vd., 2018).

Modern vergi sistemlerinin temelleri, 17. ve 18. yüzyıllarda Avrupa'da atılmıştır. Bu dönemde, mutlakiyetçi monarşilerin güçlenmesi ve merkezi devlet yapılarının oluşmasıyla birlikte, vergilendirme mekanizmaları daha sistematik hale gelmiştir. Örneğin, Fransa'da, 1789 Devrimi'nin ardından, vergi sisteminde önemli reformlar gerçekleştirilmiş ve eşitlik ilkesi temelinde yeni bir vergi yapısı oluşturulmuştur (Çetinkaya, 2007).

Sanayi Devrimi'yle birlikte, modern ekonomilerin ortaya çıkması, vergi sistemlerinin de dönüşümünü beraberinde getirmiştir. Ücretler, gelirler ve servet üzerinden alınan vergiler, giderek önem kazanmaya başlamıştır. Ayrıca, ekonomik faaliyetlerin çeşitlenmesi ve küreselleşmenin etkisiyle, dolaylı vergiler de yaygınlaşmıştır (Beckett ve Turner, 1990).

20. yüzyılda, refah devleti anlayışının yükselişiyle birlikte, vergilendirme mekanizmaları, sosyal politika amaçlarıyla da ilişkilendirilmeye başlanmıştır. Özellikle gelir, kurumlar ve servet üzerinden alınan vergiler, yeniden dağıtım politikalarının bir aracı haline gelmiştir. Ayrıca, çevre ve sürdürülebilirlik gibi konularda da vergi politikaları önem kazanmıştır (Gök, 2007).

Günümüzde, küreselleşmenin etkisiyle, vergi sistemleri, uluslararası rekabet ve işbirliği bağlamında yeniden şekillenmektedir. Şirketlerin vergi yükünün azaltılması, vergi cennetlerinin kullanılması ve vergi rekabeti gibi olgular, vergi politikalarının güncel tartışma konuları arasında yer almaktadır (Çetinkaya, 2007). Dolayısıyla vergi kavramının tarihi, insanlık tarihinin derinliklerine uzanan ve günümüze kadar sürekli dönüşüm geçiren bir süreçtir. Toplumsal ihtiyaçların, siyasi-ekonomik sistemlerin ve teknolojik gelişmelerin etkisiyle, vergi uygulamalarının biçimi ve kapsamı değişmektedir. Bu bağlamda, vergi kavramının tarihsel gelişiminin incelenmesi, güncel vergi politikalarının anlaşılması açısından önem taşımaktadır.

1.1.2. Vergilendirmenin Gerekeşesi

Vergilendirmenin mantığı, bir toplumdaki bireylerin kamusal mal ve hizmetlerin sağlanması karşılığında kaynaklarının bir kısmını devlete vermeyi kabul ettiğini öne süren sosyal sözleşme teorisine kadar uzanmaktadır (Rousseau, 1762/2018). Bu sosyal sözleşme, vatandaşların devletten aldıkları ulusal savunma, altyapı, eğitim ve sağlık hizmetleri gibi faydalar karşılığında vergi ödemelerinin beklendiği modern vergi sisteminin temelini oluşturmaktadır (Stiglitz ve Rosengard, 2015).

Vergilendirme ayrıca devletlerin gelir yaratma, gelirin yeniden dağılımı, ekonomik istikrar ve teşvik uyumu gibi çeşitli ekonomik ve sosyal hedeflere ulaşması için bir araç olarak hizmet etmektedir. Vergilendirmenin birincil amacı, kamu mal ve hizmetlerinin sağlanması, sosyal refah programları ve ulusal savunma gibi kamu harcamalarını finanse etmek için devlete gelir sağlamaktır (Rosen ve Gayer, 2014). Devletler vergilendirmeyi ekonomik koşulları etkilemek için bir araç olarak kullanabilir; örneğin yüksek enflasyon dönemlerinde tüketici harcamalarını frenlemek için vergileri yükseltmek veya ekonomik gerileme dönemlerinde yatırımları ve ekonomik büyümeyi teşvik etmek için vergileri düşürmek gibi (Mankiw, 2021). Vergiler, sosyal adaleti sağlamak ve toplumun sosyal refahını artırmak için de tasarlanabilirler. Vergiler, tipik olarak yüksek gelirli bireylere daha yüksek vergi oranları uygulayarak ve geliri daha düşük gelirli gruplara fayda ve hizmet sağlamak için kullanarak bir toplum içinde serveti ve geliri yeniden dağıtmak için kullanılabilir

(Saez ve Zucman, 2019). Böylece vergilendirme yoluyla gelir dağılımındaki eşitsizliklerin azaltılması sağlanabilir

Vergiler, eğitim, sağlık, sosyal güvenlik gibi kamu hizmetlerinin finansmanı için kullanılır ve bu hizmetler, toplumun genel refahını artırmayı hedefler. Vergi indirimleri ve teşvikler, işverenlerin daha fazla istihdam yaratmasını teşvik edebilir. Bu, işsizlik oranlarını düşürmeye yardımcı olur.

Vergiler çevre ve toplum sağlığını korumak amacıyla da kullanılabilir. Vergiler, yenilenebilir enerjiye yatırımı teşvik etmek veya tütün ve alkol gibi zararlı ürünlerin tüketimini caydırmak gibi belirli ekonomik faaliyetler için teşvikler veya caydırıcılar yaratmak üzere tasarlanabilir (Stiglitz ve Rosengard, 2015).

1.1.3. Vergilendirmenin Zorlukları

Vergilendirmenin modern toplumlardaki temel rolüne rağmen, bu kavram vergi kaçakçılığı ve vergiden kaçınma, devletler arasındaki vergi rekabeti, küreselleşmenin etkisi, bölüşüm kaygıları ve teknolojik gelişmelerin neden olduğu bozulma gibi çeşitli zorluklarla karşı karşıyadır (Saez ve Zucman, 2019; Stiglitz ve Rosengard, 2015; Rosen ve Gayer, 2014; Mankiw, 2021).

Vergilendirme kavramı modern toplumların işleyişi için elzem olmakla birlikte, zorlukları da yok değildir. Vergilendirme alanındaki temel zorluklardan bazıları vergi kaçakçılığı ve vergiden kaçınma, vergi rekabeti, küreselleşme ve vergilendirmede dağılımsal endişeler ve teknolojik bozulma olarak sıralanabilir (Rukundo, 2020).

Bireyler ve işletmeler, gelirlerini gizlemek veya vergi kanunundaki boşluklardan yararlanmak gibi yasal veya yasa dışı yollarla vergi yükümlülüklerini azaltmaya çalışmaktadır (Saez ve Zucman, 2019). Vergi kaçakçılığı vergi kanunlarına aykırı olarak vergi ödemekten ya da daha az vergi vermek için yapılan yasa dışı eylemlerdir. Vergi kaçakçılığında söz edilebilmesi için vergi yükümlülüklerinin vergi kanunlarına aykırı olarak kısmen veya tamamen yerine getirmeme olması şarttır. Vergi kaçakçılığı çoğunlukla geliri eksik beyan etme veya giderleri olduğundan fazla gösterme, sahte

belge düzenleme, gerçek olmayan sahte hesaplar açarak borç tutarını artırmak, muhasebe ve hesap hilesi yapmak suretiyle yapılan eylemlerdir.

Vergiden kaçınma yasal yollarla vergi kanunlarına aykırı eylemlerde bulunarak daha az vergi ödemek ya da hiç vergi ödememektir Vergiden kaçınmada vergi kaçakçılığında olduğu gibi yasa dışı eylemler yoktur. Vergiden kaçınmada yasal yollarla vergi yükümlülüğünü azaltma veya tamamen ortadan kaldırma çabası vardır. Yaygın olarak kullanılan vergiden kaçınma yöntemleri arasında vergi istisna ve muafiyetler, gelirlerin düşük vergi oranlarının uygulandığı yıllara kaydırılması ya da düşük vergi oranı uygulanan ülkelere kaydırılması sayılabilir. Devletler, işletmeleri ve bireyleri belli bir bölgeye ya da sektöre çekmek için vergi oranlarını düşürdükleri veya vergi teşvikleri sundukları vergi rekabetine girebilir, bu da “dibe doğru yarışa” ve toplam vergi gelirinde azalmaya yol açabilir (Stiglitz ve Rosengard, 2015). Ekonomik faaliyetlerin artan küreselleşmesi, gelir ve serveti sınır ötesine kaydırabildikleri için devletlerin çok uluslu şirketleri ve yüksek net değerli bireyleri etkin bir şekilde vergilendirmesini daha zor hale getirmiştir (Rosen ve Gayer, 2014). Vergi sisteminin tasarımı, bazı bireylerin veya grupların orantısız bir vergi yükü taşınmasıyla önemli dağılımsal sonuçlar doğurabilir ve bu da sosyal ve siyasi gerilimlere yol açabilir (Mankiw, 2021). Ayrıca dijital ekonominin yükselişi ve otomasyonun artan kullanımı gibi hızlı teknolojik değişimler, etkili vergi sistemlerinin tasarlanması ve uygulanmasında politika yapıcılar için yeni zorluklar yaratabilir (Stiglitz ve Rosengard, 2015).

1.2. Vergi Yükümlülüğü

Vergi yükümlülüğü, vergi sistemlerinin en temel unsurlarından biridir. Vergi yükümlüsü, vergi kanunları çerçevesinde, vergi ödeme sorumluluğuna sahip olan gerçek veya tüzel kişidir. Vergi yükümlülüğü, devletin egemenlik haklarından kaynaklanan bir yükümlülük olup, vatandaşların anayasal ve yasal görevleri arasında yer almaktadır (Özkan, 2009).

Vergi yükümlülüğünün temel unsurları; vergi mükellefi, vergi sorumlusu ve vergi ödeme yükümlülüğüdür. Vergi mükellefi, vergi kanunlarına göre, vergiyi

doğrudan ödemekle yükümlü olan gerçek veya tüzel kişidir. Vergi sorumlusu ise, vergi kanunları uyarınca, vergi borcunun ödenmesinden sorumlu tutulan kişidir. Vergi ödeme yükümlülüğü ise, vergi mükellefi veya sorumlularının, vergi kanunlarında belirlenen esaslar çerçevesinde, vergilerini zamanında ve eksiksiz olarak ödemeleri gerekliliğidir (Gleason ve Mills, 2002).

Vergi yükümlülüğünün doğması, vergi kanunlarında tanımlanan vergiyi doğuran olayın gerçekleşmesi ile mümkün olmaktadır. Vergiyi doğuran olay, gerçek veya tüzel kişilerin, vergi kanunlarında belirtilen özelliklere sahip bir işlem, eylem veya duruma girmesi ile ortaya çıkmaktadır. Örneğin, gerçek kişilerin elde ettikleri gelirler, servete sahip olmaları veya tüketim faaliyetlerinde bulunmaları, vergiyi doğuran olaylar olarak değerlendirilmektedir (Taylar, 2013).

Vergi yükümlülüğünün yerine getirilmemesi, çeşitli yaptırımları beraberinde getirmektedir. Vergi kanunlarına uyulmaması durumunda, idari ve cezai yaptırımlar uygulanabilmektedir. İdari yaptırımlar arasında, vergi cezaları, gecikme faizleri ve hacizler yer alırken, cezai yaptırımlar arasında, hapis cezaları ve para cezaları sayılmaktadır. Ayrıca, vergi yükümlülüğünün yerine getirilmemesi, kişilerin diğer kamu haklarından yararlanmasını da olumsuz etkileyebilmektedir (Şenyüz, 2020).

1.3. Vergi Politikalarının Temelleri

Vergi politikası, bireyler, işletmeler ve toplumun genel refahı üzerinde geniş kapsamlı etkileri olan, bir ülkenin ekonomik ve sosyal çerçevesinin kritik bir bileşenidir. Vergi politikasının geliştirilmesi ve uygulanmasına rehberlik eden temel ilke ve hususların anlaşılması hem politika yapıcılar, hem ekonomistler hem de vatandaşlar için elzemdir. Vergi politikalarının temel amacı kamu geliri sağlamaktır, ancak günümüzde vergiler aynı zamanda ekonomik, sosyal ve çevresel amaçlara da hizmet etmektedir (Edizdoğan, 2000; Pehlivan, 2022).

Vergilerin bu amaçları gerçekleştirmedeki etkinliği, vergileme ilkelerine uygun olarak tasarlanıp uygulanmasıyla yakından ilişkilidir. Vergileme ilkeleri arasında verimlilik, esneklik, adalet, eşitlik, belirlilik, uygunluk ve tasarruf ilkeleri sayılabilir (Aksoy, 1994; Eker, 1999).

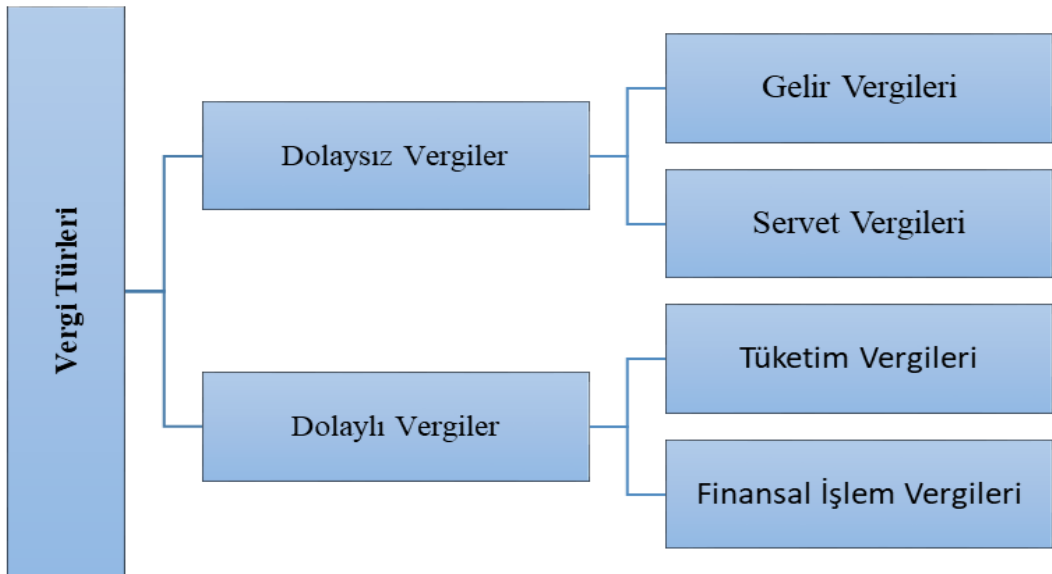
Vergilendirme, devletler tarafından gelir elde etmek ve çeşitli ekonomik ve sosyal hedeflere ulaşmak için kullanılan temel bir araçtır. Vergilendirme kavramı özünde, bir toplumdaki bireylerin kamu mal ve hizmetlerinin sağlanması karşılığında kaynaklarının bir kısmını devlete vermeyi kabul ettiğini öne süren sosyal sözleşme teorisine dayanmaktadır (Rousseau, 1762/1997).

Vergilendirme, gelir yaratmanın ötesinde, devletlerin ekonomik faaliyetleri etkilemesi ve toplumsal kaygıları ele alması için çok yönlü bir politika aracı olarak hizmet eder. Vergilendirmenin modern ekonomilerde başlıca gelir yaratma, gelirin yeniden dağılımı, ekonomik istikrar ve teşvik uyumu gibi rolleri bulunmaktadır.

1.4. Vergi Türleri

Vergiler, iktisadi kaynaklarına göre dolaylı ve dolaysız vergiler olmak üzere iki başlık altında ele alınmaktadır. Vergi türleri Şekil 1.'de görülmektedir.

Şekil 1. Vergi Türleri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Dolaysız vergiler gelir ve servet vergileri olarak sınıflandırılabilir (Uysal, 2005). Gelir vergileri, bireylerin üretim faktörlerinden elde ettikleri gelirlerin vergilendirilmesini içerir. Dolaysız vergiler ise tüketim (harcama) vergileri ve işlem vergileri olarak ifade edilebilir. Tüketim vergileri tüketilen mal ve hizmetler üzerinden alınan vergilerdir (Nadaroğlu, 1996). Servet vergileri ise bireylerin sahip oldukları varlıkların değeri üzerinden, onların transferi ya da kıymet artışlarından alınan vergilerdir.

1.4.1. Dolaysız Vergiler

Dolaysız vergiler, vergi yükümlüsünün doğrudan ödediği, vergi yükünün kişi üzerinde hissedildiği vergilerdir. Bu vergiler, genellikle kişilerin gelir, servet ve harcamaları üzerinden alınmaktadır. Dolaysız vergilerin en temel özellikleri, açık ve şeffaf olması, vergi yükünün doğrudan yükümlü üzerinde hissedilmesi ve vergi güçlüğü ilkesine daha fazla uygunluk göstermesidir (Susam ve Oktayer, 2007).

Dolaysız vergi türleri arasında en yaygın olanları, gelir vergileri ve servet vergileridir. Gelir vergileri, kişilerin elde ettikleri kazançlar üzerinden alınan vergilerdir. Buna karşılık, servet vergileri, kişilerin sahip oldukları varlıklar ve mülkler üzerinden alınan vergilerdir. Her iki vergi türü de, mükelleflerin ekonomik güçlerine göre farklılaşan oranlara sahiptir. Dolaysız vergilerin, gelir dağılımını düzeltme, tasarrufları teşvik etme ve bireysel tercih ve davranışları etkileme gibi çeşitli ekonomik ve sosyal amaçları bulunmaktadır (Demirgil, 2018).

1.4.1.1. Gelir Vergileri

Gelir vergisi, temel olarak bireylerin üretim faktörlerinden elde ettikleri gelirlerin vergilendirilmesini ifade eder. Diğer bir deyişle, gelir vergisi bireylerin ekonomik faaliyetler sonucu elde ettikleri parasal kazançların vergilendirilmesidir (Tosuner vd., 2001).

Gelir vergisinin temeli, bireylerin ödeme güçlerinin önemli bir göstergesi olan gelirlerinin vergilendirilmesidir. Ödeme gücü ilkesi, vergilendirmede adaletin sağlanması açısından kritik bir role sahiptir. Bu ilkeye göre, aynı gelir düzeyine sahip

bireyler aynı miktarda vergi öderken, farklı gelir düzeyindeki bireyler de gelirlerine oranla farklı miktarlarda vergi öderler. Böylece, vergi yükünün toplum içerisinde adil bir şekilde dağıtılması amaçlanmaktadır (Öncel vd., 1998).

Gelir vergisi, gerçek kişilerin elde ettikleri tüm gelirleri vergilendirirken, tüzel kişilerin gelirleri ise Kurumlar Vergisi kapsamında vergilendirilmektedir. Gelir vergisi kapsamında değerlendirilen gelir türleri Ücretler, Ticari Kazançlar, Zirai Kazançlar, Serbest Meslek Kazançları, Gayrimenkul Sermaye İratları, Menkul Sermaye İratları, Diğer Kazanç ve İratlar olarak sıralanabilir. Ücretler, kamu veya özel sektörde çalışan bireylerin ücret, maaş, ikramiye, komisyon gibi işverenden elde ettikleri kazançlar olarak ifade edilirken ticari kazançlar, ticari, sınai ve mesleki faaliyetlerden elde edilen kazançlardır. Zirai kazançlar; tarımsal faaliyetlerden elde edilen kazançlar, gayrimenkul sermaye iratları; gayrimenkul kiralamalarından elde edilen kazançlar, menkul sermaye iratları; faiz, kâr payı, kira, lisans ücreti gibi menkul varlıklardan elde edilen kazançlar ve diğer kazanç ve iratlar ise belirtilen diğer gelir türlerine girmeyen, ancak vergilendirilmesi gereken diğer kazançlar olarak belirtilmektedir (Bulutoğlu, 2004).

Gelir vergisi, gerçek kişilerin yanı sıra tüzel kişilerin de gelirleri üzerinden alınan bir vergi türüdür. Kurumlar Vergisi, tüzel kişiliklerin elde ettikleri kazançların vergilendirilmesini içerir. Kurumlar Vergisi, kazancın niteliğine bakılmaksızın, sabit bir oran üzerinden alınan bir vergidir (Işık vd., 2005).

Bireyler gelir elde etmeyi ve bu geliri maksimize etmeyi hedefler. Bu nedenle güçlü sermaye ve organizasyon yapısına sahip olmak için tüzeller kişilikler şeklinde de örgütlenirler. Bu şekilde daha geniş finansman imkanlarına ulaşabilirler piyasalarına açılabilir, bu imkanlarla üretim, satış ve dağıtım kapasiteleri artırabilirler, yeni yatırımlar yapabilirler. Tüzel kişilerin ortakları gerçek kişilerden olsa da gerçek kişilerin varlığından ayrı bir kişilik sayılır. Bu tüzel kişilik yapılan faaliyetler sonucu gelir elde edebileceği için vergi ödeme gücüne sahiptir olacaktır. Dolayısıyla bu vergi ödeme gücünün vergilendirilmesi gerekir. (Yılmaz ve Batı, 2024).

Kurumların geliri, gelir vergisinin konusuna giren ticari, zirai, serbest meslek kazancı, ücret, menkul ve gayrimenkul sermaye iradı ve diğer kazanç ve iratlardan oluşur. Kurumların elde ettikleri tüm gelirler tek kazanç olarak adlandırılır (Yılmaz ve Batı, 2024).

Kurumlar vergisi kapsamına, sermaye şirketleri (anonim şirketler, limited şirketler, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler) ve diğer tüzel kişiliklerin (kooperatifler, iktisadi kamu müesseseleri, dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmeler ve iş ortaklıkları) girer. Tüzel kişiliğe sahip olmasına rağmen kolektif şirketler, adi komandit şirketler kurumlar vergisinin kapsamında değildir. Kurumlar vergisi yıllık net kârları üzerinden alınan bir vergi türüdür.

Gelir vergisi, bireylerin elde ettikleri gelirin belli bir kısmı üzerinden alınır. Bu kısma "vergi matrahı" denir. Vergi matrahının hesaplanmasında, gayrisafi gelirden çeşitli indirimlerin yapılması söz konusudur. İndirimler sonucu kalan tutar, vergi matrahını oluşturur (Tosuner vd., 2001).

Gelir vergisi oranları, Türkiye'de artan oranlı bir yapıya sahiptir. Buna göre, gelir düzeyi arttıkça vergi oranı da yükselmektedir. Gelir vergisi tarifesinde yer alan vergi dilimleri ve oranları düzenli olarak güncellenmektedir (Karakoç, 2020).

Gelir vergisinin temel amacı, kamu harcamalarının finansmanını sağlamaktır. Ancak günümüzde vergiler, yalnızca mali amaçla değil, ekonomik ve sosyal amaçlarla da uygulanmaktadır. Gelir vergisinin başlıca amaçları ve işlevleri olarak; mali amaç, ekonomik amaç, sosyal amaç ve denetleme işlevi sırlanabilir. Mali amaç; kamu harcamalarının finansmanını sağlamak iken, ekonomik amaç; ekonomik istikrarı sağlamak, ekonomik büyümeyi desteklemek, yatırımları teşvik etmek, enflasyonu kontrol altında tutmaktır. Gelir vergisinin sosyal amacı gelir dağılımında adaleti sağlamak, sosyal adalet ve eşitliği güçlendirmektir. Denetleme işlevi ise vergi beyanlarının doğruluğunu kontrol etmek, vergi kaçakçılığının önüne geçmektir (Akdoğan, 2005).

Gelir vergisi, mali amaçlarının yanı sıra ekonomik ve sosyal amaçlara da hizmet etmektedir. Vergi oranlarındaki değişiklikler, vergi muafiyetleri ve istisnaları gibi

uygulamalar, gelir dağılımının iyileştirilmesi, yatırımların teşvik edilmesi, enflasyonun kontrol altına alınması gibi ekonomik ve sosyal hedeflere yönelik politika araçları olarak kullanılmaktadır (Pehlivan, 2022).

Gelir vergisinin bazı avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır. Ödeme gücüne göre vergilendirme imkanı, daha adil bir vergi yükünün dağılımına olanak tanınması, ekonomik ve sosyal amaçlara hizmet edebilmesi ve vergi kaçakçılığının tespitinde etkin bir araç olabilmesi gelir vergisinin öne çıkan avantajları olarak sıralanabilir. Öte yandan vergi matrahının tespitinde güçlükler yaşanması, yüksek vergi oranları, çalışma isteğini ve tasarrufları olumsuz etkileyebilmesi, vergi yükünün adaletli dağılımını sağlamakta yaşanan zorluklar, vergi kaçakçılığına ve kayıt dışılığa yol açabilmesi ve uluslararası vergi rekabetine karşı savunmasız kalabilmesi ise dezavantajlar olarak sıralanabilir (Şen ve Sağbaş, 2020).

Dolayısıyla gelir vergisi; mali, ekonomik ve sosyal amaçlara hizmet eden, ancak uygulamada çeşitli zorluklarla karşılaşılan bir vergi türüdür. Etkin bir gelir vergisi sistemi, ödeme gücüne göre adil vergilendirme, ekonomik istikrarın sağlanması ve sosyal adaletin güçlendirilmesi açısından önemli bir role sahiptir.

1.4.1.2. Servet Vergileri

Servet vergileri, kişilerin sahip oldukları varlıklar, mülkler ve birikimler üzerinden alınan dolaysız vergi türleridir. Bu vergiler, mükelleflerin ekonomik güçlerini dikkate alarak, servetin yeniden dağılımına yönelik politikaların bir aracı olarak kullanılmaktadır (Öz vd., 2014).

Servet vergileri, çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilmektedir. Bunlar arasında en yaygın olanları; emlak vergisi, veraset ve intikal vergisi, varlık vergisi ve servet üzerinden alınan gelir vergisidir. Emlak vergisi, kişilerin sahip oldukları gayrimenkul varlıklar üzerinden alınan bir vergidir. Veraset ve intikal vergisi ise, kişilerin ölümü veya bağış yoluyla karşılıksız edindiği servet üzerinden alınan bir vergidir. Varlık vergisi, olağanüstü dönemlerde, kişilerin sahip oldukları servet değerleri üzerinden geçici olarak alınan bir vergidir. Servet üzerinden alınan gelir vergisi de, kişilerin sahip

oldukları varlıkların getirilerinden elde edilen gelirlerin vergilendirilmesidir (Işık ve Kılınç, 2009).

Servet vergilerinin temel amacı, servet dağılımındaki eşitsizlikleri azaltmak ve toplumsal adaleti sağlamaktır. Ayrıca, bu vergiler, bireylerin tasarruf, yatırım ve tüketim kararlarını da etkileyerek, makroekonomik istikrarın sağlanmasına katkı sunabilmektedir (Ömür ve Gerçek, 2017).

Bu başlık altında, servet vergilerinin genel özellikleri ve türleri hakkında bilgi verilmiştir. İlerleyen bölümlerde, servet vergilerinin tarihsel gelişimi, uygulama örnekleri ve güncel tartışmalar daha ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

1.4.2. Dolaylı Vergiler

Dolaylı vergiler, vergi yükümlüsünün doğrudan ödememesi, ancak tüketici, alıcı veya hizmet alan kişiler tarafından ödenen, dolaylı olarak hissedilen vergilerdir (Edizdoğan, 2000). Bu vergiler, genellikle mal ve hizmet alımları üzerinden alınmakta olup, üretim, dağıtım, satış ve tüketim aşamalarında ortaya çıkmaktadır. Dolaylı vergilerin en temel özellikleri, gizli ve görünmez olması, vergi yükünün doğrudan yükümlü üzerinde hissedilmemesi ve vergi gücüğü ilkesine daha az uygunluk göstermesidir (Susam ve Oktayer, 2007).

Dolaylı vergi türleri arasında en yaygın olanları, tüketim (harcama) vergileri ve işlem vergileridir. Tüketim vergileri, kişilerin mal ve hizmet alımları sırasında ödedikleri vergilerdir. Buna karşılık, işlem vergileri, ekonomik işlemler üzerinden alınan vergilerdir. Her iki vergi türü de, kamu gelirlerinin artırılması, ekonomik istikrarın sağlanması ve vergi adaletinin güçlendirilmesi gibi amaçlarla uygulanmaktadır (Ahmad ve Stern, 1984). Dolaylı vergiler, daha yaygın ve kolay toplanabilir olmalarına rağmen, vergi yükünün adaletli dağıtılması konusunda eleştirilere maruz kalmaktadır (Martinez-Vazquez vd., 2011).

1.4.2.1. Tüketim (Harcama) Vergileri

Tüketim vergileri, bireylerin mal ve hizmet alımları sırasında ödedikleri dolaylı vergilerdir. Bu vergiler, bireylerin gelirlerini veya servetlerini harcadıkları zaman devreye girer. Dolaylı vergiler kategorisine giren harcama vergileri, fiyatların içinde yer aldıkları için tüketiciler tarafından doğrudan hissedilmezler. Teorik olarak, bu durum “mali anestezi” olarak adlandırılır. Mali anestezi, vergi yükümlülüklerinin fark edilmeden yerine getirilmesi anlamına gelmektedir. Tüketim vergilerinin temel mantığı, vergi yükünün nihai tüketiciler üzerinde hissedilmemesine dayanmaktadır. Bu vergiler, üretim, dağıtım ve satış aşamalarında alınmakta, ancak fiyatlara yansıtılarak tüketiciler tarafından ödenmektedir (Akdoğan, 2005).

Satın alınan mal ve hizmetin türüne, fiyatına ve miktarına bağlı olarak ödenmesi gereken vergi miktarı değişiklik gösterir. Aynı mal ve hizmeti satın alan farklı gelir düzeylerindeki bireyler, aynı miktarda vergi ödeyecekleri için gelir arttıkça vergi yükünün gelire oranı düşecektir. Bu özelliği nedeniyle harcama vergileri, tersine artan oranlıdır (Öncel vd., 1998). Mükelleflerin kişisel durumlarını dikkate almayan harcama vergileri, bu bakımdan objektif niteliktedir (Nadaroğlu, 1996).

Gider vergileri olarak da bilinen harcama vergileri, belirli mal ve hizmetleri vergilendirmeyi hedefliyorsa özel satış vergileri, tüm mal ve hizmetleri vergilendirmeyi amaçlıyorsa genel satış vergileri olarak adlandırılır. Genel satış vergileri, vergilendirme aşamalarına göre ikiye ayrılır: toplu muamele usulü ve yayılı muamele usulü. Toplu muamele usulü, üretimden tüketime kadar olan sürecin tek bir halkasında uygulanırken, yayılı muamele usulü üretim-tüketim zincirinin tüm aşamalarında uygulanmaktadır (Uluatam ve Methibay, 2001).

Gelir ve servetin vergilendirilmesi sırasında çeşitli nedenlerden dolayı bireylerin ödeme gücü tam olarak tespit edilemeyebilir. Bu durum, vergilendirilmesi gereken gelirlerin vergi dışında kalmasına ve vergi kaçakçılığına yol açar. Bu aksaklıklar, harcama vergileri ile giderilir. Bu nedenle, harcama vergileri mali fonksiyonlarının yanı sıra telafi edici fonksiyonları ile de önemli bir yere sahiptir. Adam Smith'e göre, gümrük vergileri ve tüketim vergileri çok eskidir. İngilizcede

"gelenek" anlamına gelen "customs" kelimesinin vergiler için kullanılması, bu vergilerin kökeninin çok eski olduğunu gösterir. Harcamalar üzerinden alınan vergiler, Eski Mısır ve Roma dönemlerine kadar uzanmaktadır. (Nadaroğlu, 1996).

Tüketim vergilerinin en yaygın türleri arasında katma değer vergisi (KDV), özel tüketim vergisi (ÖTV) ve gümrük vergileri yer almaktadır. Katma değer vergisi, mal ve hizmetlerin her aşamasında oluşan değer artışı üzerinden alınan bir tüketim vergisidir. Özel tüketim vergisi ise, belirli malların tüketimi üzerinden alınan daha spesifik bir tüketim vergisidir. Gümrük vergileri de, ithal edilen mallara uygulanan tüketim vergileridir (Taylar, 2010).

Tüketim vergilerinin, kamu gelirleri, ekonomik ve sosyal politikalar açısından çeşitli avantajları bulunmaktadır. Öncelikle, bu vergiler, daha geniş bir vergi tabanına dayandığı için, kamu gelirleri üzerinde olumlu etkiler yaratmaktadır. Ayrıca, tüketim vergilerinin, fiyatlar üzerindeki yansımaya etkisi, ekonomik istikrar ve regülasyon politikalarının bir aracı olarak kullanılmasına imkan tanımaktadır. Örneğin, lüks tüketim mallarına uygulanan yüksek ÖTV oranları, bu malların tüketimini kısıtlayarak gelir dağılımının iyileştirilmesine katkı sağlayabilmektedir (Karabacak, 2013).

Bununla birlikte, tüketim vergilerinin bazı dezavantajları da bulunmaktadır. Verginin, tüketiciler üzerinde oluşturduğu yük, tasarruf ve yatırım kararlarını olumsuz etkileyebilmektedir. Ayrıca, tüketim vergilerinin regresif doğası, düşük gelirli kesimlerin vergi yükünü göreceli olarak daha fazla artırabilmektedir. Bu nedenle, tüketim vergilerinin adil bir yapıda olması ve sosyal politikalarla dengelenebilmesi önemlidir (Chirculescu, 2018).

Günümüzde, tüketim vergileri, küreselleşen ekonomilerde daha da önem kazanmaktadır. Artan ticari faaliyetler ve hizmet sektörünün gelişimi, tüketim vergilerinin kapsamını genişletmektedir. Özellikle, dijital ekonominin yükselişiyle birlikte, çevrimiçi tüketim ve hizmetler üzerinden alınan vergiler, yeni vergi politikalarının konusu haline gelmiştir (Kayaroğlu, 2022). Dolayısıyla tüketim vergileri, kamu maliyesi yönetimi, ekonomik düzenleme ve sosyal politikalar açısından önemli bir rol oynamaktadır. Bununla birlikte, tüketim vergilerinin etkin ve

adil bir şekilde uygulanabilmesi, sürekli gncellenmeyi ve tartişılmayı gerektirmektedir.

1.4.2.2. Finansal İşlem Vergileri

Finansal işlem vergileri, finans sektöründe gerçekleştirilen çeşitli işlemler üzerinden alınan vergilerdir. Bu vergiler, devletlerin finansal piyasaların işleyişine müdahale etmek ve ek gelir elde etmek amacıyla uygulamaya koydukları politika araçlarından biridir. Finansal işlem vergileri, hisse senedi alım-satımı, türev işlemler, döviz alım-satımı ve diğer finansal enstrümanların ticareti gibi faaliyetler üzerinden alınabilmektedir (Kısa ve Hacıköylü, 2022).

İşlem vergilerinin en yaygın türleri arasında banka ve sigorta muameleleri vergisi, damga vergisi, harçlar ve işlem vergisi sayılabilir. Banka ve sigorta muameleleri vergisi, bankacılık ve sigortacılık işlemleri üzerinden alınan bir vergidir. Damga vergisi ise, resmi belgelerin düzenlenmesi sırasında ödenen bir işlem vergisidir. Harçlar da, kamu kurum ve kuruluşlarına yapılan başvurular, verilen hizmetler veya yapılan işlemler karşılığında alınan vergi türleridir. İşlem vergisi de, ekonomik işlemlerin gerçekleşmesi esnasında ödenen bir vergidir (Şen, 2015).

Finansal işlem vergileri, çeşitli ekonomik ve sosyal amaçlara hizmet etmektedir. Bunlar arasında finansal piyasalardaki aşırı ve spekülatif hareketliliğin azaltılması, finansal krizlerin önlenmesi, gelir eşitsizliğinin azaltılması ve sürdürülebilir kalkınmanın desteklenmesi yer almaktadır. Ayrıca, finansal işlem vergileri, devletlerin ek gelir elde etmesine de olanak sağlamaktadır (Kısa ve Hacıköylü, 2022).

Finansal işlem vergilerinin uygulanması, ekonomik ve politik tartişmaların odağında yer almaktadır. Darvas ve Weizscker (2011) finansal işlem vergilerinin finansal piyasaların etkinliğini ve likiditesini azaltabildiğini ve yatırımları ve ekonomik büyümeyi olumsuz etkileyebildiğini ifade ederken, Griffith-Jones ve Persaud (2012) ise bu vergilerin finansal istikrarı sağlama, haksız kazançları engelleme ve gelir dağılımını iyileştirme gibi önemli faydalar sağladığını ileri sürmektedir.

Finansal işlem vergileri, ülkeden ülkeye farklılık gösterebilmektedir. Bazı ülkeler, türev işlemler, hisse senedi alım-satımı ve döviz işlemleri üzerinden belirli oranlarda vergi almaktadır (Arestis ve Sawyer, 2013). Finansal işlem vergilerinin etkilerini analiz etmek için çeşitli akademik çalışmalar yapılmıştır. Matheson (2011) çalışmasında finansal işlem vergilerinin finansal piyasaların likiditesini ve etkinliğini azaltabileceği, ancak aşırı spekülasyon hareketliliği de sınırlayabileceği sonucuna ulaşmıştır. Šrucek (2019) çalışmasında ise finansal işlem vergilerinin gelir eşitsizliğini azaltmada etkili olabileceği vurgulanmıştır

Finansal işlem vergilerinin uygulanması ve tasarımı konusunda halen tartışmalar devam etmektedir. Etkin ve adil bir uygulama için, vergi oranlarının, vergi tabanının, vergi istisnalarının ve diğer politika araçlarının dikkatle belirlenmesi gerekmektedir. Ayrıca, finansal işlem vergilerinin ekonomik ve sosyal etkileri düzenli olarak izlenmeli ve gerekli düzenlemeler yapılmalıdır (Kalaitzake, 2017).

1.5. Vergi Sistemleri

Vergi sistemleri, ülkelerin ekonomik yapısı, siyasi ideolojisi ve tarihsel süreçleri gibi farklı faktörlere bağlı olarak çeşitlilik gösterir. Genel olarak, Progresif Vergi Sistemi, Regresif Vergi Sistemi ve Proporsiyonel Vergi Sistemi gibi farklı vergi sistemi türleri bulunmaktadır.

1.5.1. Progresif Vergi Sistemi (Artan Oranlı)

Progresif vergi sistemi, vergi yükümlülerinin ekonomik güçleriyle orantılı olarak daha yüksek oranlarda vergi ödemeleri esasına dayanan bir vergilendirme yaklaşımıdır. Bu sistemde, vergi oranları, mükellefin gelir, servet veya harcama düzeyine göre artan oranlarda belirlenmektedir. Dolayısıyla, daha yüksek gelir, servet veya harcama düzeyine sahip olan mükellefler, görece daha yüksek vergi oranlarına tabi olmaktadır (Albayrak, 2011).

Progresif vergi sisteminin kökenleri, 18. ve 19. yüzyıllarda Avrupa'da görülmeye başlanmıştır. Özellikle, Fransa'da 1791 yılında kabul edilen Direkt Vergiler Yasası ile

başlayan süreçte, gelir ve servet üzerinden alınan vergiler, artan oranlı yapıya kavuşturulmuştur. 20. yüzyılda ise, refah devleti anlayışının yükselişiyle birlikte, progresif vergi sistemleri daha da gelişmiş ve yaygınlaşmıştır (Barut, 2012).

Progresif vergi sisteminin temel gerekçeleri, vergi adaleti, gelir dağılımının iyileştirilmesi ve makroekonomik istikrarın sağlanmasıdır. Vergi adaleti ilkesi çerçevesinde, ekonomik güçleri daha yüksek olan mükelleflerin, daha fazla vergi ödemeleri beklenmektedir. Böylece, vergi yükünün mükelleflerin ödeme güçlerine göre dağıtılması amaçlanmaktadır. Ayrıca, progresif vergi sistemi, gelir dağılımındaki eşitsizliklerin azaltılmasına ve yeniden dağıtımın sağlanmasına katkı sunmaktadır. Son olarak, artan oranlı vergi yapısı, ekonomik aktiviteleri ve makroekonomik değişkenleri etkileyerek, istikrarın sağlanmasına da hizmet edebilmektedir (Karayılmazlar ve Kargı, 2008).

Progresif vergi sisteminin temel unsurları, vergi tabanı, vergi oranları ve vergi muafiyetleridir. Vergi tabanı, vergilendirmeye konu olan gelir, servet veya harcama kalemlerini ifade ederken, vergi oranları, bu matrahlar üzerinden hesaplanan vergi yükünü göstermektedir (Pántya vd., 2016). Vergi muafiyetleri ise, belirli kişi veya faaliyetlerin vergilendirilmemesi veya daha düşük oranlarda vergilendirilmesi anlamına gelmektedir. Progresif sistemlerde, vergi tabanının genişletilmesi, daha yüksek üst dilim vergi oranlarının uygulanması ve vergi muafiyetlerinin azaltılması sıklıkla gündeme gelmektedir (Piketty ve Saez, 2007).

Progresif vergi sistemlerinin uygulanması, çeşitli avantaj ve dezavantajlar içermektedir. Başlıca avantajları, vergi adaletinin sağlanması, gelir dağılımının iyileştirilmesi, tasarruf ve yatırımların teşvik edilmesi ve makroekonomik istikrarın güçlendirilmesidir. Buna karşın, yüksek vergi oranlarının, ekonomik aktiviteleri ve girişimcilik faaliyetlerini olumsuz etkileyebilmesi, vergi kaçakçılığına yol açabilmesi ve vergi tabanının daraltılmasına neden olabilmesi gibi dezavantajları da bulunmaktadır (Piketty ve Saez, 2007).

Günümüzde, progresif vergi sistemleri, küreselleşen ekonomiler, dijital dönüşüm ve sürdürülebilirlik konularındaki güncel gelişmelerle yeniden

şekillenmektedir. Şirketlerin uluslararası vergi planlaması uygulamaları, kurumlar vergisi oranlarının gözden geçirilmesini gerektirmektedir. Ayrıca, dijital ekonomideki yeni gelir kaynaklarının vergilendirilmesi ve çevre vergilerinin yaygınlaşması, progresif vergi sistemlerinin kapsamını ve içeriğini değiştirmektedir (Barrios vd., 2020).

Dolayısıyla progresif vergi sistemi gelir arttıkça kişilerin vergi ödeme güçlerinin arttığı kabul edilerek yüksek gelir düzeyine sahip olanların daha fazla vergi ödemesi vergi yükünün adil bir şekilde dağıtılmasını sağlar. Buna karşın yüksek vergi oranları, vergi kaçakçılığı ve vergi vergiden kaçınma davranışları teşvik edebilir. Yüksek vergi oranları, bireylerin daha fazla çalışmak arzularını ve kazanmak isteklerini azaltabilir.

1.5.2. Regresif Vergi Sistemi (Azalan Oranlı)

Bu vergi sistemi en genel ifadeyle gelir arttıkça vergi oranının azalmasına dayanan bir yaklaşımdır (Varela, 2016). Regresif vergi sistemi, vergi yükümlülerinin ekonomik güçleri azaldıkça, daha yüksek oranlarda vergi ödemeleri esasına dayanan bir vergilendirme yaklaşımıdır. Bu sistemde, vergi oranları, mükellefin gelir, servet veya harcama düzeyine ters orantılı olarak belirlenmektedir. Dolayısıyla, daha düşük gelir, servet veya harcama düzeyine sahip olan mükellefler, görece daha yüksek vergi oranlarına tabi olmaktadır (Slemrod, 2006).

Regresif vergi sistemlerinin kökenleri, tarih boyunca çeşitli toplumlarda görülen vergilendirme uygulamalarına kadar uzanmaktadır. Örneğin, Antik Çağ'da Eski Yunan kent-devletlerinde, tüketim üzerinden alınan dolaylı vergiler, regresif bir yapıya sahipti. 20. yüzyılda ise, bazı ülkelerde, satış vergileri ve sosyal güvenlik katkı payları gibi vergiler, genellikle regresif nitelik taşımaktadır (Varela, 2016).

Regresif vergi sisteminin temel gerekçeleri, basitlik, uygulanabilirlik ve kamu gelirlerinin sağlanmasıdır. Regresif sistemlerde, vergi matrahlarının belirlenmesi ve vergi tahsilatının yapılması daha kolay olmaktadır. Ayrıca, vergi kaynaklarının geniş tabana yayılması, kamu maliyesi açısından istikrarlı gelir sağlanmasına katkı sunmaktadır. Bununla birlikte, regresif sistemlerin en temel eleştirisi, vergi adaleti ilkesine ters düşmesidir (Tomkiewicz, 2016).

Regresif vergi sisteminin temel unsurları, vergi tabanı, vergi oranları ve vergi muafiyetleridir. Vergi tabanı, genellikle tüketim, işlemler veya düz oranlı gelir vergileri üzerinden belirlenmektedir. Vergi oranları, bu matrahlar üzerinden sabit veya azalan oranlar şeklinde uygulanmaktadır. Vergi muafiyetleri ise, belirli kişi veya faaliyetlerin kısmen veya tamamen vergilendirilmemesi anlamına gelmektedir. Regresif sistemlerde, vergi tabanının genişletilmesi, daha düşük vergi oranlarının uygulanması ve vergi muafiyetlerinin sınırlandırılması sıklıkla gündeme gelmektedir (Karabacak, 2013b).

Regresif vergi sistemlerinin uygulanması, çeşitli avantaj ve dezavantajlar içermektedir. Başlıca avantajları, basitlik, uygulanabilirlik, kamu gelirlerinin sağlanması ve ekonomik aktivitelerin teşvik edilmesidir. Buna karşın, vergi adaletinin zedelenmesi, gelir dağılımındaki eşitsizliklerin artması, düşük gelirli kesimlerin vergi yükünün artması ve tasarruf-yatırım kararlarının olumsuz etkilenmesi gibi dezavantajları da bulunmaktadır (Tomkiewicz, 2016).

Günümüzde, regresif vergi sistemleri, küreselleşen ekonomiler, dijital dönüşüm ve sosyal politikalar bağlamında yeniden tartışılmaktadır. Özellikle, tüketim vergilerinin artan önemi, regresif niteliğe sahip olmaları nedeniyle, vergi adaleti sorunlarını gündeme getirmektedir. Ayrıca, düşük gelirli kesimlerin korunmasına yönelik sosyal politikalar, regresif sistemlerin yeniden gözden geçirilmesini gerektirmektedir (Slemrod, 2006).

Dolayısıyla regresif vergi sistemi, basitlik, uygulanabilirlik ve kamu gelirlerinin sağlanması gibi avantajlar sunarken, vergi adaleti ve gelir dağılımı sorunları yaratmaktadır. Bu nedenle, güncel ekonomik ve sosyal gelişmeler ışığında, regresif sistemlerin yeniden değerlendirilmesi ve politika gündeminde yer alması önem taşımaktadır.

1.5.3. Proporsiyonel Vergi Sistemi

Orantısal vergi sistemi, vergi yükümlülerinin ekonomik güçleriyle orantılı olarak eşit oranlarda vergi ödemeleri esasına dayanan bir vergilendirme yaklaşımıdır.

Bu sistemde, vergi oranları, mükellefin gelir, servet veya harcama düzeyinden bağımsız olarak sabit bir oranda belirlenmektedir. Dolayısıyla, vergi yükü, yükümlülerin ekonomik güçleriyle doğru orantılı olarak dağılmaktadır (Wołowiec, 2018).

Orantısal vergi sisteminin kökenleri, 19. yüzyılda Avrupa'da görülmeye başlanmıştır. Bu dönemde, gelir vergilerinde orantısal yapının benimsenmesi, vergi adaletine yönelik tartışmaların odağında yer almıştır. 20. yüzyılda ise, özellikle gelişmekte olan ülkelerde, basitlik ve uygulanabilirlik gibi gerekçelerle orantısal vergi sistemleri sıklıkla tercih edilmiştir (Fried, 1999).

Orantısal vergi sisteminin temel gerekçeleri, basitlik, uygulanabilirlik, ekonomik etkinlik ve vergi adaletinin sağlanmasıdır. Orantısal sistemlerde, vergi matrahlarının belirlenmesi ve vergi tahsilatının yapılması daha kolay olmaktadır. Ayrıca, vergi oranlarının sabit olması, mükellefler için öngörülebilirliği artırmakta ve ekonomik kararların alınmasını kolaylaştırmaktadır. Son olarak, vergi yükünün mükelleflerin ödeme güçleriyle doğru orantılı olması, vergi adaletinin sağlanmasına katkı sunmaktadır (Tanchev, 2021).

Orantısal vergi sisteminin temel unsurları, vergi tabanı, vergi oranları ve vergi muafiyetleridir. Vergi tabanı, genellikle gelir, servet veya tüketim gibi ekonomik değerler üzerinden belirlenmektedir. Vergi oranları ise, bu matrahlar üzerinden sabit oranlarda uygulanmaktadır. Vergi muafiyetleri ise, belirli kişi veya faaliyetlerin kısmen veya tamamen vergilendirilmemesi anlamına gelmektedir. Orantısal sistemlerde, vergi tabanının genişletilmesi, sabit vergi oranlarının belirlenmesi ve vergi muafiyetlerinin sınırlandırılması sıklıkla gündeme gelmektedir (Vasilev, 2015).

Orantısal vergi sistemlerinin uygulanması, çeşitli avantaj ve dezavantajlar içermektedir. Başlıca avantajları, basitlik, uygulanabilirlik, ekonomik etkinliğin artırılması ve vergi adaletinin sağlanmasıdır. Buna karşın, gelir dağılımındaki eşitsizliklerin artması, düşük gelirli kesimlerin vergi yükünün ağırlaşması ve sosyal politikaların uygulanmasının zorlaşması gibi dezavantajları da bulunmaktadır (Wołowiec, 2018).

Günümüzde, orantısal vergi sistemleri, küreselleşen ekonomiler, dijital dönüşüm ve sürdürülebilirlik konularındaki güncel gelişmelerle yeniden şekillenmektedir. Uluslararası vergi rekabeti, kurumlar vergisi oranlarının belirlenmesini etkilemektedir. Ayrıca, dijital ekonomideki yeni gelir kaynaklarının vergilendirilmesi ve çevre vergilerinin yaygınlaşması, orantısal sistem tasarımlarını değiştirmektedir. Öte yandan, gelir dağılımındaki eşitsizliklerin artması ve sosyal politika ihtiyaçlarının yükselmesi, orantısal vergi sistemlerinin yeniden gözden geçirilmesini gerektirmektedir. Progresif vergi sistemleri veya hibrit yaklaşımlar, gelir dağılımının iyileştirilmesine ve sosyal adaletin sağlanmasına yönelik çözümler olarak tartışılmaktadır (Capalbo vd., 2024).

1.5.4. Türkiye’de Vergi Uygulamaları

Vergi sistemi, her ülkenin ekonomik, sosyal ve mali yapısını etkileyen önemli bir unsurdur. Türkiye’de de vergi mevzuatı ve uygulamaları, hem kamu gelirlerinin sağlanması hem de ekonomik ve sosyal politikaların yürütülmesi açısından kritik bir rol oynamaktadır. Bu başlık altında Türkiye’deki vergi sisteminin genel yapısı, vergi yükümlülükleri, beyanname ve ödeme süreçleri, muafiyet ve istisnalar, cezalar ve denetim mekanizmaları ile son yıllardaki reform çabaları ve gelişmeler hakkında bilgiler sunulmuştur.

1.5.5. Türk Vergi Sisteminin Genel Yapısı

Türkiye’de vergi sistemi, ülkenin makroekonomik hedeflerini gerçekleştirmek, kamu gelirlerini sağlamak ve ekonomik-sosyal politikaları desteklemek amacıyla oluşturulmuş kapsamlı bir yapıya sahiptir. Vergi uygulamaları, ilgili kanun ve yönetmelikler çerçevesinde yürütülmekte olup, gerçek ve tüzel kişilerin vergi yükümlülükleri bu mevzuat kapsamında belirlenmektedir. Bu bölümde, Türk vergi sisteminin genel yapısı ve temel vergi kanunları hakkında ayrıntılı bilgi sunulacaktır (Uğurlu, 2019).

Türkiye’deki vergi sistemi, merkezi yönetim ve yerel yönetimler tarafından uygulanan çeşitli vergi türlerinden oluşmaktadır. Merkezi yönetim vergileri, Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesindeki Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından toplanmakta ve

yönetilmektedir. Yerel yönetim vergileri ise il özel idareleri, belediyeler ve köyler tarafından yürütülmektedir (Pehlivan, 2022). Ancak Türkiye’de vergilendirme yetkisi merkezi yönetimdedir. Yerel yönetimlerin her hangi bir verginin oranını, mükellefini belirleme yetkisi yoktur. Yerel yönetimler sadece yerel vergileri tahsil edebilir ve gelirinden pay alabilir.

Merkezi yönetim vergileri, gelir vergisi, kurumlar vergisi, katma değer vergisi, özel tüketim vergisi, damga vergisi, harçlar ve diğer vergilerden oluşmaktadır. Yerel yönetim vergileri ise emlak vergisi, motorlu taşıtlar vergisi, eğlence vergisi, yangın sigortası vergisi gibi çeşitli vergi türlerinden meydana gelmektedir (Pehlivan, 2022).

Türk vergi sisteminin temel ilkeleri, mükelleflerin ödeme güçlerine göre vergilendirilmesi, vergi yükünün adaletli dağılımı, vergi yönetiminin etkinliği ve mükelleflerin haklarının korunması olarak sıralanabilir. Bu ilkeler, vergi mevzuatının oluşturulmasında ve uygulanmasında temel alınmaktadır (Saraçoğlu, 2018).

Vergi kamu harcamalarını karşılamak için devlet tarafından alınır. Vergi koyma ve kaldırma yetkisi devletindir. Devlet yetkisini kamu kurum ve kuruluşlarına devredebilir. Bu husus Anayasanın 73. Maddesinde göre *“Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür. Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır. Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır. Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin muaflık, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisi Cumhurbaşkanına verilebilir”* hükmünde açık olarak yer almaktadır.

1.5.6. Temel Vergi Kanunları

Türkiye’de vergi uygulamalarının temeli, Gelir Vergisi Kanunu (GVK), Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK), Katma Değer Vergisi Kanunu (KDVK), Özel Tüketim Vergisi Kanunu (ÖTVK), Damga Vergisi Kanunu (DVK) ve Harçlar Kanunu olmak üzere başlıca vergi kanunları tarafından oluşturulmaktadır (Bilici ve Bilici, 2018):

Gelir Vergisi Kanunu (GVK); gerçek kişilerin elde ettikleri gelirler üzerinden alınan verginin düzenlendiği temel kanundur. Kanun, gelir vergisinin mükellefleri, vergi matrahı, vergi oranları, beyanname ve ödeme esasları gibi konuları kapsamaktadır.

Kurumlar Vergisi Kanunu (KVK); tüzel kişilerin ticari kazançları üzerinden alınan verginin esaslarını belirleyen kanundur. Kanunda, kurumlar vergisinin mükellefleri, matrahı, oranları, beyanname ve ödeme yükümlülükleri düzenlenmiştir.

Katma Değer Vergisi Kanunu (KDVK); mal teslimi ve hizmet ifası üzerinden alınan katma değer vergisini ele alan kanundur. Kanunda, KDV mükellefleri, vergi oranları, verginin hesaplanması, beyanname ve ödeme yöntemleri yer almaktadır.

Özel Tüketim Vergisi Kanunu (ÖTVK); belirli mallar üzerinden alınan özel tüketim vergisinin kapsamını ve esaslarını düzenleyen kanundur.

Damga Vergisi Kanunu (DVK); resmi dairelerce düzenlenen veya onaylanan kâğıtlar üzerinden alınan damga vergisini içeren kanundur.

Harçlar Kanunu; çeşitli kamu hizmetleri karşılığında alınan harçların yer aldığı kanundur.

Yukarıda sayılan temel vergi kanunları, Türkiye'deki vergi sisteminin temel yapı taşlarını oluşturmaktadır. Bu kanunlar, vergi mükellefleri, vergi matrahları, vergi oranları, beyanname ve ödeme yükümlülükleri, muafiyet ve istisnalar, cezalar ve denetim mekanizmaları gibi konuları kapsamlı bir şekilde düzenlemektedir (Pehlivan, 2022; Saraçoğlu, 2018). Dolayısıyla Türkiye'de vergi sistemi, merkezi yönetim ve yerel yönetimler tarafından uygulanan çeşitli vergi türlerinden oluşmaktadır. Vergi uygulamaları, temel vergi kanunları çerçevesinde yürütülmektedir. Gelir Vergisi Kanunu, Kurumlar Vergisi Kanunu, Katma Değer Vergisi Kanunu, Özel Tüketim Vergisi Kanunu, Damga Vergisi Kanunu ve Harçlar Kanunu, Türk vergi sisteminin temel yasal dayanaklarını oluşturmaktadır. Bu kanunlar, vergi mükelleflerinin yükümlülüklerini ve vergi idaresinin uygulamalarını ayrıntılı olarak ele almaktadır. Türk vergi sisteminin etkin ve adil bir şekilde işlemesi, bu temel kanunların doğru

uygulanmasına bağlı olup, verginin kanuniliği esastır. (Keyfiyetin önlenmesi açısından).

1.5.7. Vergi Ödeme Yükümlülüğü

Vergi yükümlülüğü, gerçek ve tüzel kişilerin devlete karşı olan mali sorumluluklarını ifade eder. Türkiye'de vergi mevzuatına göre, hem bireyler hem de işletmeler çeşitli vergileri ödemekle yükümlüdür. Bu doğrultuda gerçek kişilerin ve tüzel kişilerin vergi ödeme yükümlülükleri ayrı ayrı ele alınmalıdır.

1.5.8. Gerçek Kişiler için Vergi Ödeme Yükümlülüğü

Gerçek kişiler, Gelir Vergisi Kanunu kapsamında vergi mükellefi olarak kabul edilmektedir. Gerçek kişilerin vergi ödeme yükümlülüğü, elde ettikleri gelirlerin türüne ve miktarına göre belirlenmektedir (Gerçek, 2005).

Gelir Vergisi Kanunu'na göre, aşağıdaki gelir unsurları üzerinden gerçek kişiler gelir vergisi ödemekle yükümlüdür (Gerçek, 2005):

Ticari Kazançlar: Ticari, zirai ve mesleki faaliyetlerden elde edilen kazançlar.

Ücretler: Hizmet karşılığı elde edilen ücret, maaş, komisyon gibi ödemeler.

Yatırım Gelirleri: Menkul kıymet gelirleri, gayrimenkul sermaye iratları, iş ortaklığı kazançları.

Diğer Kazanç ve İratlar: Değer artış kazançları, arizi kazanç ve iratlar.

Zirai Kazançlar: Her türlü zirai faaliyetlerden doğna kazançlardır.

Serbest Meslek Kazançları: Her türlü serbest meslek faaliyetlerinden doğan kazançlardır.

Gerçek kişiler, elde ettikleri bu gelir unsurlarının toplamı üzerinden yıllık gelir vergisi beyannamesi vermek ve vergilerini ödemekle yükümlüdür. Verginin hesaplanmasında, Gelir Vergisi Kanunu'nda yer alan matrah ve oran düzenlemeleri dikkate alınır. Ayrıca, gerçek kişiler belirli istisna ve muafiyetlerden de yararlanabilmektedir (Özbalcı, 2012).

Gerçek kişilerin vergi ödeme yükümlülüğü, ikamet edilen yer, medeni durum, bakmakla yükümlü olunan kişi sayısı, engelli statüsü gibi faktörlere göre de farklılık gösterebilmektedir. Bu kapsamda, bireysel duruma göre vergi dilimi, istisna ve muafiyet uygulamaları değişebilmektedir (Saraçoğlu, 2018).

1.5.9. Tüzel Kişiler için Vergi Ödeme Yükümlülüğü

Tüzel kişiler, Kurumlar Vergisi Kanunu çerçevesinde vergi mükellefi olarak kabul edilmektedir. Kurumlar vergisi, sermaye şirketleri, kooperatifler, dernek ve vakıfların iktisadi işletmeleri, yabancı kurumların Türkiye'deki işyerleri gibi tüzel kişiliklerin elde ettikleri kazançlar üzerinden alınmaktadır.

Kurumlar Vergisi Kanunu'na göre, aşağıdaki tüzel kişiler kurumlar vergisi ödemekle yükümlüdür:

- Sermaye şirketleri (anonim şirket, limited şirket, sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket).
- Kooperatifler.
- İktisadi kamu kuruluşları.
- Dernek ve vakıfların iktisadi işletmeleri.
- Yabancı kurumların Türkiye'deki işyerleri ve temsilcilikleri.
- İş oraklıkları.

Tüzel kişiler, faaliyet konularına göre elde ettikleri ticari kazançlar üzerinden kurumlar vergisi ödemek zorundadır. Kurumlar vergisi oranı, tüm tüzel kişiler için %25 olarak belirlenmiştir.

Tüzel kişilerin vergi ödeme yükümlülüğü, Kurumlar Vergisi Kanunu'nda yer alan beyanname verme, vergi hesaplama, ödeme zamanı, muafiyet ve istisnalar gibi hükümler çerçevesinde yerine getirilmektedir. Ayrıca, tüzel kişiler, kendi faaliyetlerinden elde ettikleri kazançların yanı sıra, ödedikleri vergiler ve yaptıkları düzenli ödemeler nedeniyle de vergi yükümlüsü olabilmektedir (Saraçoğlu, 2018). Türkiye'de gerçek kişiler ve tüzel kişiler, vergi mevzuatına göre vergi ödeme yükümlülüğüne sahiptir. Gerçek kişiler, Gelir Vergisi Kanunu kapsamında elde ettikleri gelir unsurları üzerinden yıllık beyanname vermek ve vergilerini ödemekle yükümlüdür. Tüzel kişiler ise, Kurumlar Vergisi Kanunu çerçevesinde ticari faaliyetlerinden elde ettikleri kazançlar üzerinden kurumlar vergisi ödemekle yükümlüdür. Vergi ödeme yükümlülüğü, her iki grup için de kanunlarda yer alan matrah, oran, beyanname, ödeme zamanı ve diğer hükümler doğrultusunda yerine getirilmektedir (Özbalcı, 2012; Saraçoğlu, 2018; Pehlivan, 2018).

1.5.10. Vergi Muafiyetleri ve İstisnaları

Vergi mevzuatında yer alan muafiyet ve istisna uygulamaları, vergi yükümlülerinin belli şartlar altında vergiden kısmen veya tamamen muaf tutulmasını ve/veya vergi konularının kısmen veya tamamen vergi dışında sağlamaktadır. Vergi muafiyetleri ve istisnaları, vergi yükünü azaltarak belirli faaliyetlerin ve kesimlerin desteklenmesi amacıyla kullanılan malî politika araçlarıdır (Yoruldu, 2021). Vergi muafiyetleri ve istisnaları, vergi yükünün azaltılması ve belirli faaliyetlerin desteklenmesi amacıyla vergi mevzuatında yer almaktadır. Gelir Vergisi Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanunu'nda, gerçek kişilerin ve tüzel kişiliklerin belli şartlarda vergiden muaf tutulması veya vergiden istisna edilmesi öngörülmüştür. Ayrıca, Katma Değer Vergisi, Özel Tüketim Vergisi, Emlak Vergisi ve Motorlu Taşıtlar Vergisi gibi diğer vergilerde de çeşitli muafiyet ve istisna uygulamaları bulunmaktadır. Bu uygulamalar, vergi yükünün adaletli dağılımına ve belirli ekonomik ve sosyal hedeflerin gerçekleştirilmesine katkı sağlamaktadır (Eriçok, 2019). Bu doğrultuda Gelir Vergisi Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanunu'ndaki başlıca muafiyet ve istisna uygulamaları ile diğer vergilerdeki muafiyet ve istisnalar ele alınmıştır.

Gelir Vergisi Kanunu'nda, gerçek kişilerin elde ettikleri bazı gelir unsurlarının vergiden muaf tutulması veya istisna kapsamına alınması öngörülmüştür. Başlıca Gelir Vergisi muafiyet ve istisnaları temel istisna, emekli aylıkları istisnası, kıdem tazminatı istisnası, engellilik indirimi, eğitim ve sağlık harcamaları istisnası ve ücret geliri istisnası olarak sıralanabilir (TÜRMOB, 2021):

- Temel İstisna (Gelir Vergisi Kanunu md. 23): Gerçek kişilerin her yıl elde ettikleri toplam gelirin belli bir kısmı vergiden istisna tutulmaktadır.
- Emekli Aylıkları İstisnası (Gelir Vergisi Kanunu md. 25): Emekli aylıkları, yaşlılık, malullük ve ölüm aylıkları ile işsizlik ödeneği ödemeleri vergiden istisna edilmiştir.
- Kıdem Tazminatı İstisnası (Gelir Vergisi Kanunu md. 25): İş sözleşmesinin feshi veya emeklilik nedeniyle alınan kıdem tazminatları belli bir tutara kadar vergiden istisna edilmektedir.
- Engellilik İndirimi (Gelir Vergisi Kanunu md. 31): Çalışma gücünün asgari %80'ini kaybeden engelli gerçek kişilerin elde ettikleri gelirlerden belli bir indirim yapılmaktadır.
- Eğitim ve Sağlık Harcamaları İstisnası (Gelir Vergisi Kanunu md. 89): Gerçek kişilerin kendileri, eşleri ve küçük çocukları için yaptıkları bazı eğitim ve sağlık harcamaları vergiden istisna edilmektedir.
- Ücret Geliri İstisnası (Gelir Vergisi Kanunu md. 23): Yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarının ücret gelirleri belli şartlar altında vergiden istisna edilmektedir.

Kurumlar Vergisi Kanunu'nda da, belirli kurum ve kazançlar vergiden muaf tutulmuş veya istisna kapsamına alınmıştır. Başlıca Kurumlar Vergisi muafiyet ve istisnaları dernek ve vakıfların iktisadi işletmeleri istisnası, kooperatiflerin kazançları istisnası, kamu kurumlarının kazançları istisnası, yatırım indirimi istisnası, ar-ge indirimi istisnası ve teknoloji geliştirme bölgeleri istisnası olarak sıralanabilir (Aslanpay, 2023):

- Dernek ve Vakıfların İktisadi İşletmeleri İstisnası (Kurumlar Vergisi Kanunu md. 4): Dernek ve vakıfların iktisadi işletmelerinin kazançları Kurumlar Vergisi'nden istisna edilmiştir.
- Kooperatiflerin Kazançları İstisnası (Kurumlar Vergisi Kanunu md. 4): Kooperatiflerin ortaklarına dağıtılmayan kazançları Kurumlar Vergisi'nden istisna tutulmaktadır.
- Kamu Kurumlarının Kazançları İstisnası (Kurumlar Vergisi Kanunu md. 4): Kamu idare ve kuruluşlarının ticari, sınai ve zirai faaliyetlerinden elde ettikleri kazançlar Kurumlar Vergisi'nden istisna edilmiştir.
- Yatırım İndirimi İstisnası (Kurumlar Vergisi Kanunu md. 5): Belli şartları sağlayan yatırım harcamalarının bir kısmı Kurumlar Vergisi matrahından indirilmektedir.
- Ar-Ge İndirimi İstisnası (Kurumlar Vergisi Kanunu md. 5): Ar-Ge harcamalarının belli bir kısmı Kurumlar Vergisi matrahından indirilebilmektedir.
- Teknoloji Geliştirme Bölgeleri İstisnası (Kurumlar Vergisi Kanunu md. 5): Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde faaliyet gösteren kurumların kazançları belli sürelerle Kurumlar Vergisi'nden istisna tutulmaktadır.

Gelir Vergisi ve Kurumlar Vergisi dışındaki diğer vergilerde de çeşitli muafiyet ve istisna uygulamaları bulunmaktadır. Katma değer vergisi istisnaları, özel tüketim vergisi istisnaları, emlak vergisi muafiyetleri ve motorlu taşıtlar vergisi muafiyetleri başlıca örneklerdir.

- Katma Değer Vergisi İstisnaları: Eğitim, sağlık, bankacılık, sigorta hizmetleri gibi belli faaliyetler KDV'den istisna tutulmaktadır.
- Özel Tüketim Vergisi İstisnaları: Savunma sanayi, diplomatik temsilcilikler, tarımsal amaçlı ürünler ÖTV'den istisna edilmiştir.
- Emlak Vergisi Muafiyetleri: Kamu binaları, dini kurumlar, yabancı ülkelerin temsilcilikleri emlak vergisinden muaf tutulmaktadır.

- Motorlu Taşıtlar Vergisi Muafiyetleri: Sayıları sınırlı olan araçlar, engelliler, tarım amaçlı araçlar motorlu taşıtlar vergisinden muaf tutulmaktadır.

1.5.11. Vergi Reformları ve Güncel Gelişmeler

Vergi sisteminin etkin ve adil bir şekilde işleyebilmesi için zaman zaman reformlara ihtiyaç duyulmaktadır. Türkiye'de de vergi mevzuatında ve uygulamalarında çeşitli değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Özellikle 1980'li yıllardan itibaren vergi sisteminde kapsamlı reformlar hayata geçirilmeye başlanmıştır. Bu reformların temel amacı, vergi sisteminin basitleştirilmesi, etkinliğinin artırılması ve uluslararası standartlara uyumlu hale getirilmesidir (Pehlivan, 2022).

Türkiye'de hayata geçen önemli vergi reformları yıllara göre aşağıda listelenmiş (Batirel, 2016):

1980'ler: Gelir Vergisi Kanunu ve Kurumlar Vergisi Kanunu'nda değişiklikler yapılarak, vergi tabanı genişletilmiş, vergi oranları düşürülmüştür.

1990'lar: Katma Değer Vergisi (KDV) sistemi 1985 yılında uygulamaya konulmuştur. Vergi mevzuatında sadeleştirme çalışmaları yapılmıştır.

2000'ler: Kurumlar Vergisi oranı %30'dan %20'ye indirilmiştir. KDV oranları revize edilmiştir. Vergi affı uygulamaları gerçekleştirilmiştir.

2010 ve sonrası: Vergi kanunlarında kapsamlı değişiklikler yapılmıştır. Gelir Vergisi, Kurumlar Vergisi, Katma Değer Vergisi, Özel Tüketim Vergisi gibi temel vergi kanunları güncellenmiştir.

Türkiye'de son yıllarda, vergi sistemini güncel ihtiyaçlara uyarlamak ve daha etkin hale getirmek amacıyla vergi usul kanunu reformu, dijital hizmetler vergisi, teknoloji geliştirme bölgeleri reformu, yatırım indirimi istisnası, vergi denetimlerinde dijitalleşme ve vergi affı uygulamaları çeşitli reformlar gerçekleştirilmiştir.

Vergi Usul Kanunu Reformu: 2021 yılında Vergi Usul Kanunu'nda kapsamlı değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerle, vergi denetimlerinin etkinleştirilmesi, beyanname verme yükümlülüklerinin basitleştirilmesi, e-tebligat uygulamasının yaygınlaştırılması ve vergi cezalarının caydırıcılığının artırılması amaçlanmıştır (Resmi Gazete, 26.10.2021, sayı:31640).

Dijital Hizmetler Vergisi: 2021 yılında yürürlüğe giren Dijital Hizmetler Vergisi, dijital platformlar aracılığıyla sunulan hizmetlerden elde edilen gelirlere %7,5 oranında vergi uygulanmasını öngörmektedir. Bu uygulama, küresel çaplı dijital şirketlerin Türkiye'deki faaliyetlerinden vergi alınmasını sağlamaktadır (Resmi Gazete, 07.12.2019, sayı:30971).

Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Reformu: 2021 yılında yürürlüğe giren kanun değişikliği ile Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde faaliyet gösteren şirketlerin kazançları için sağlanan Kurumlar Vergisi istisnası süresinin 10 yıldan 15 yıla uzatılması kararlaştırılmıştır (Resmi Gazete, 03.02.2021, sayı:31384).

Yatırım İndirimi İstisnası: 2019 yılında yürürlüğe giren değişiklikle, belli şartları sağlayan yatırım harcamalarının Kurumlar Vergisi matrahından indirilebilmesi uygulaması genişletilmiştir (Resmi Gazete, 30.12.2019, sayı:30994).

Vergi Denetimlerinde Dijitalleşme: Vergi denetimlerinde elektronik denetim yöntemleri kullanılmaya başlanmış, veri analizi ve yapay zeka uygulamalarıyla denetim süreçleri etkinleştirilmiştir (Eroğlu, 2022).

Vergi Affı Uygulamaları: Zaman zaman vergi affı yasaları çıkarılarak, mükelleflerin ödenmemiş vergi borçlarının yapılandırılması ve cezaların azaltılması sağlanmaktadır.

Görüldüğü gibi Türkiye'de vergi sisteminin etkinliğini ve adaletini artırmak amacıyla, özellikle son yıllarda kapsamlı vergi reformları gerçekleştirilmiştir. Vergi Usul Kanunu'ndaki değişiklikler, Dijital Hizmetler Vergisi uygulaması, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri reformu, yatırım indirimi istisnası genişletmesi ve vergi denetimlerinde dijitalleşme gibi güncel gelişmeler, vergi sisteminin güncel ihtiyaçlara

uyarlanmasına yönelik çabalardır. Ayrıca, zaman zaman uygulanan vergi affı uygulamaları da mükelleflerin ödeme kolaylığı sağlanması açısından önemlidir. Türkiye'nin, vergi sistemini sürekli geliştirerek, etkinlik, verimlilik ve adalet hedeflerine ulaşmaya çalıştığı görülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

SERVET VERGİLERİ VE NET SERVET VERGİSİ

Servet, bireylerin ve toplumun ekonomik refahını gösteren önemli bir unsurdur. Servetin toplumda adil dağılımın sağlanması, ekonomik istikrar ve sosyal huzurun sağlanması açısından hayati öneme sahiptir. Bu bağlamda, servet vergilerinin rolü ve uygulanması önem kazanmaktadır. Bu bölümde, servet kavramı, servet vergisi kavramı, servet vergilerinin gerekçeleri ve ilkeleri, tarihsel gelişimi, servet vergilerinin uygulanması, ekonomik ve sosyal etkileri gibi konular detaylı olarak ele alınmıştır. Ayrıca, uluslararası servet vergisi uygulamalarına da değinilmiş, bütüncül bir bakış açısıyla, servet vergileri konusu teori olarak irdelenmiştir.

2.1. Servet Kavramı

Arapça kökenli bir terim olan servet, kelime anlamıyla varlık, zenginlik ve mal mülk anlamlarına gelir. İnsanlık tarihi kadar eski olan bu kavram, tarih boyunca önemini korumuş ve uzun süre vergilendirilebilecek tek kaynak olarak kabul edilmiştir (Kükreler, 1987). Bu kadar eski bir kavram olan servet, farklı şekillerde yorumlanmakta ve kişiden kişiye değişen tanımlamalara sahip olmaktadır. Bu nedenle, herkes tarafından tam olarak kabul edilen ortak bir servet tanımının olmadığı söylenebilir (Kızılot, 1983).

Edizdoğan ve Çelikkaya (2010)'a göre servet, bir ülkedeki yatırımların ve birikmiş tasarrufların değerini ifade eder. Bireyler tasarruf yaparak servet edinebilirler veya şanslılarsa miras ya da bağış alabilirler. Hiç tasarruf yapmayan, miras veya bağış almayan birinin servet edinmesi mümkün değildir. Dolayısıyla servet; yatırım, tasarruf, bağış ve miras paylarının toplamından oluşur.

Servet, bireylerin ve toplumun ekonomik refahını gösteren önemli bir unsurdur. Servet, bireylerin sahip olduğu tüm maddi ve finansal varlıkların toplamı olarak tanımlanabilir (Atkinson, 2015). Bu varlıklar, gayrimenkul, menkul kıymetler, para birikimi, mücevher ve sanat eserleri gibi çeşitli formlarda ortaya çıkabilmektedir.

Servet, aynı zamanda bireylerin ekonomik güç ve statüsünün de bir göstergesidir (Piketty, 2014).

Servet kavramının tanımlanmasında, ekonomistler arasında farklı yaklaşımlar sergilenmiştir. Neoklasik ekonomistler, serveti daha çok bireysel tercihler ve tasarruf davranışları çerçevesinde ele alırken, Keynesyen iktisatçılar serveti makroekonomik düzeyde, gelir dağılımı ve toplumsal refah açısından incelemişlerdir (Stiglitz, 2012). Son dönemlerde ise, servetin toplumsal eşitsizlikleri yansıtan bir gösterge olarak öne çıktığı vurgulanmaktadır (Atkinson & Bourguignon, 2015).

Brown ve Jakson (1990), serveti bir kişinin beklenen gelirinin bugünkü değeri olarak tanımlarlar. Bu beklenen gelir; çalışmaktan elde edilmesi beklenen gelir, beklenen emeklilik, beklenen reel hizmetler ve varlıkların piyasa değerindeki beklenen artıştan oluşur. Böylece, sadece mevcut varlıklar değil, gelecekte meydana gelmesi muhtemel değerler de kişinin servetini oluşturur.

Rosen (1992)'e göre servet, bireyin belirli bir süre boyunca biriktirdiği varlıklarının değerini ifade eden bir stoktur. İktisadi anlamda, üretim faktörlerinin üretim faaliyeti sonucunda aldığı pay olarak tanımlanan gelir, faaliyet devam ettiği sürece elde edilen bir akım iken, bu akımların birikmesi sonucunda oluşan servet bir stok değeridir. Bu nedenle, servet tanımlanırken belirli bir andan bahsedilmekte ve geçmişten o ana kadar biriktirilmiş varlıkların toplam değerini ifade etmektedir.

Servetin ölçülmesinde de farklı yöntemler kullanılmaktadır. Bireysel servet, genellikle tüm varlıkların borçlardan arındırılması ile hesaplanırken, toplumsal servet ise milli servet olarak ifade edilmektedir (Piketty ve Zucman, 2014). Milli servetin GSYH'ya oranı, ülkelerin ekonomik gelişmişlik düzeyini de yansıtmaktadır (Saez ve Zucman, 2016).

Servet dağılımındaki eşitsizlikler, iktisadi ve sosyal sonuçlar doğurabilmektedir. Yüksek servet sahiplerinin, gelir ve kazançlarını artırmada daha avantajlı konumda olmaları, toplumsal huzursuzlukları tetikleyebilmektedir (Stiglitz, 2012). Bu bağlamda, servetin toplumda adil bir şekilde dağıtılması, ekonomik ve toplumsal hedeflerin gerçekleştirilmesi açısından önem arz etmektedir.

2.2. Servetin Oluşumu

Servetin temel yapı taşı kuşkusuz gelirdir. Ancak gelir, bir yapının temeli gibi olsa da, bu yapı ancak doğru malzemeler ve işçilikle tamamlanır. Gelir, bireylerin ekonomik hayatlarındaki bir girdidir; ancak servet, bu girdinin nasıl yönetildiğinin bir sonucudur (Heper, 1982). Bireyler, gelirlerini harcama kararlarını verirken bir dizi içsel ve dışsal faktörün etkisi altındadır. Ekonomik durumları, sosyal statüleri, psikolojik ihtiyaçları ve hatta kültürel değerleri, tüketim ve tasarruf arasındaki dengeyi belirlemede önemli rol oynar. Bu kararlar, sadece mevcut gelir düzeyine değil, aynı zamanda geleceğe yönelik beklentilere ve risk algısına da dayanır (Eken, 2016).

Tasarruf, servet oluşumunun en kritik aşamalarından biridir. Düzenli olarak tasarruf etmek, bireylere gelecekteki hedeflerine ulaşmak için gerekli finansal esnekliği sağlar. Ancak tasarruf, sadece parayı bir kenara ayırmak anlamına gelmez. Tasarruf edilen paranın nasıl değerlendirileceği, servetin büyümesini doğrudan etkiler. Yatırım araçları, emlak gibi varlıklar ve hatta girişimcilik, tasarrufların daha hızlı büyümesini sağlayabilecek yöntemler arasındadır (Aren, 2008).

Miras ve bağış gibi dışsal faktörler de servet oluşumunda önemli bir rol oynayabilir. Ancak bu faktörler, bireylerin kendi çabalarıyla elde ettiği serveti tamamlayıcı niteliktedir. Şans faktörü, özellikle beklenmedik kazançlar veya miras yoluyla elde edilen büyük miktarlarda para söz konusu olduğunda, servet oluşumunda etkili olabilir. Ancak uzun vadede, sürdürülebilir bir servet, bireylerin kendi finansal disiplinleri ve akıllıca kararları sayesinde inşa edilir (Eken, 2016).

2.3. Servetin Öğeleri

Servet, bireylerin veya kurumların sahip olduğu ekonomik kaynakların toplamı olarak tanımlanabilir. Bu kaynaklar, somut varlıklar (gayrimenkul, araç-gereç), finansal varlıklar (para, menkul kıymetler) ve intangible varlıklar (marka değeri, insan sermayesi) gibi farklı biçimlerde ortaya çıkar. Servetin oluşumu, bireylerin ekonomik kararları, gelir düzeyi, risk alma eğilimi ve sosyal çevre gibi birçok faktöre bağlıdır (Eken, 2016).

Servetin değerlendirilmesi, bireylerin farklı hedeflerine ve risk tercihlerine göre şekillenir. Bazı kişiler, servetlerini güvenli liman olarak gören ve düşük riskli yatırımlara yönelik bir yaklaşım benimserken, diğerleri daha yüksek getiri potansiyeli sunan ancak riskleri de beraberinde getiren yatırım araçlarını tercih edebilir. Servetin büyümesi, tasarruf, yatırım ve gelir elde etme gibi farklı yollarla sağlanır (Heper, 1982).

Tasarruf, gelecekteki tüketim veya yatırım için gelirden ayrılan bir kısımdır. Yatırım ise, tasarruf edilen paranın, faiz, temettü veya sermaye kazancı gibi gelir elde etmek amacıyla farklı araçlara aktarılmasıdır. Yatırımlar, genellikle belirli bir risk düzeyine sahiptir ve getiri potansiyeli, risk düzeyi ile doğru orantılıdır. Servetin bir diğer önemli bileşeni olan insan sermayesi, bireylerin sahip olduğu bilgi, beceri ve deneyimlerin ekonomik değeri olarak tanımlanır. Eğitim, mesleki gelişim ve sağlıklı yaşam, insan sermayesini artıran önemli faktörlerdir. İnsan sermayesi, bireylerin daha yüksek gelir elde etmelerine ve daha iyi iş fırsatlarına sahip olmalarına olanak tanır (Dilic, 1976). Dolayısıyla servet, statik bir kavram değil, sürekli değişen ve gelişen dinamik bir yapıdır. Bireylerin servet yönetimi, kişisel finansal hedeflerine ulaşmak için dikkatli bir planlama ve karar verme sürecini gerektirir.

2.3.1. Nesnel Servet

Nesnel servet, bireylerin veya kurumların somut olarak sahip oldukları, maddi değeri olan varlıkların tümünü kapsar. Bu varlıklar, fiziksel özellikleri ve mülkiyet durumu gibi farklı kriterlere göre sınıflandırılabilir (Heper, 1982).

Fiziksel özelliklere göre sınıflandırma; taşınmaz nesnel servet ve taşınır nesnel servet olmak üzere iki başlık altında incelenebilir. Taşınmaz Nesnel Servet; yerleşim yerine bağlı olarak taşınamayan, sabit olan varlıkları ifade eder. Arsa, bina, fabrika, tarla, orman gibi varlıklar bu kategoriye girer. Taşınmazlar, genellikle daha uzun vadeli yatırımlar olarak değerlendirilir ve ekonomik istikrar için önemli bir rol oynar. Taşınır nesnel servet ise yerinden kolayca taşınabilen, hareketli varlıkları ifade eder. Araç, makine, ev eşyası, mücevher, hayvan gibi varlıklar bu kategoriye girer. Taşınır varlıklar, daha kısa vadeli yatırımlar veya tüketim amaçlı olarak kullanılabilir (Heper, 1982).

Mülkiyet durumuna göre sınıflandırma kamusal nesnel servet ve özel nesnel servet olmak üzere iki başlık altında incelenmektedir. Kamusal Nesnel Servet, devlet, belediye veya kamu kuruluşlarına ait olan varlıkları ifade eder. Yollar, köprüler, parklar, kamu binaları, kamu işletmelerine ait tesisler gibi varlıklar bu kategoriye girer. Kamusal nesnel servet, toplumun ortak kullanımına sunulur ve kamu hizmetlerinin sunulmasında önemli bir rol oynamaktadır. Özel nesnel servet bireyler veya özel şirketlere ait olan varlıkları ifade eder. Konutlar, iş yerleri, fabrikalar, tarım arazileri gibi varlıklar bu kategoriye girmektedir. Özel nesnel servet, bireylerin ve şirketlerin ekonomik gücünü ve yaşam standartlarını belirleyen önemli bir faktördür (Heper, 1982).

Nesnel servet, ekonomik büyüme, istihdam ve sosyal refahın sağlanması için önemli bir kaynaktır. Özellikle taşınmazlar, ekonomik istikrarı sağlayan ve uzun vadeli yatırım araçları olarak değerlendirilen önemli bir varlık sınıfıdır. Taşınır varlıklar ise, üretim süreçlerinde kullanılan araç-gereçler, tüketim malları ve yatırım araçları olarak ekonomide önemli bir role sahiptir (Eken, 2016).

2.3.2. Parasal Servet ve Haklar

Ekonomik sistemlerin gelişim sürecinde, iş bölümünün derinleşmesi ve uzmanlaşmanın artmasıyla birlikte, doğrudan takas şeklinde gerçekleşen aynı mübadeleler yerini, paranın aracılık ettiği dolaylı mübadelelere bırakmıştır. Bu dönüşüm, paranın ekonomideki temel rolünü ortaya koymaktadır (Oğuz, 1992).

Paranın en temel fonksiyonu, mal ve hizmetlerin alım satımında kullanılan bir değişim aracı olmasıdır. Ancak zaman içinde, paranın bu temel fonksiyonuna yeni görevler eklenmiştir. Özellikle değer saklama aracı olarak kullanılması, paranın ekonomideki önemini artırmıştır. Bireyler, gelecekteki ihtiyaçları için gelirlerinin bir kısmını para şeklinde biriktirerek, değerlerini geleceğe taşıma imkanı bulmuşlardır (Hançeroğlu, 1976).

Parasal servet, bireylerin sahip olduğu nakit para, bankadaki mevduatlar, hisse senetleri, tahviller, bonolar, hayat sigortası poliçeleri ve gelecekte elde edilecek gelirlerin bugünkü değeri gibi finansal varlıkların toplamıdır. Bu varlıklar, bireylerin

ekonomik gücünü ve gelecekteki yaşam standartlarını belirleyen önemli faktörlerdir (Unay, 2000).

Paranın kıymet biriktirme fonksiyonunun etkili bir şekilde yerine getirilebilmesi, ekonominin genel durumuna bağlıdır. Özellikle enflasyon gibi ekonomik sorunlar, paranın satın alma gücünü azaltarak, kıymet biriktirme fonksiyonunu zayıflatır. Yüksek enflasyon dönemlerinde, para yerine altın, emlak gibi daha somut varlıklar, kıymet saklama aracı olarak tercih edilebilir. Bu nedenle, evlerde ve bankalarda tutulan nakit paranın gerçek anlamda servet olarak kabul edilip edilmeyeceği, ekonomik koşullara göre değişen bir tartışma konusudur (Heper, 1982; Tuncer, 1966).

2.3.3. Emek Serveti

Tarih boyunca emek, insanın fiziksel ve zihinsel yeteneklerini kullanarak üretme eylemi olarak değerlendirilmiş ve bir çeşit servet olarak kabul edilmiştir. İbni Haldun gibi düşünürler, emeğin insanın en önemli sermayesi olduğunu vurgularken, Adam Smith de eğitimin, özellikle işçi sınıfının refahı için ne kadar önemli olduğunu belirtmiştir (Dilik, 1976).

Eğitim ve sağlık hizmetleri, bireylerin verimliliklerini artırarak hem kişisel gelirlerine hem de ülkenin toplam üretimine katkı sağladığı için yatırım olarak görülür. Sağlıklı ve eğitilmiş bireyler, bir ülkenin en değerli varlığı olan beşeri sermayesini oluşturur. Bu da hem ekonomik büyümeyi hızlandırır hem de sosyal refahı artırır (Mutluer vd., 2007).

Emek, miktar olarak eşit dağılım gösterse de, nitelik bakımından farklılıklar gösterir. Bu farklılıklar, eğitim düzeyi, beceri ve deneyim gibi faktörlerden kaynaklanır ve ücret farklılıklarına yol açar. Bu eşitsizlikleri gidermek için, eğitim ve sağlık hizmetlerinin herkese eşit olarak sunulması önemlidir. Eğitim, hem bireylere özel fayda sağlayan hem de topluma olumlu etkileri olan bir yatırımdır. Bu nedenle, eğitim hizmetleri genellikle devlet tarafından sunulur veya desteklenir (Ulusoy, 2003).

Amerika ve İngiltere gibi ülkelerde, eğitimin finansmanı için mezuniyet vergisi tartışmaları sıkça gündeme gelir. Bu vergide temel fikir, eğitimin maliyetlerinin devlet tarafından karşılanması ve mezunların daha sonra gelirlerine göre bu maliyeti geri ödemeleri şeklindedir. Bu yöntemin avantajları arasında, yüksek gelirli bireylerin daha fazla katkı yapması ve düşük gelirlilerin eğitime erişiminin kolaylaşması sayılabilir. Ayrıca, gelecekteki gelir belirsizliğine karşı bir tür sigorta işlevi görür (Eken, 2016). Dolayısıyla emek, eğitim ve sağlık hizmetleri arasındaki ilişki, ekonomik ve sosyal kalkınmanın temelini oluşturur. Eğitime yapılan yatırımlar, hem bireylerin hem de toplumun refahını artırır. Mezuniyet vergisi gibi alternatif finansman yöntemleri, eğitimin daha adil ve erişilebilir hale gelmesini sağlayabilir. Ancak bu yöntemin uygulanabilirliği, her ülkenin özel koşullarına ve kültürel değerlerine göre değerlendirilmelidir (İsmail ve Myles, 2016).

2.4. Servet Vergisi Kavramı

Servet kavramı, gerçek veya tüzel kişilerin belirli bir an itibarıyla sahip olduğu tüm ekonomik değeri temsil eder. Bu değer, menkul ve gayrimenkul mallar, para ve alacaklar gibi çeşitli unsurlardan oluşur. Servet vergileri ise bu ekonomik değerlerin tamamı veya bir kısmı üzerinden ya da bu değerlerin el değiştirmesi durumunda uygulanan doğrudan vergilerdir (Erdem vd., 2003). Bu vergi türü, özel mülkiyet ve miras haklarının kabul edildiği toplumlarda sıklıkla karşımıza çıkar. Zira özel mülkiyetin olmadığı sistemlerde servet vergisi uygulamak mümkün değildir. Bu nedenle, mülkiyet vergileri olarak da adlandırılan servet vergileri, ekonomik faaliyetleri değil, belirli bir anda bir kişinin mülkiyetinde bulunan varlıkları veya bu varlıkların devrini esas alır (Edizdoğan vd., 2015).

Servet vergisi tek bir vergi türü değil, bir vergi grubunu ifade etmektedir. Ülkeler ve zaman içinde farklılıklar göstermekle birlikte, tüm servet vergilerinin ortak özelliği, ekonomik faaliyetleri değil, çeşitli ekonomik varlıklara sahip olmayı vergiye tabi tutmasıdır (Orhaner, 2000).

Servet vergileri, tarihsel süreçte vergi gelirleri içinde önemli bir yer tutmuş, ancak günümüzde gelir ve harcama vergilerinin ön plana çıkmasıyla nispi önemini kaybetmiştir. Bununla birlikte, vergi ödeme gücünün belirlenmesinde önemli bir

gösterge olması ve vergilemede adalet ilkesinin hayata geçirilmesindeki rolü nedeniyle servet vergilerinden vazgeçilmemiştir (Öner, 1986).

Servet vergilerinin temel işlevi, devlete gelir sağlamakla sınırlı değildir. Toplumsal gelir eşitsizliğini azaltmak, vergilemede adaleti sağlamak, gelir ve harcama vergilerini tamamlamak ve ekonomik etkinliği artırmak gibi önemli sosyal ve ekonomik işlevleri de bulunmaktadır. Bu nedenle, adil bir vergi sistemi oluşturmak isteyen devletler, diğer vergi türlerini servet vergileriyle desteklemek durumundadır (Bulutoğlu, 2004).

2.5. Servet Vergilerinin Gerekçeleri

Vergilendirme, servet birikimi ve dağılımı üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Servet üzerinden alınan vergiler, hem gelir dağılımını dengelemeye yardımcı olur hem de kamu gelirlerinin artırılmasını sağlamaktadır. Türkiye'de servet vergilendirmesi, tarihsel süreç içinde çeşitli değişikliklere uğramıştır. Bu vergiler, ekonomik adaleti sağlama ve kamu hizmetlerinin finansmanı açısından büyük önem taşımaktadır (Dinç, 1994).

Servet vergisi uygulamalarına karşı sıklıkla öne sürülen üç temel gerekçe; sermaye kaçışı, vergi kaçırma ve yüksek idari maliyetlerdir (OECD, 2018; Aroop vd., 2021; Krenek ve Schartzstaller, 2018). Bu endişeler nedeniyle pek çok ülke, zaman içinde servet vergisi matrahını daraltarak verginin etkisini azaltma yolunu seçmiştir. Ne var ki bu durum, genellikle yüksek gelirli bireylerin lehine sonuçlanmış ve servet vergisi yükünün orta sınıfa yıkıldığı algısını güçlendirmiştir. Avrupa'da son yıllarda servet vergisi uygulayan ülke sayısındaki belirgin azalma da bu algıyı pekiştirmiştir (Advani vd., 2020; Çelikkaya, 2020; Scheuer ve Slemrod, 2021; Limberg ve Seelkopf, 2022). Ancak günümüzün değişen ekonomik koşulları ve artan gelir eşitsizliği, servetin vergilendirilmesinin gerekliliğini bir kez daha gündeme getirmiştir (Çelikkaya, 2022).

Servet vergileri, uzun yıllar boyunca tartışmalı bir konu olmuştur. Geçmişte sıklıkla sermaye kaçışı, vergi kaçakçılığı ve yüksek idari maliyetler gibi gerekçelerle eleştirilen bu vergi türü, günümüzde değişen ekonomik koşullar ve artan gelir

eşitsizliği karşısında yeniden gündeme gelmiştir. Bu doğrultuda servet vergilerinin günümüzde yeniden önem kazanmasının altında yatan temel nedenler incelenmelidir.

1980'lerden itibaren gözlemlenen artan gelir eşitsizliği, gelir vergilerinin tek başına bu sorunu çözüme yetersiz kaldığını göstermiştir. Gelir vergisi oranlarındaki düşüş ve sermaye gelirlerine uygulanan ayrıcalıklar, yüksek gelirli bireylerin vergi yükünü azaltarak eşitsizliği derinleştirmiştir. Bu durum, servet vergilerinin önemini bir kez daha ortaya koymuştur (Perret, 2021).

Geçmişte uygulanan servet vergilerinin eksiklikleri, günümüzde daha iyi tasarlanmış vergi sistemlerinin geliştirilmesine olanak sağlamıştır (Boadway ve Pestieau, 2021).. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri gibi servet vergisi deneyimi olmayan ülkelerde bile, geniş tabanlı ve yüksek eşiklere sahip yeni vergi teklifleri ortaya çıkmıştır. Bu durum, ülkelerin servet vergilerini daha etkili ve adil bir şekilde uygulayabilecekleri yönündeki beklentileri artırmıştır (Çelikkaya, 2022).

Servet vergilerinin gelir potansiyeli teorik olarak oldukça yüksektir (Tippet vd., 2021). Ancak, yüksek servetli bireylerin vergi kaçırma ve vergi cenneti gibi yöntemlerle vergi yükümlülüklerinden kaçınma eğilimi, bu vergi türünün etkinliğini sınırlayan önemli bir faktördür. Vergi kaçakçılığını önlemek için kapsamlı bilgi toplama mekanizmaları, uluslararası işbirliği ve etkili denetim sistemleri gibi önlemler alınması gerekmektedir (Saez ve Zucman, 2019).

Uluslararası vergi işbirliği ve bilgi paylaşımı mekanizmalarındaki gelişmeler, vergi kaçakçılığını zorlaştırarak servet vergilerinin etkinliğini artırmıştır. Otomatik bilgi değişimi sayesinde, vergi otoriteleri vergi mükelleflerinin yurtdışındaki varlıklarını daha kolay tespit edebilmekte ve vergi kayıplarını önleyebilmektedir (Perret, 2021).

Dijital teknolojilerin gelişmesi, vergi idarelerinin verileri daha hızlı ve etkin bir şekilde işlemelerine olanak tanımıştır. Bu sayede, servet vergisinin uyum ve uygulama maliyetleri önemli ölçüde azaltılmıştır (Çelikkaya, 2022). Ayrıca artık gelir eşitsizliğinin olumsuz etkileri konusunda daha fazla farkındalık oluşmuştur. Kamuoyu, adil bir vergi sistemi ve eşitlikçi bir toplum talep etmektedir. Bu durum,

siyasi karar alıcıları servet vergilerini yeniden değerlendirmeye itmektedir (Advani vd., 2020:83). Özellikle pandemi sürecinde yaşanan ekonomik kriz, eşitsizlikleri daha da derinleştirerek adil yük paylaşımı konusundaki talepleri artırmıştır (Perret, 2021:560).

Servet vergilerinin ekonomik büyüme üzerindeki etkileri, vergi tasarımı ve uygulanan oranlara göre değişmektedir. Yüksek vergi oranları ve dar vergi tabanı, yatırımları azaltabilir ve ekonomik büyümeyi yavaşlatabilir. Ancak, iyi tasarlanmış bir servet vergisi, ekonomik etkinliği olumsuz etkilemeden gelir adaletini sağlayabilir (Perret, 2021).

Servet vergileri, vergi ödeme gücünün daha doğru bir ölçüsü olarak kabul edilmektedir. Gelir, zaman içindeki bir akışken, servet bireyin uzun vadeli ekonomik gücünü gösterir. Bu nedenle, servet vergileri, özellikle ekonomik kriz dönemlerinde, toplumdaki gelir eşitsizliğini azaltmak için önemli bir araç olabilir. Ayrıca, servet vergileri, yüksek servetli bireylerin toplumun yükünü daha adil bir şekilde paylaşmalarını sağlayarak sosyal adaleti güçlendirir (Advani vd., 2020). Dolayısıyla bazı kesimler tarafından devletin “zenginlerin mallarına zorla el koyması” olarak ifade edilmesine karşın çeşitli finansal kriz zamanlarında ya da servetin orantılı olmayan bir dağılımında uygulanması sebebiyle bu servet vergisi adaletli bir uygulama olarak değerlendirilmektedir (Boadway ve Pestieau, 2021).

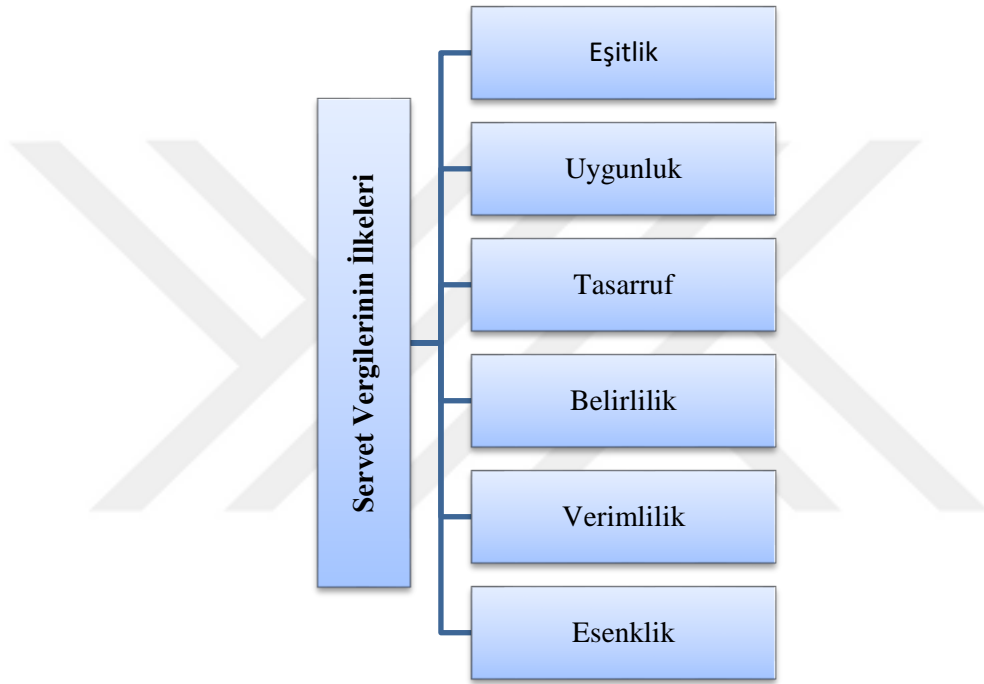
Yukarıda sıralanan nedenler, servet vergilerinin günümüzde yeniden önem kazanmasının temel gerekçeleridir. Artan gelir eşitsizliği, gelişmiş vergi tasarım becerileri, uluslararası vergi işbirliği, dijitalleşme ve kamuoyunun farkındalığı, servet vergilerinin daha etkin ve adil bir şekilde uygulanabileceğini göstermektedir. Ancak, servet vergilerinin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için dikkatli bir planlama ve güçlü bir siyasi irade gerekmektedir.

2.6. Servet Vergilerinin İlkeleri

Servet vergileri, ekonomik sistemlerde önemli bir rol oynamaktadır. Bu vergiler, toplumsal adalet, eşitlik ve kalkınma hedeflerine ulaşılmasında kritik bir işleve

sahiptir. Servet vergilerinin ilkeleri, bu vergilerin adil, etkin ve uygulanabilir olmasını sağlamak için önem taşımaktadır. Servet vergileride vergilendirmenin temel ilkelerini izlemekte ve onlara sahip çıkmaktadır. Bu ilkeler Şekil 2.'de görülmektedir. Bu ilkeler servet vergilerinin temel niteliklerini ve hedeflerini ortaya koymaktadır:

Şekil 2. Servet Vergilerinin İlkeleri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

2.6.1. Eşitlik

Vergilendirme sistemlerinin temelini oluşturan eşitlik ilkesi, bireylerin gelir ve varlıklarına göre adil bir yük paylaşımı sağlamayı amaçlar. Anayasamızın 73. maddesinde yer alan "herkes kamu giderlerini karşılamak üzere mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlüdür" hükmü, bu ilkenin yasal dayanağını oluşturur (Soydan, 1998).

Eşitlik ilkesi, vergilendirmede mali güce göre vergilendirme ve genellik ilkesi olmak üzere iki temel prensibi içermektedir (Soydan, 1998):

i. Mali Güce Göre Vergilendirme: Bireylerin gelir, varlık ve tüketim gibi ekonomik güçlerine göre vergi yükü belirlenir. Bu sayede, daha yüksek gelirli bireyler daha fazla vergi öderken, düşük gelirli bireylerin yükü hafifletilir.

ii. Genellik İlkesi: Vergi sisteminin tüm bireyleri kapsamaması ve istisnaların en aza indirgenmesi gerekir. Bu sayede, vergi yükünün adil bir şekilde dağılımı sağlanır.

Eşitlik ilkesi, sadece bireyler arasında değil, aynı zamanda farklı gelir grupları arasında da adaleti hedefler. Bu nedenle, vergi sistemlerinin tasarımı sırasında gelir dağılımındaki eşitsizlikleri azaltmaya yönelik politikalar benimsenmelidir (Musgrave ve Musgrave, 1973).

Eşitlik ilkesinin uygulamada tam olarak gerçekleşmesi, mali gücün ölçülmesi, vergi kaçırma ve vergiden kaçınma, vergi istisnaları ve muafiyetleri ve ekonomik değişimler gibi çeşitli zorluklarla karşılaşmaktadırlar (Musgrave ve Musgrave, 1973):

- Mali Gücün Ölçülmesi: Bireylerin mali gücünü kesin olarak ölçmek her zaman kolay değildir. Gelir, varlık, tüketim gibi farklı ölçütler kullanılabilir ancak her birinin kendi sınırlamaları vardır.
- Vergi Kaçırma ve Vergiden Kaçınma: Bireylerin ve kurumların vergi yükünden kaçınmak için çeşitli yöntemler kullanması, eşitlik ilkesini zedeler.
- Vergi İstisnaları ve Muaflıklar: Vergi sistemlerindeki istisnalar ve muaflıklar, bazı birey ve gruplara haksız avantajlar sağlayarak eşitsizliğe yol açabilir.
- Ekonomik Değişimler: Ekonomideki hızlı değişimler, vergi sistemlerinin sürekli olarak güncellenmesini gerektirir. Aksi takdirde, vergi sistemi zamanla eşitlik ilkesinden uzaklaşabilir.

Adil ve eşitlikçi bir vergi sistemi için aşağıdaki öneriler sunulabilir (Birk, 2003):

- Basit ve Şeffaf Bir Sistem: Vergi sistemi, bireylerin kolaylıkla anlayabileceği kadar basit ve şeffaf olmalıdır.
- Progresif Vergi Oranları: Yüksek gelirli bireylerin daha yüksek oranlarda vergi ödemesini sağlayacak progresif vergi oranları uygulanmalıdır.

- Vergi Kaçırma ve Vergiden Kaçınmanın Engellenmesi: Vergi denetimlerinin sıklaştırılması ve vergi kaçırmayı cezalandıran etkili yaptırımların getirilmesi gerekir.
- Vergi İstisnalarının Azaltılması: Vergi sistemindeki istisnaların ve güzlemelerin mümkün olduğunca azaltılması, eşitliği artıracaktır.
- Sürekli Değerlendirme ve Güncelleme: Vergi sistemi, ekonomik koşullardaki değişimlere göre sürekli olarak değerlendirilmeli ve güncellenmelidir.
- Eşitlik ilkesi, adil bir toplumun temel taşlarından biridir. Vergilendirme sistemi, bu ilkenin hayata geçirildiği en önemli alanlardan biridir. Ancak, eşitlik ilkesinin tam olarak gerçekleşmesi, birçok zorlukla karşılaşır. Adil bir vergi sistemi için, tüm paydaşların ortak çabaları ve sürekli iyileştirme çabaları gereklidir.

2.6.2. Hakkaniyet

Vergilendirme, devletlerin kamu hizmetlerini finanse etmek için bireylerden belirli oranlarda gelir elde etme sürecidir. Bu süreçte, adalet ilkesi her zaman önemli bir tartışma konusu olmuştur. Adil bir vergi sistemi, toplumun tüm bireylerinin gelir ve varlıklarına göre eşit bir yük paylaşımını hedefler (Edizdoğan, 2007).

Vergilendirmede adalet, genellikle Yatay Adalet ve Dikey Adalet olmak üzere iki temel ilke üzerinden değerlendirilir (Şahin, 2018):

Yatay Adalet: Aynı ekonomik güce sahip bireylerin aynı miktarda vergi ödemesi ilkesidir. Bu ilke, vergi yükünün eşit dağılımını amaçlar.

Dikey Adalet: Farklı ekonomik güce sahip bireylerin farklı oranlarda vergi ödemesi ilkesidir. Bu ilke, vergi yükünün bireylerin ödeme gücüne göre belirlenmesini savunur.

Vergilendirmede adalet anlayışı, tarih boyunca farklı medeniyetlerde ve düşünürlerde farklı şekillerde ifade edilmiştir. Fayda ilkesi, ödeme gücü ilkesi ve fedakârlık ilkesi gibi farklı yaklaşımlar, adaletin farklı boyutlarını vurgulamıştır (Uluatam, 2005).

- Fayda İlkesi: Bireylerin kamu hizmetlerinden yararlandığı ölçüde vergi ödemesi gerektiğini savunur. Bu ilke, özellikle bölünebilir kamu hizmetleri için uygundur.
- Ödeme Gücü İlkesi: Bireylerin ekonomik güçlerine göre vergi ödemesi gerektiğini savunur. Bu ilke, modern vergi sistemlerinin temelini oluşturur.
- Fedakârlık İlkesi: Vergi ödemenin bir fedakârlık olduğunu ve bu fedakârlığın tüm bireyler için eşit olması gerektiğini savunur.

Vergilendirmede adaleti sağlamak oldukça güç bir konudur. Zira bireylerin ekonomik durumları sürekli değişmekte ve ölçülmesi zor olabilir. Ayrıca, vergi kaçakçılığı, vergi cennetleri ve vergi muafiyetleri gibi faktörler de adaleti bozabilir. Vergilendirmede adalet, karmaşık ve çok boyutlu bir konudur. Adil bir vergi sistemi, toplumun refahı ve sürdürülebilirliği için önemlidir. Bu nedenle, vergi politikaları oluşturulurken adalet ilkesi her zaman göz önünde bulundurulmalıdır (Eker, 1999).

2.6.3. Uygunluk

Vergilendirme sisteminde hem devletin hem de mükellefin haklarını koruyan bir dizi ilke bulunmaktadır. Bu ilkelere biri olan uygunluk ilkesi, verginin mükelleften alınış şeklinin adil ve makul olmasını ifade eder. Başka bir deyişle, vergi ödeme yükü mükellefe en uygun zamanda ve en uygun şekilde dağıtılmalıdır (Turhan, 1998).

Adam Smith'in de vurguladığı gibi, verginin mükellef tarafından gönüllü olarak ödenmesi, vergi sisteminin başarısı için oldukça önemlidir. Özellikle vergi bilinci ve vergi ahlakının henüz tam olarak yerleşmediği gelişmekte olan ülkelerde, uygunluk ilkesine uymak vergi gelirlerinin artırılması ve vergi kaçakçılığının önlenmesi açısından büyük önem taşır (Edizdoğan, 2000).

Uygunluk ilkesi, verginin mükelleften alınırken zamanlama, şekil ve koşullara dikkat edilmesini gerektirmektedir (Eker, 1999):

- Zamanlama: Vergi, mükellefin ödeme gücünün en yüksek olduğu dönemde alınmalıdır. Örneğin, tarım gelirleri üzerinden alınan verginin hasat sonrasında toplanması veya miras vergisi için belirli bir süre tanınması bu ilkenin bir uygulamasıdır.

- Şekil: Verginin ödenme şekli mükellef için mümkün olduğunca kolay ve anlaşılır olmalıdır. Karmaşık vergi sistemleri, mükellefleri kaçırabilir ve vergi uyumunu zorlaştırabilir.
- Koşullar: Vergi ödeme koşulları mükellefin ekonomik durumuna göre belirlenmelidir. Örneğin, zor durumda olan mükelleflere taksitlendirme veya erteleme gibi kolaylıklar sağlanabilir.

Uygunluk ilkesi, vergi sisteminin temel taşlarından biridir. Bu ilkeye uygun olarak tasarlanmış bir vergi sistemi, hem devletin gelir elde etmesini sağlar hem de mükelleflerin haklarını korur. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, uygunluk ilkesine verilen önem, vergi sisteminin etkinliği ve vergi gelirlerinin artması açısından büyük önem taşımaktadır (Uluatam, 2005).

2.6.4. Tasarruf

Vergi sistemlerinde, vergi mükellefleri ve devlet arasındaki dengeyi sağlamak amacıyla bir dizi ilke bulunmaktadır. Bu ilkelerden biri olan tasarruf ilkesi, vergi sisteminin etkinliğini ve verimliliğini artırmayı hedefler. Tasarruf ilkesi temel olarak, vergi toplama işleminin maliyetlerinin en aza indirilmesi ve verginin ekonomik hayata olan olumsuz etkilerinin sınırlandırılması anlamına gelir. Bu ilkenin önemi, vergi toplama maliyetleri, ekonomik etkiler ve bireysel davranışlar açısından daha iyi anlaşılabilir (Pehlivan, 2012).

Vergi toplama işlemi, devlet için belirli bir maliyeti beraberinde getirir. Bu maliyetler, vergi idaresinin kurulması, vergi incelemelerinin yapılması, vergi tahsilatı gibi faaliyetler için yapılan harcamaları içerir. Tasarruf ilkesi, bu maliyetlerin mümkün olduğunca düşük tutulmasını ve toplanan vergilerin büyük bir kısmının devlet hazinesine aktarılmasını hedefler. Vergiler, ekonomik faaliyetleri etkileyen önemli bir araçtır. Yüksek ve karmaşık vergi sistemleri, yatırımları azaltabilir, üretimi yavaşlatabilir ve tüketici davranışlarını değiştirebilir. Tasarruf ilkesi, vergilerin bu tür olumsuz etkilerini en aza indirmeyi amaçlar. Vergi sistemi, ekonomik büyümeyi destekleyecek ve rekabet gücünü artıracak şekilde tasarlanmalıdır. Vergiler, bireylerin kararlarını ve davranışlarını etkileyebilir. Örneğin, yüksek gelir vergileri, çalışmayı

caydırabilir veya kaçak ekonomiyi teşvik edebilir. Tasarruf ilkesi, vergilerin bu tür istenmeyen sonuçlara yol açmasını önlemeyi amaçlar. Vergi sistemi, bireylerin çalışmaya, yatırım yapmaya ve tüketmeye teşvik edici olmalıdır (Pehlivan, 2012).

Tasarruf ilkesi, vergi sisteminin hem devlet hem de mükellefler için daha verimli çalışmasını sağlayan önemli bir ilkedir. Bu ilkeye uygun olarak tasarlanmış bir vergi sistemi, ekonomik büyümeyi destekler, vergi gelirlerini artırır ve vergi mükelleflerinin memnuniyetini sağlar (Demirli vd., 2015).

2.6.5. Belirlilik

Vergilemede belirlilik ilkesi, vergi yükümlülerinin ödeyecekleri verginin miktarı, ödeme şekli ve zamanının kanunlarla açıkça belirtilmesi anlamına gelir. Bu ilke, vergi mükelleflerinin hukuki güvenliğini sağlamak, keyfi uygulamaları önlemek ve vergi sistemine olan güveni artırmak için büyük önem taşımaktadır. Adam Smith, vergilemede belirlilik ilkesini eşitlik ilkesinden bile daha önemli olarak görmüştür. 18. yüzyılda vergi idaresinin zayıf olduğu, eğitim düzeyinin düşük olduğu ve vergi toplama yetkisinin genellikle yerel yetkililere bırakıldığı bir dönemde, belirsizlik vergi mükellefleri için büyük bir sorun olmuştur. Bu durum, keyfi uygulamalara, haksız rekabete ve vergi sistemine olan güvensizliğe yol açmıştır (Neumark, 1970).

Belirlilik ilkesi, vergi sisteminin sabit ve değişmez olduğu anlamına gelmez. Ekonomik, sosyal ve siyasi koşulların değişmesiyle birlikte, vergi sisteminde de bazı düzenlemeler yapılması gerekebilir. Ancak bu değişiklikler, belirli bir düzen içinde ve önceden öngörülebilir bir şekilde yapılmalıdır. Aniden ve keyfi yapılan vergi değişiklikleri, vergi mükelleflerinin planlamalarını olumsuz etkileyebilir ve hukuki güvenliği zedeleyebilir (Şahin, 2018).

Ekonomist Ludwig von Mises, "eski ayakkabının rahat olduğu" benzetmesiyle, mükelleflerin mevcut vergi sistemine alıştığını ve bu sayede sistemin daha iyi işlediğini ifade etmiştir. Ancak Mises de, ekonomik koşulların değişmesi durumunda vergi sisteminde gerekli düzenlemelerin yapılması gerektiğini vurgulamıştır (Buchanan, 1987).

Vergilemede belirlilik ilkesi, adil ve etkin bir vergi sisteminin temel taşlarından biridir. Bu ilke, vergi mükelleflerinin haklarını korur, hukuki güvenliği sağlar ve vergi sistemine olan güveni artırır. Ancak belirlilik ilkesi, vergi sisteminin değişime kapalı olduğu anlamına gelmez. Ekonomik, sosyal ve siyasi koşulların değişmesiyle birlikte, vergi sisteminde de bazı düzenlemeler yapılması gerekebilir. Bu düzenlemelerin, belirli bir düzen içinde ve şeffaf bir şekilde yapılması, vergi mükelleflerinin haklarını korumanın en önemli yolu olacaktır (Buchanan, 1987).

2.6.6. Verimlilik

Devletin mali yapısını dengelemek için kullanılan verimlilik ilkesi, kamu harcamalarının vergi gelirleriyle karşılanması gerektiğini vurgular. Adolf Wagner'in bu ilkesine göre, vergi gelirleri, diğer gelir kaynaklarının yetersiz kaldığı durumlarda devreye giren bir finansman aracıdır (Eker, 1999). Ancak bu görüş, bazı ekonomistler tarafından eleştirilmiştir. Eleştirmenler, vergilendirmenin zaten devletin temel gelir kaynağı olduğunu ve Wagner'in ilkesinin bu gerçeği tekrarladığını savunurlar. Bu durum, Wagner'in görüşünün, vergilerin rolünü yanlış bir şekilde yansıttığı ve eleştirilere neden olduğu şeklinde değerlendirilmektedir (Turhan, 1998).

2.6.7. Esneklik

Vergileme sistemlerinin, değişen ekonomik koşullara ve kamu harcama ihtiyaçlarına uyum sağlayabilme yeteneği, "esneklik" ilkesi olarak tanımlanır. Bu ilke, yalnızca kamu gelirlerinin artırılması amacını değil, aynı zamanda ekonomideki dengesizlikleri gidermek ve beklenmedik durumlarla başa çıkmak için de önemli bir araçtır. Nitekim Adolph Wagner'in de vurguladığı gibi, vergileme sistemi, değişen yapısal ve konjonktürel koşullara ayak uyduramazsa, devlet borçlanma yoluna gitmek veya kamu hizmetlerinde kısıtlamalara gitmek zorunda kalabilir. Her iki durum da toplumsal refahı olumsuz etkileyecektir (Turhan, 1998).

Neumark (1970) ise esneklik ilkesini daha çok bütçe açısından ele alır. Ona göre, beklenmedik ve olağanüstü durumlarla karşılaşıldığında, vergi sistemi bu ek yükü karşılayacak kadar esnek olmalıdır. Savaş gibi olağanüstü durumlarda, gelir vergileri, varlık vergileri ve özel tüketim vergileri gibi vergi türlerinin oranları

artırılabilir veya yeni vergiler konulabilir. Normal zamanlarda ise, mevcut vergilerin oranları yükseltilebilir, vergi matrahı genişletilebilir veya vergi muafiyetleri azaltılabilir.

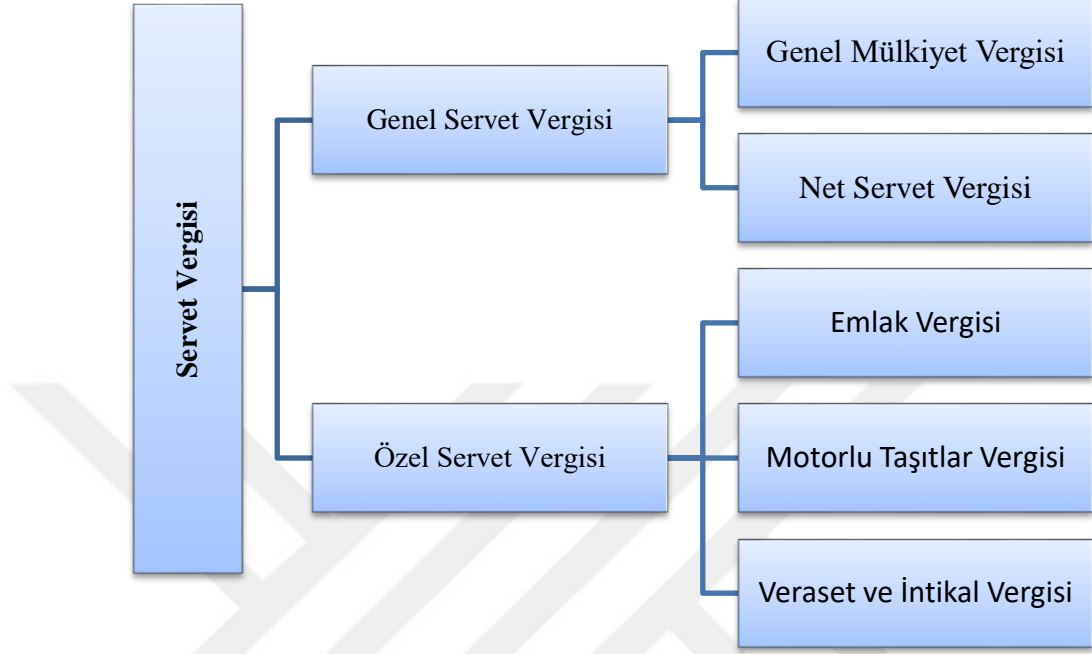
Servet vergisi, esneklik ilkesinin en çarpıcı örneklerinden biridir. Bu vergi, özellikle büyük ekonomik krizler veya savaş gibi olağanüstü durumlarda, kamu gelirlerinin hızlı bir şekilde artırılmasını sağlar. Servet vergisi, toplumun en zengin kesiminden alınan ek bir vergi olduğu için, gelir dağılımındaki eşitsizlikleri azaltmaya da yardımcı olabilir (Neumark, 1970).

Vergi esnekliği, sadece ekonomik bir gereklilik değil, aynı zamanda sosyal bir sorumluluktur. Esnek bir vergi sistemi, devletin değişen ihtiyaçlarına cevap verirken, aynı zamanda ekonomik istikrarı da korur. Ancak, vergi esnekliğinin sağlanması, vergi sisteminin karmaşıklaşmasına ve vergi mükellefleri üzerindeki yükün artmasına neden olabilir. Bu nedenle, vergi esnekliği konusunda dikkatli bir denge kurmak gerekir (Turhan, 1998).

2.7. Servet Vergilerinin Uygulanması

Servet vergilerinin uygulanması, ekonomik ve sosyal hedeflere ulaşmada önemli bir role sahiptir. Bu vergiler, devletlerin hem kamu gelirlerini artırmak hem de servet dağılımını daha adil hale getirmek için kullandıkları araçlardır. Servet vergilerinin başlıca uygulama biçimleri genel servet vergileri ve özel servet vergileri olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Genel servet vergileri, bireylerin toplam net servetlerinin vergilendirilmesini içerirken; özel servet vergileri belirli varlık ve mülklerin vergilendirilmesine odaklanmaktadır. Şekil 3.'te servet vergilerinin başlıca uygulama türleri görülmektedir.

Şekil 3. Servet Vergi Türleri

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

2.7.1. Genel Servet Vergisi

Servet vergileri servetin el değıştirmesi veya vergiye konu olan servetin genel yahut sürekli olması durumlarına göre farklı biçimlere sahiptir. Bu vergiler, gelir üzerinden alınan vergileri dengeleyici bir nitelik taşımaktadır. Ayrıca, servet vergileri, gelir üzerinden alınan vergilere kıyasla daha fazla çeşitlilik göstermektedir. Servet vergileri, farklı kategorilere ayrılmakta olup, bu ayrımlardan biri genel servet vergileri ile özel servet vergileri arasındadır. Kişilerin sahip oldukları servetin tamamı üzerinden alınan vergiler, genel servet vergisi olarak tanımlanmaktadır. Belirli servet unsurlarını hedefleyen ve vergilendiren servet vergileri ise, özel servet vergileri başlığı altında ele alınacaktır (Üyümez, 2012).

2.7.2. Genel Mülkiyet Vergisi

Genel Mülkiyet Vergisi, Amerika Birleşik Devletleri'nde çeşitli eyalet ve yerel yönetimler tarafından kullanılan yaygın bir vergilendirme şeklidir. Bu vergi, bireyler ve işletmelerin sahip olduğu arazi ve binalar ve yapılar gibi iyileştirmeler de dahil olmak üzere gayrimenkullerin değeri üzerinden alınmaktadır (Mikesell, 2018). Genel Emlak Vergisinin temel amacı, kamu eğitimi, altyapı bakımı ve toplumsal kalkınma projeleri de dahil olmak üzere yerel yönetim operasyonlarının ve hizmetlerinin finansmanı için gelir elde etmektir (Youngman, 2016).

Genel Mülkiyet Vergisi'nin değerlendirilmesi ve toplanması genellikle yerel düzeyde gerçekleştirilir; mülklerin vergilendirilebilir değerinin belirlenmesinden ve geçerli vergi oranlarının belirlenmesinden ilçe veya belediye yönetimleri sorumludur (Roin, 2019). Bir mülkün vergilendirilebilir değeri genellikle mülkün büyüklüğü, konumu, yaşı ve durumu gibi faktörleri dikkate alan periyodik bir değerlendirme süreci ile belirlenir. Mülkün takdir edilen değerinin bir yüzdesi olarak ifade edilen vergi oranı daha sonra mülk sahibinin yıllık vergi yükümlülüğünü oluşturmak için uygulanmaktadır (Youngman, 2016).

Genel Mülkiyet Vergisi uzun süredir tartışmalara konu olmakta ve eleştirmenler tarafından özellikle sabit veya sınırlı gelire sahip mülk sahipleri üzerinde aşırı bir yük oluşturduğu ileri sürülmektedir (Mikesell, 2018). Ancak verginin savunucuları, her bir mülk sahibi tarafından ödenen miktarın mülklerinin değeriyle doğru orantılı olması nedeniyle yerel yönetim hizmetlerini finanse etmenin adil ve hakkaniyetli bir yolu olduğunu iddia etmektedir (Roin, 2007).

Son yıllarda, birçok eyalet Genel Mülkiyet Vergisi sisteminde, emlak vergisi yardım programlarının başlatılması, vergi oranlarının sınırlandırılması ve değerlendirme sınırlamalarının uygulanması gibi reformlar gerçekleştirmiştir (Youngman, 2016). Bu reformlar, yerel yönetimler için güvenilir bir gelir kaynağı olmayı sürdürürken, verginin adilliği ve erişilebilirliği konusundaki endişeleri gidermeyi amaçlamıştır.

Genel olarak, Genel Mülkiyet Vergisi, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki eyalet ve yerel vergi sistemlerinin önemli bir bileşeni olmaya devam etmekte olup, devam eden evrimi ve iyileştirilmesi muhtemelen akademik ve politika temelli araştırma ve tartışmaların devam eden bir alanı olacaktır (Mikesell, 2018).

Genel Mülkiyet Vergisi'nin uygulanması konusunda ülkeler arasında farklılıklar görülmektedir. Bazı ülkeler, bu vergiyi etkin bir şekilde uygularken, diğer ülkelerde ise uygulamada zorluklar yaşanmaktadır. Örneğin, İskandinav ülkeleri, Genel Mülkiyet Vergisi'ni genellikle başarılı bir şekilde uygularken, Almanya ve İtalya gibi ülkelerde bu vergi, çeşitli nedenlerden dolayı kaldırılmıştır (OECD, 2018). Dolayısıyla Genel Mülkiyet Vergisi, servet eşitsizliklerini azaltma ve kamu gelirlerini artırma potansiyeline sahip önemli bir vergi türüdür. Ancak, uygulama sırasında karşılaşılan zorluklar, bu verginin etkinliğini sınırlandırabilmektedir. Bu nedenle, Genel Mülkiyet Vergisi'nin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için, vergi idaresinin güçlendirilmesi, vergi tabanının genişletilmesi ve mükellefler üzerindeki idari yükün azaltılması gibi adımların atılması gerekmektedir.

2.7.3. Net Servet Vergisi

Net Servet Vergisi, bir bireyin veya hanehalkının sadece geliri üzerinden değil, toplam net değeri veya serveti üzerinden alınan bir vergi türüdür. Net Servet Vergisi kavramı, servet eşitsizliği sorunlarını ele almanın ve kaynakları daha adil bir şekilde yeniden dağıtmanın bir yolu olarak politika yapıcılar ve ekonomistler tarafından çeşitli şekillerde önerilmiş ve uygulanmıştır (Shakow ve Shuldiner, 1999).

Net Servet Vergisinin temel önermesi, bir bireyin veya hanehalkının varlıklarının (gayrimenkul, yatırımlar ve diğer değerli mülkler gibi) değerinden yükümlülüklerinin (borç ve ödenmemiş krediler gibi) çıkarılmasını içeren net değerinin, genel ekonomik kapasitelerinin ve kamu mal ve hizmetlerinin finansmanına katkıda bulunma yeteneklerinin daha doğru bir temsili olduğudur. Net Servet Vergisi'nin savunucuları, yüksek net değere sahip bireylerin gerçek ekonomik gücünü ve kaynaklarını yeterince yakalayamayan geleneksel gelir vergilerine tamamlayıcı

veya alternatif bir yaklaşım olarak hizmet edebileceğini savunmaktadır (Krenek ve Schratzenstaller, 2018).

Net Servet ya da Varlık Vergisi lehindeki en önemli argümanlardan biri, dünyanın birçok ülkesinde yükselişte olan servet eşitsizliği sorununun ele alınmasına yardımcı olabileceğidir. Servet eşitsizliği, varlıkların ve kaynakların nüfus arasında eşitsiz dağılımını ifade eder; küçük bir yüzde birey veya hane halkı toplam servetin orantısız bir payını elinde tutar. Net servete vergi uygulayarak amaç, bu eşitsizliği azaltmak ve daha fazla kaynağa sahip olanların servetlerinin daha yüksek bir oranını kamu yararına katkıda bulunmalarını sağlamaktır (Silfverberg, 2009).

Net Servet Vergisi, ekonomik koşullara ve bireysel kazançlara bağlı olarak daha fazla dalgalanabilen gelir vergilerine kıyasla daha istikrarlı ve güvenilir bir kamu geliri kaynağı sağlayabilir. Net Varlık Vergisi, nüfusun genel servetinden faydalanarak kamu programları, altyapı ve sosyal refah girişimleri için potansiyel olarak daha tutarlı bir finansman akışı yaratabilir. Ancak Net Varlık Vergisi uygulamasının zorlukları ve eleştirileri de yok değildir. Temel kaygılardan bazıları, bireylerin net değerini doğru bir şekilde değerlendirme ve değerlendirmenin zorluğu, vergi kaçırma ve sermaye kaçışı potansiyeli ve bireylerin tasarruf ve yatırım yapmaları için potansiyel caydırıcı unsurları içermektedir. Ayrıca, adaleti ve etkinliği sağlamak için Net Varlık Vergisi'ne uygulanması gereken uygun eşikler, oranlar ve muafiyetler konusunda da tartışmalar bulunmaktadır (Silfverberg, 2009).

Net Varlık Vergisi kavramı son yıllarda yeniden dikkat çekmiş olup, İspanya, İsviçre ve Norveç gibi bazı ülkelerde halihazırda bir çeşit varlık vergisi uygulanmaktadır. Dahası, Thomas Piketty gibi önde gelen ekonomistler ve politika yapıcılar, artan servet eşitsizliği sorununu ele almanın bir yolu olarak küresel bir servet vergisinin uygulanmasını savunmuşlardır (Piketty, 2014).

Net Varlık Vergisi, servet eşitsizliği sorunlarını ele almayı ve daha adil ve istikrarlı bir devlet geliri kaynağı sağlamayı amaçlayan bir politika önerisidir. Uygulanması zor olsa da, bu kavram daha fazla sosyoekonomik adalet ve kaynakların

yeniden dağıtımını teşvik etmek için potansiyel bir araç olarak artan bir ilgi ve destek kazanmıştır (Krenek ve Schratzenstaller, 2018).

2.7.4. Özel Servet Vergileri

Özel servet vergileri, bireylerin veya kurumların sahip oldukları belirli varlıklar üzerinden alınan vergi türlerini ifade eder. Bu vergiler, genellikle servet unsurlarının mülkiyeti veya kullanımı üzerine odaklanır ve vergi sisteminin önemli bir parçasını oluşturur. Türk vergi sisteminde özel servet vergileri Emlak Vergisi, Motorlu Taşıtlar Vergisi ve Veraset ve İntikal Vergisi olmak üzere başlıca üç ana kategoride incelenmektedir. Özel Servet vergi türleri, devletin gelir kaynaklarını çeşitlendirmek, servet dağılımındaki dengesizlikleri bir ölçüde gidermek ve kamu hizmetlerinin finansmanına katkıda bulunmak gibi çeşitli amaçlara hizmet eder. Aynı zamanda, bu vergiler ekonomik ve sosyal politika araçları olarak da kullanılabilir (Öz vd., 2014).

Servet vergileri, tahsilat sürelerine göre geçici ve devamlı servet vergileri olmak üzere iki ana başlık altında incelenebilir. Devamlı servet vergileri, belirli aralıklarla düzenli olarak alınan bu vergi türü, mülkiyetin devam ettiği sürece ödenmeye devam edilir. Diğer bir deyişle, vergi tahsilatı süreklilik gösterir. Gayrimenkul vergisi, motorlu taşıtlar vergisi gibi vergiler bu kategoriye girer. Bu vergilerin temel amacı, mülkiyet üzerinden sürekli bir gelir elde etmek ve kamu hizmetlerine kaynak sağlamaktır. Geçici servet vergileri ise belirli bir olayın veya durumun sonucunda, genellikle bir defa olmak üzere alınan vergilerdir. Savaş, doğal afet gibi olağanüstü durumlar sonucu mülkiyetin el değiştirmesi veya belirli bir sosyal veya mali amacı gerçekleştirmek için mülkiyet üzerinde bir kereye mahsus uygulanan vergiler bu kategoriye dahildir. Bu vergilerin amacı, genellikle olağanüstü durumlar karşısında kamu bütçesine ek kaynak sağlamak veya belirli bir sosyal hedefi gerçekleştirmektir (Turhan, 1982).

2.7.5. Emlak Vergisi

Emlak Vergisi, taşınmaz mülkiyetine dayalı olarak alınan bir vergi türüdür ve yerel yönetimlerin önemli bir gelir kaynağıdır. Motorlu Taşıtlar Vergisi, karayollarında seyreden motorlu araçların sahiplerinden alınan bir vergidir ve çevre politikaları ile de ilişkilendirilebilir. Veraset ve İntikal Vergisi ise, miras yoluyla veya karşılıksız olarak elde edilen mal ve haklar üzerinden alınan bir vergidir ve servet transferlerini vergilendirmeyi amaçlamaktadır.

Emlak vergisinin en kritik sorunu taşınmazların vergiye esas değerinin belirlenmesidir. Taşınmazın değeri, şehirden şehre, köyden köye, binadan binaya varyasyon göstermektedir aynı şehrin bazı semtlerinde azalırken, bazı semtlerinde artmaktadır. Taşınmazın vergi matrahının belirlenmesi sürecinde her binanın özel özellikleri göz önünde bulundurulmamaktadır. Bu yüzden Türkiye’de mevcut yasal düzenlemeler çerçevesinde vergiye konu taşınmaza ilişkin değerlerin tespitinde yaşanan sorunlar hem taşınmaza ilişkin vergi ve harçların verimliliğini azaltmakta hem de vergilemede adaletsizliğe yol açan etkiler yapmaktadır (Hacıköylü ve Heper, 2022).

2.7.6. Motorlu Taşıtlar Vergisi

Türk vergi sisteminde servet vergilendirmenin bir diğer önemli örneği motorlu taşıtlar vergisi (MTV) olarak karşımıza çıkmaktadır. Veraset ve intikal vergisinin tüm mal varlığını kapsamaması aksine, MTV yalnızca motorlu taşıtları vergiye tabi tutmaktadır. Bu nedenle, kapsamı itibarıyla özel bir servet vergisi olarak nitelendirilir (Öncel vd., 2017). Hatta Kabakçı Karadeniz (2011) tarafından belirtildiği üzere, mülkiyete bağlı olarak alınan devamlı, olağan ve özel servet vergilerinin bir alt kategorisi olarak kabul edilebilir.

MTV, hem bir vergi hem de bir çevre politikası aracı olarak işlev görür. Türkiye gibi motorlu taşıt kullanımının yoğun olduğu ülkelerde, hava kirliliği ile mücadele etmek için MTV önemli bir araçtır. Özellikle yüksek emisyonlu eski model araçları daha yüksek oranlarda vergilendirip, böylece çevreye duyarlı araç kullanımını teşvik etmek amaçlanır. Ancak bu yaklaşım, düşük gelir gruplarını olumsuz

etkileyebilecek bir sonuç doğurur. Zira eski model araçlar genellikle daha düşük gelirli bireyler tarafından tercih edilir (Öz vd., 2014).

MTV'nin hem çevresel hedeflere hizmet etmesi hem de sosyal adaleti gözetmesi için dikkatli bir denge kurulması gerekmektedir. Bu bağlamda, vergi oranlarının belirlenmesinde araç yaşı ve emisyon seviyesi, yakıt türü, gelir düzeyi ve toplu taşıma ve alternatif ulaşım imkanları gibi faktörler göz önünde bulundurulmalıdır. Bu doğrultuda eski model ve yüksek emisyonlu araçlar için daha yüksek vergi oranları uygulanabilir. Elektrikli ve hibrit araçlar gibi çevre dostu araçlar için vergi teşvikleri sağlanabilir. Düşük gelirli bireyleri etkilemeyecek şekilde kademeli vergi oranları uygulanabilir. Toplu taşıma kullanımını teşvik etmek için MTV gelirlerinin bir kısmı bu alana aktarılabilir (Öz vd., 2014). Dolayısıyla MTV, hem bir gelir kaynağı hem de bir çevre politikası aracı olarak önemli bir yere sahiptir. Ancak bu verginin tasarımı, çevresel hedeflerle sosyal adalet arasında bir denge kurmayı gerektirmektedir. Bu dengeyi sağlayacak şekilde tasarlanmış bir MTV sistemi, hem hava kirliliğiyle mücadeleye katkı sağlayacak hem de düşük gelirli bireyleri olumsuz etkilemeden vergi adaletini güçlendirecektir.

2.7.7. Veraset ve İntikal Vergisi

Modern vergi sistemlerinde, servet dağılımındaki eşitsizlikleri azaltma amacıyla veraset ve intikal vergileri önemli bir rol üstlenir. Bu vergiler, bir bireyin ölümünden sonra miras yoluyla veya yaşayan bireyler arasında karşılıksız olarak yapılan intikaller (hibeler, bağışlar vb.) üzerinden alınır. Bu sayede servetin bir nesilden diğerine aktarılırken yeniden dağıtılması hedeflenir.

Gönül (2008) tarafından da vurgulandığı üzere, veraset ve intikal vergileri, yapısal olarak iki ayrı vergiden oluşmasına rağmen, ortak bir amaç etrafında toplanır: Servet transferlerinde devletin payını alarak gelir adaletsizliğini azaltmak. Ancak Türk vergi sistemi incelendiğinde, bu verginin toplam servet vergisi gelirleri içindeki payının oldukça düşük olduğu görülür. Yıllar içinde bu oran genellikle %1 ile %3 arasında seyretmiştir.

Veraset ve intikal vergisinin nispi önemi düşük olsa da, bu verginin alınmasının teorik ve pratik gerekçeleri bulunmaktadır. Öncel vd. (2017) tarafından ifade edildiği üzere, kişilerin herhangi bir karşılık almadan mal varlığı edinmeleri, doğal olarak ödeme güçlerinde bir artışa neden olur. Bu durum, devletin söz konusu artıştan pay almasını meşru kılar. Zira vergi adaleti ilkesi gereği, artan gelir ve servetten daha fazla vergi alınması beklenir. Dolayısıyla veraset ve intikal vergileri, servet dağılımındaki eşitsizlikleri azaltma potansiyeli olan önemli bir vergi türüdür. Ancak Türkiye'de bu verginin etkinliği, düşük vergi oranları ve vergi kaçakçılığı gibi sorunlarla sınırlı kalmaktadır. Bu durum, vergi adaleti ve sosyal devlet ilkesi bağlamında yeniden değerlendirilmeyi gerektirmektedir.

2.7.8. Servet Vergilerinin Tarihsel Gelişimi

Vergilendirme sistemlerinin tarihsel gelişimi, toplumların ekonomik ve siyasi yapılarıyla paralel bir seyir izlemiştir. İlk çağlarda, düzenli vergi uygulamaları henüz yerleşmemiştir. Bu dönemde vergiler genellikle aynı nitelikte olup, özellikle savaş zamanlarında toplanmaktadır. Vergilerin meşruiyetini sağlamak amacıyla, çoğunlukla dini vecibeler şeklinde sunulduğu görülmektedir (Tuncer, 2003).

Ortaçağa gelindiğinde, devlet giderlerinin artması sonucu düzenli vergilendirme ihtiyacı doğmuştur. 13. yüzyıldan itibaren sistematik vergi uygulamaları başlamış, özellikle servet vergileri 12. yüzyıl sonlarında ortaya çıkmıştır. Bu vergilerin temel amacı, Haçlı Seferleri sonrası oluşan mali açığı kapatmaktır. Sonraki dönemlerde, özellikle şehirlerde, olası ekonomik krizleri önlemek için servet vergileri uygulanmaya devam etmiştir (Uluatam, 2003).

15. yüzyılda servet vergilerinin global ölçekte yaygınlaşması, devletlerin artan askeri harcamalarıyla ilişkilendirilebilir. Bu dönemde, servet unsuru oluşturan mallar açıkça belirlenmiş ve genel servet vergilerinin temelleri atılmıştır. Vergilendirme kapsamına sadece bina ve arazi değil, işletme sermayesi de dahil edilmiştir. Ayrıca, servetin kendisi kadar, servetten elde edilen gelirler de vergilendirilmeye başlanmıştır (Turhan, 1998).

16. yüzyılda, kapitalizmin yükselişle birlikte, servet birikimini engellemek adına servet vergilerinin düşük tutulması görüşü hakimdi. Bu nedenle, devlet bütçeleri ağırlıklı olarak gelir ve harcama vergileriyle finanse edilmeye başlandı. Bu yaklaşımın arkasında, yüksek servet vergilerinin toplumun refahını olumsuz etkileyeceği düşüncesi yatmaktaydı. Fransa'da 19. yüzyılın başlarında çeşitli servet vergileri uygulanmaya başlanmıştır. Örneğin, 1807'de kadastro vergisi, 1790'da arazi vergisi, 1791'de şahıs vergisi gibi uygulamalar hayata geçirilmiştir. 1893 yılında ise kapsamlı bir servet vergisi kanunu çıkarılmıştır (Kayan, 2000).

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuyla birlikte, Osmanlı vergi sistemi tasfiye edilmiş ve Batılı ülkelerin vergi sistemlerine benzer bir yapı oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu süreçte, motorlu taşıtlar vergisi, emlak vergisi, veraset ve intikal vergisi gibi servet vergisi türleri yürürlüğe girmiştir. 1930-1939 yılları arasında bina ve arazi vergileri, 1970-1983 döneminde ise emlak vergisi kanunu uygulamaya konulmuştur. Bu tarihsel süreç, vergilendirme sistemlerinin toplumsal, ekonomik ve siyasi koşullara göre nasıl evrildiğini göstermektedir. Servet vergilerinin gelişimi, devletlerin mali ihtiyaçları ile toplumsal adalet anlayışı arasındaki dengeyi yansıtmaktadır (Kayan, 2000).

2.8. Servet Vergilerinin Ekonomik Etkileri

Servet vergisinin ekonomik etkileri, modern maliye politikalarının şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu vergi türü, ekonominin çeşitli yönlerini etkileyerek, toplumsal refah ve ekonomik büyüme üzerinde kayda değer sonuçlar doğurabilmektedir. Servet vergisinin ekonomik etkilerini anlamak, politika yapıcılar için vergi sistemlerini tasarlarken ve uygularken kritik öneme sahiptir (Hansson, 2002). Bu doğrultuda servet vergisinin ekonomik etkileri; ekonomik büyüme, tasarruflar ve yatırımlar üzerindeki etkileri olmak üzere üç temel başlık altında ele alınmıştır.

2.8.1. Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi

Servet vergisinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi, son yıllarda ekonomistler ve politika yapıcılar arasında yoğun tartışmalara konu olmuştur. Bu vergi

türünün ekonomik büyümeyi nasıl etkilediğini anlamak, etkili maliye politikalarının oluşturulması açısından kritik öneme sahiptir. Servet vergisinin ekonomik büyüme üzerindeki potansiyel olumlu etkileri, gelir eşitsizliğini azaltma ve kamu hizmetlerini finanse etme kapasitesinden kaynaklanmaktadır. Piketty ve Saez (2013), servet vergisinin gelir dağılımını düzenleyerek ekonomik büyümeyi teşvik edebileceğini öne sürmüştür. Bu görüşe göre, servet vergisi, toplumun daha geniş bir kesimine ekonomik fırsatlar sunarak, insan sermayesine yatırımı artırabilir ve böylece uzun vadeli ekonomik büyümeyi destekleyebilir.

Öte yandan, servet vergisinin ekonomik büyüme üzerinde olumsuz etkileri olabileceğini savunan görüşler de mevcuttur. Auerbach ve Hassett (2015), yüksek servet vergilerinin sermaye birikimini azaltabileceğini ve dolayısıyla yatırımları ve ekonomik büyümeyi olumsuz etkileyebileceğini belirtmişlerdir. Bu argümana göre, servet vergisi, bireylerin ve işletmelerin tasarruf etme ve yatırım yapma motivasyonlarını azaltabilir, bu da uzun vadede ekonomik büyümeyi yavaşlatabilmektedir.

Servet vergisinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi, vergi oranlarının seviyesine ve vergi tabanının yapısına bağlı olarak değişebilir. Saez ve Zucman (2019), optimal bir servet vergisi tasarımının, ekonomik büyümeyi engellemeden gelir eşitsizliğini azaltabileceğini öne sürmüşlerdir. Onlara göre, dikkatli bir şekilde tasarlanmış bir servet vergisi sistemi, ekonomik verimliliği artırabilir ve kaynakların daha üretken kullanımını teşvik edebilir. Bununla birlikte, servet vergisinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi ülkelerin ekonomik yapılarına ve kurumsal çerçevelerine göre farklılık gösterebilir. Örneğin, Jakobsen vd. (2020), İskandinav ülkelerinde servet vergisinin kaldırılmasının ardından yaptıkları çalışmada, vergi kaldırmanın kısa vadede sermaye birikimini artırdığını, ancak uzun vadeli ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin belirsiz olduğunu bulmuşlardır.

Servet vergisinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi, vergi gelirlerinin nasıl kullanıldığına da bağlıdır. Stiglitz (2012), servet vergisinden elde edilen gelirlerin eğitim, altyapı ve araştırma-geliştirme gibi alanlara yatırılması durumunda, bu verginin ekonomik büyümeyi olumlu yönde etkileyebileceğini savunmuştur. Bu

yaklaşım, servet vergisinin potansiyel olumsuz etkilerini dengeleyebilir ve uzun vadeli ekonomik büyümeyi desteklemektedir.

Servet vergisinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi, küresel ekonomik entegrasyon bağlamında da değerlendirilmelidir. Zucman (2019), servet vergisinin uluslararası koordinasyon olmadan uygulanmasının, sermaye kaçışına ve vergi rekabetine yol açabileceğini belirtmiştir. Bu durum, servet vergisinin etkinliğini azaltabilir ve potansiyel ekonomik büyüme faydalarını sınırlayabilir.

Ampirik çalışmalar, servet vergisinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin karmaşık ve çok yönlü olduğunu göstermektedir. Brülhart vd. (2022), İsviçre'deki kantonlar arasındaki servet vergisi farklılıklarını inceleyerek, düşük servet vergisi oranlarının zenginlerin yerleşim yerlerini etkilediğini, ancak genel ekonomik aktivite üzerindeki etkisinin sınırlı olduğunu bulmuşlardır. Dolayısıyla servet vergisinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisi, vergi politikasının tasarımına, uygulama şekline ve ekonomik koşullara bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Optimal bir servet vergisi sistemi, gelir eşitsizliğini azaltma ve kamu hizmetlerini finanse etme hedeflerini, ekonomik büyümeyi teşvik etme amacıyla dengeleyen bir yaklaşım gerektirir. Politika yapıcılar, servet vergisi uygulamalarını değerlendirirken, kısa vadeli ve uzun vadeli ekonomik etkileri dikkatle analiz etmeli ve küresel ekonomik dinamikleri göz önünde bulundurmalıdır.

2.8.2. Tasarruflar Üzerindeki Etkisi

Servet vergisinin tasarruflar üzerindeki etkisi, ekonomi literatüründe önemli bir tartışma konusudur. Bu vergi türü, bireylerin ve kurumların tasarruf kararlarını çeşitli şekillerde etkileyebilmekte ve ekonominin genel tasarruf eğilimini şekillendirebilmektedir. Servet vergisinin tasarruflar üzerindeki potansiyel olumsuz etkisi, verginin tasarruf etme motivasyonunu azaltabileceği argümanına dayanmaktadır. Feldstein (1995), yüksek servet vergilerinin bireylerin gelecekteki tüketim için tasarruf etme isteklerini azaltabileceğini öne sürmüştür. Bu görüşe göre, servet vergisi, tasarrufların getirisini düşürerek, bireyleri daha fazla tüketmeye ve daha az tasarruf etmeye yönlendirebilir.

Öte yandan, bazı ekonomistler servet vergisinin tasarruflar üzerinde olumlu etkileri olabileceğini savunmaktadır. Saez ve Zucman (2019), servet vergisinin zengin kesimin tasarruf oranlarını etkileyerek, ekonomideki toplam tasarruf miktarını artırabileceğini öne sürmüşlerdir. Bu argümana göre, servet vergisi, zenginlerin vergi yükünü karşılamak için daha fazla tasarruf etmelerine neden olabilir.

Servet vergisinin tasarruflar üzerindeki etkisi, vergi oranlarının seviyesine ve vergi tabanının yapısına bağlı olarak değişebilir. Kopczuk (2013), düşük oranlı ancak geniş tabanlı bir servet vergisinin, tasarruflar üzerindeki olumsuz etkiyi minimize edebileceğini belirtmiştir. Bu yaklaşım, vergi yükünün daha adil bir şekilde dağıtılmasını sağlarken, aynı zamanda tasarruf etme teşviklerini koruyabilir. Bununla birlikte, servet vergisinin tasarruflar üzerindeki etkisi, ülkelerin ekonomik yapılarına ve kurumsal çerçevelerine göre farklılık gösterebilir. Jakobsen vd. (2020), Danimarka'da servet vergisinin kaldırılmasının ardından yaptıkları çalışmada, vergi kaldırmanın kısa vadede tasarruf oranlarını artırdığını, ancak uzun vadeli etkilerin daha karmaşık olduğunu bulmuşlardır.

Servet vergisinin tasarruflar üzerindeki etkisi, verginin uygulanma şekline de bağlıdır. Piketty ve Saez (2013), servet vergisinin tasarruf davranışları üzerindeki etkisinin, verginin nasıl tasarlandığına ve uygulandığına bağlı olduğunu vurgulamışlardır. Örneğin, belirli yatırım türlerine veya tasarruf araçlarına yönelik vergi teşvikleri, servet vergisinin potansiyel olumsuz etkilerini dengeleyebilir.

Servet vergisinin tasarruflar üzerindeki etkisi, makroekonomik koşullarla da yakından ilişkilidir. Atkinson ve Stiglitz (1976), servet vergisinin tasarruflar üzerindeki etkisinin, ekonominin büyüme oranı, faiz oranları ve enflasyon gibi faktörlere bağlı olduğunu belirtmişlerdir. Bu nedenle, servet vergisinin tasarruflar üzerindeki etkisini değerlendirirken, genel ekonomik ortamı da dikkate almak önemlidir.

Ampirik çalışmalar, servet vergisinin tasarruflar üzerindeki etkisinin karmaşık ve çok boyutlu olduğunu göstermektedir. Brülhart vd. (2021), İsviçre'deki kantonlar arasındaki servet vergisi farklılıklarını inceleyerek, servet vergisi oranlarındaki

değişikliklerin tasarruf davranışlarını etkilediğini, ancak bu etkinin büyüklüğünün ve yönünün farklı gelir grupları arasında değişkenlik gösterdiğini bulmuşlardır.

Servet vergisinin tasarruflar üzerindeki etkisi, verginin gelir dağılımı üzerindeki etkisiyle de ilişkilidir. Dynan vd. (2004), yüksek gelirli bireylerin genellikle daha yüksek tasarruf oranlarına sahip olduğunu belirtmişlerdir. Bu bağlamda, servet vergisinin gelir dağılımını etkileyerek, ekonominin genel tasarruf eğilimini değiştirebileceği düşünülebilir. Ayrıca, servet vergisinin tasarruflar üzerindeki etkisi, verginin nesiller arası servet transferi üzerindeki etkisiyle de ilişkilidir. Gale ve Slemrod (2001), servet vergisinin miras bırakma motivasyonunu etkileyerek, tasarruf davranışlarını şekillendirebileceğini öne sürmüşlerdir. Bu perspektiften bakıldığında, servet vergisi, bireylerin gelecek nesillere servet aktarma planlarını etkileyerek, uzun vadeli tasarruf kararlarını değiştirebilir.

Dolayısıyla servet vergisinin tasarruflar üzerindeki etkisi, vergi politikasının tasarımına, uygulama şekline, ekonomik koşullara ve toplumsal faktörlere bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Optimal bir servet vergisi sistemi, tasarrufları teşvik etme hedefini, gelir eşitsizliğini azaltma ve kamu hizmetlerini finanse etme amaçlarıyla dengeleyen bir yaklaşım gerektirir. Politika yapıcılar, servet vergisi uygulamalarını değerlendirirken, kısa vadeli ve uzun vadeli tasarruf etkilerini dikkatle analiz etmeli ve makroekonomik dengeleri göz önünde bulundurmalıdır.

2.8.3. Yatırımlar Üzerindeki Etkisi

Servet vergisinin yatırımlar üzerindeki etkisi, ekonomi politikası tartışmalarında önemli bir yer tutmaktadır. Bu vergi türünün yatırım kararlarını nasıl etkilediğini anlamak, sürdürülebilir ekonomik büyüme ve kalkınma stratejileri geliştirmek açısından kritik öneme sahiptir. Servet vergisinin yatırımlar üzerindeki potansiyel olumsuz etkisi, verginin sermaye birikimini azaltabileceği ve dolayısıyla yatırım fırsatlarını sınırlayabileceği argümanına dayanmaktadır. Auerbach ve Hassett (2015), yüksek servet vergilerinin özel sektör yatırımlarını caydırabileceğini ve ekonomik büyümeyi yavaşlatabileceğini öne sürmüşlerdir. Bu görüşe göre, servet

vergisi, bireylerin ve işletmelerin yatırım yapma motivasyonlarını azaltabilir ve sermaye kaçışına neden olabilir.

Saez ve Zucman (2019) servet vergisinin yatırımlar üzerinde olumlu etkileri olabileceğini savunmaktadırlar. Buna doğrultuda servet vergisinin ekonomideki kaynakların daha verimli kullanımını teşvik edebileceğini ve bu sayede daha üretken yatırımları destekleyebileceğini öne sürmüşlerdir. Bu argümana göre, servet vergisi, sermayenin daha geniş bir kesime dağılmasını sağlayarak, yenilikçi ve yüksek büyüme potansiyeline sahip sektörlerle yönelik yatırımları artırabilmektedir.

Servet vergisinin yatırımlar üzerindeki etkisi, vergi oranlarının seviyesine ve vergi tabanının yapısına bağlı olarak değişebilir. Kopczuk ve Slemrod (2001), optimal bir servet vergisi tasarımının, yatırımları caydırmadan gelir eşitsizliğini azaltabileceğini belirtmişlerdir. Bu yaklaşım, vergi yükünün daha adil bir şekilde dağıtılmasını sağlarken, aynı zamanda yatırım teşviklerini koruyabilir. Bununla birlikte, servet vergisinin yatırımlar üzerindeki etkisi, ülkelerin ekonomik yapılarına ve kurumsal çerçevelerine göre farklılık gösterebilir. Jakobsen vd. (2020), Danimarka'da servet vergisinin kaldırılmasının ardından yaptıkları çalışmada, vergi kaldırmanın kısa vadede yatırımları artırdığını, ancak uzun vadeli etkilerin daha karmaşık olduğunu bulmuşlardır.

Servet vergisinin yatırımlar üzerindeki etkisi, verginin uygulanma şekline de bağlıdır. Piketty ve Saez (2013), servet vergisinin yatırım davranışları üzerindeki etkisinin, verginin nasıl tasarlandığına ve uygulandığına bağlı olduğunu vurgulamışlardır. Örneğin, belirli sektörlerle veya yatırım türlerine yönelik vergi teşvikleri, servet vergisinin potansiyel olumsuz etkilerini dengeleyebilir.

Servet vergisinin yatırımlar üzerindeki etkisi, küresel ekonomik entegrasyon bağlamında da değerlendirilmelidir. Zucman (2019), servet vergisinin uluslararası koordinasyon olmadan uygulanmasının, sermaye kaçışına ve vergi rekabetine yol açabileceğini belirtmiştir. Bu durum, servet vergisinin yatırımlar üzerindeki etkisini karmaşıktırabilir ve ülkeler arası sermaye hareketlerini etkileyebilir.

Ampirik çalışmalar, servet vergisinin yatırımlar üzerindeki etkisinin çok yönlü olduğunu göstermektedir. Brülhart vd. (2021), İsviçre'deki kantonlar arasındaki servet vergisi farklılıklarını inceleyerek, servet vergisi oranlarındaki değişikliklerin yatırım kararlarını etkilediğini, ancak bu etkinin büyüklüğünün ve yönünün farklı sektörler ve yatırım türleri arasında değişkenlik gösterdiğini bulmuşlardır.

Servet vergisinin yatırımlar üzerindeki etkisi, verginin inovasyon ve girişimcilik üzerindeki etkisiyle de ilişkilidir. Akcigit vd. (2022), servet vergisinin yüksek riskli ve yenilikçi projelere yönelik yatırımları etkileyebileceğini öne sürmüşlerdir. Bu bağlamda, servet vergisinin tasarımı, ekonominin uzun vadeli büyüme potansiyelini etkileyebilecek inovasyon ve girişimcilik faaliyetlerini desteklemeyi göz önünde bulundurmalıdır.

Ayrıca, servet vergisinin yatırımlar üzerindeki etkisi, verginin nesiller arası servet transferi üzerindeki etkisiyle de ilişkilidir. Gale ve Slemrod (2001), servet vergisinin miras bırakma motivasyonunu etkileyerek, uzun vadeli yatırım kararlarını şekillendirebileceğini öne sürmüşlerdir. Bu perspektiften bakıldığında, servet vergisi, bireylerin gelecek nesillere servet aktarma planlarını etkileyerek, yatırım stratejilerini değiştirebilir. Dolayısıyla servet vergisinin yatırımlar üzerindeki etkisi, vergi politikasının tasarımına, uygulama şekline, ekonomik koşullara ve küresel faktörlere bağlı olarak değişkenlik göstermektedir. Optimal bir servet vergisi sistemi, yatırımları teşvik etme hedefini, gelir eşitsizliğini azaltma ve kamu hizmetlerini finanse etme amaçlarıyla dengeleyen bir yaklaşım gerektirir. Politika yapıcılar, servet vergisi uygulamalarını değerlendirirken, kısa vadeli ve uzun vadeli yatırım etkilerini dikkatle analiz etmeli ve küresel ekonomik dinamikleri göz önünde bulundurmalıdır.

2.8.4. Servet Vergileri ve Sosyal Adalet

Servet vergileri, ekonomik eşitsizliğin giderek arttığı günümüz dünyasında, sosyal adaletin sağlanması açısından önemli bir politika aracı olarak görülmektedir. Bu vergi türü, gelir dağılımındaki dengesizlikleri azaltma ve fırsat eşitliğini artırma potansiyeli nedeniyle sıkça tartışılmaktadır. Servet vergilerinin sosyal adalet

üzerindeki etkilerini anlamak, toplumsal refahın artırılması ve sürdürülebilir ekonomik kalkınma açısından kritik öneme sahiptir.

Servet vergilerinin sosyal adalet açısından en önemli argümanlarından biri, zenginliğin nesiller arası transferini sınırlayarak fırsat eşitliğini artırma potansiyelidir. Piketty ve Saez (2013), servet vergilerinin, miras yoluyla aktarılan servetin azaltılmasında etkili bir araç olabileceğini ve bu sayede toplumsal hareketliliği artırabileceğini öne sürmüşlerdir. Bu bakış açısına göre, servet vergileri, bireylerin doğuştan gelen avantajlarını azaltarak, toplumda daha adil bir başlangıç noktası oluşturabilir. Bununla birlikte, servet vergilerinin tasarımı ve uygulanması, sosyal adalet hedeflerine ulaşmada kritik bir rol oynamaktadır. Saez ve Zucman (2019), progresif servet vergilerinin, gelir ve servet eşitsizliğini azaltmada daha etkili olabileceğini savunmaktadırlar. Progresif vergi yapısı, daha yüksek servet seviyelerine sahip bireylerin orantılı olarak daha fazla vergi ödemesini sağlayarak, vergi yükünün daha adil bir şekilde dağıtılmasına katkıda bulunabilir.

Servet vergilerinin sosyal adalet üzerindeki etkisi, vergi gelirlerinin nasıl kullanıldığıyla da yakından ilişkilidir. Atkinson ve Stiglitz (1976), servet vergilerinden elde edilen gelirlerin, eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler gibi alanlara yatırılmasının, fırsat eşitliğini artırabileceğini ve toplumsal refahı iyileştirebileceğini belirtmişlerdir. Bu bağlamda, servet vergileri sadece zenginliği yeniden dağıtmakla kalmaz, aynı zamanda toplumun genel yaşam kalitesini artırmak için bir kaynak oluşturabilir.

Servet vergilerinin sosyal adalet üzerindeki etkisi de tartışılması gereken bir konudur. Nitekim Feldstein (1995), yüksek servet vergilerinin sermaye birikimini azaltabileceğini ve bu durumun uzun vadede ekonomik büyümeyi olumsuz etkileyerek, tüm gelir gruplarını etkileyebileceğini öne sürmüştür. Bu görüşe göre, servet vergileri kısa vadede eşitsizliği azaltabilir, ancak uzun vadede ekonomik büyümeyi yavaşlatarak sosyal adalet hedeflerine ulaşmayı zorlaştırabilmektedir.

Servet vergilerinin sosyal adalet üzerindeki etkisi, vergi kaçırma ve vergiden kaçınma uygulamaları nedeniyle de karmaşıklaşmaktadır. Zucman (2019), küresel vergi cennetlerinin ve karmaşık finansal araçların, servet vergilerinin etkinliğini

azaltabileceğini ve bu durumun vergi sisteminin adil algılanmasını olumsuz etkileyebileceğini belirtmiştir. Bu nedenle, servet vergilerinin sosyal adalet hedeflerine ulaşabilmesi için, uluslararası işbirliği ve güçlü vergi uygulamaları gerekmektedir.

Servet vergilerinin sosyal adalet üzerindeki etkisi, toplumun değer yargıları ve adalet anlayışıyla da yakından ilişkilidir. Alesina ve Angeletos (2005), farklı toplumların servet vergilerine yönelik tutumlarının, o toplumun adalet ve eşitlik anlayışına bağlı olarak değişebileceğini öne sürmüşlerdir. Bu bağlamda, servet vergilerinin sosyal adalet açısından değerlendirilmesi için toplumsal ve kültürel faktörleri de göz önünde bulundurulmalıdır.

Servet vergilerinin sosyal adalet üzerindeki etkisi, verginin uygulanma şekline ve kapsamına da bağlıdır. Kopczuk (2013), servet vergilerinin tasarımında, farklı varlık türleri arasında ayırım yapılmasının önemli olduğunu vurgulamıştır. Örneğin, üretken sermaye ile spekülasyon varlıkları arasında farklı vergi oranları uygulanması, ekonomik büyümeyi teşvik ederken aynı zamanda sosyal adaleti de gözetmektedir.

Servet vergilerinin sosyal adalet üzerindeki etkisi, nesiller arası eşitlik perspektifinden de değerlendirilmelidir. Dynan vd. (2004), servet birikiminin tasarruf davranışlarıyla ilişkisini inceleyerek, servet vergilerinin nesiller arası servet transferini etkileyebileceğini ve bu durumun uzun vadede sosyal hareketlilik üzerinde etkisi olabileceğini öne sürmüşlerdir.

Ampirik çalışmalar, servet vergilerinin sosyal adalet üzerindeki etkilerinin karmaşık ve çok boyutlu olduğunu göstermektedir. Jakobsen vd. (2020), Danimarka'da servet vergisinin kaldırılmasının ardından yaptıkları çalışmada, vergi kaldırmanın servet eşitsizliğini artırdığını, ancak bu etkinin farklı gelir grupları arasında değişkenlik gösterdiğini bulmuşlardır. Bu bulgular, servet vergilerinin sosyal adalet üzerindeki etkisinin, farklı sosyo-ekonomik gruplar için farklı sonuçlar doğurabileceğini göstermektedir.

2.9. Servet Vergileri ve Gelir Dağılımı

Toplumsal eşitsizliklerin azaltılması ve adil bir gelir dağılımının sağlanması, devletlerin ve politika yapıcıların üzerinde önemle durduğu konuların başında gelmektedir. Servet vergileri, bu hedeflere ulaşmak için kullanılan mali politika araçlarından biri olarak ön plana çıkmaktadır. Servet vergilerinin, gelir dağılımını iyileştirme, yeniden dağıtım sağlama ve kaynak yaratma gibi önemli işlevleri bulunmaktadır (Piketty, 2014).

Servet vergilerinin temel amacı, gelir dağılımındaki eşitsizlikleri azaltmak ve yeniden dağıtım sağlamaktır. Ayrıca, servet vergilerinin kamu harcamalarının finansmanına katkı sağlama, beyan edilen servet değerlerinin daha şeffaf olmasını sağlama ve ekonomik istikrarı destekleme gibi diğer işlevleri de bulunmaktadır (OECD, 2018).

Servet vergilerinin gelir dağılımına yönelik etkileri yeniden dağıtım etkisi ve motivasyon etkisi olmak üzere iki temel mekanizma üzerinden gerçekleşmektedir (Saez ve Zucman, 2019):

2.9.1. Yeniden Dağıtım Etkisi

Servet vergilerinin en önemli işlevlerinden biri, gelir dağılımındaki eşitsizlikleri azaltmaya yönelik yeniden dağıtım sağlamasıdır. Servet vergilerinin artan oranlı olarak uygulanması, üst gelir gruplarından alt gelir gruplarına doğru bir kaynak transferi gerçekleştirerek gelir dağılımını iyileştirir.

2.9.2. Motivasyon Etkisi

Servet vergileri, kişilerin tasarruf ve yatırım kararlarını etkileyerek gelir dağılımına dolaylı yoldan etki edebilmektedir. Servet vergilerinin yüksek olması, kişilerin daha az tasarruf yapmasına ve daha az servet biriktirilmesine yol açabilir. Bu durum, servet dağılımının daha eşit olmasına katkı sağlar (Saez ve Stantcheva, 2018).

Servet vergilerinin gelir dağılımı üzerindeki etkilerini inceleyen çeşitli ampirik çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin, Saez ve Zucman (2019), ABD'de servet vergisi

uygulanmasının gelir dağılımı üzerindeki etkisini incelemiş ve servet vergilerinin üst gelir gruplarından alt gelir gruplarına doğru bir yeniden dağıtım sağladığını tespit etmişlerdir. Benzer şekilde, Scheuer ve Slemrod (2020), servet vergilerinin gelir dağılımını iyileştirdiği sonucuna ulaşmışlardır. Öte yandan, servet vergilerinin uygulanmasına yönelik pek çok tartışma ve eleştiri de bulunmaktadır. Vergi kaçakçılığı, yatırımların azalması ve ekonomik istikrarsızlık gibi potansiyel olumsuz etkileri nedeniyle, servet vergilerinin etkinliği ve uygulanabilirliği konusunda değerlendirmeler yapılmaktadır (OECD, 2018).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SERVET VERGİSİNİN TÜRKİYE EKONOMİSİNDEKİ YERİ

Bu bölümde, servet vergisinin Türkiye ekonomisindeki konumu, çeşitli makroekonomik göstergeler ve faktörler ışığında kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Servet vergisinin yapısal özellikleri, Türkiye ekonomisindeki uygulama mekanizmaları ve vergi sistemindeki yeri ele alınmıştır.

3.1. Araştırmanın Amacı

Servet vergisi, mali politikanın önemli bir aracı olarak ekonomik dengelerin sağlanmasında ve gelir dağılımının düzenlenmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, bu bölümde amaçlanan, servet vergisinin Türkiye ekonomisindeki yerini çok boyutlu bir perspektiften analiz etmek ve bu vergi türünün ekonomik performans üzerindeki etkilerini ortaya koymaktır. Ayrıca, bu vergi türünün temel makroekonomik değişkenler üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. Bu bağlamda, servet vergisinin Türkiye'nin ekonomik performansına olan katkısı ve potansiyel etkileri, güncel ekonomik veriler ve teorik çerçeveler kullanılarak değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, servet vergisinin Türkiye ekonomisinin genel işleyişi üzerindeki rolü ve önemi, çok boyutlu bir perspektiften ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmada regresyon analizi ile makro ekonomik büyüklükler üzerine servet vergisinin etkisi araştırılacaktır.

3.2. Veri Seti

Çalışmada Türkiye'de makroekonomik faktörler üzerinde servet vergisinin etkisini ölçmek için, ABD Dolar kuru, enflasyon oranı ve ekonomik büyüme oranı değişkenleri kullanılmıştır. Çalışmanın veri seti 2004-2023 dönemleri arasındaki yıllık verilerden oluşmaktadır. Çalışmada kullanılan değişkenlerin kaynakları ve çalışmada kullanılan kısaltmaları Tablo 1.'de verilmiştir. Çalışmada servet vergisi olarak mülkiyet üzerinden alınan vergiler kullanılmıştır.

Tablo 1. Çalışmada Kullanılan Değişkenler ve Kısaltmaları

Değişken	Kaynak	Kısaltma
Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler	TCMB	SERVET
ABD Dolar kuru	TCMB EVDS	USD
Tüketici Fiyat Endeksi (Tüfe:2003=100),	TÜİK	TÜFE
Gayrisafi Yurtiçi Hasıla	TCMB EVDS	GSYİH

Çalışma kapsamında servet vergisi değişkeni olarak mülkiyet üzerinden alınan vergiler (servet) kullanılmıştır. Bu değişken, çalışmanın odak noktasını oluşturduğu için servet vergisinin Türkiye ekonomisindeki yerini incelemek için bu verinin kullanılması esastır. Bu veri, servet vergisi gelirlerinin zaman içindeki değişimini göstererek, vergi politikasının etkinliğini ve ekonomiye katkısını değerlendirmeye olanak sağlanacaktır.

Ayrıca döviz kuru, bir ülkenin ekonomik performansının önemli göstergelerinden biridir. Bu nedenle ABD dolar kuru (USD) değişkenin dahil edilmesi öncelikle servet vergisi gelirlerinin kur ile etkileşiminin belirlenmesini sağlamaktadır. Döviz kurunun servet vergisi üzerindeki potansiyel etkilerini inceleme fırsatı sunacaktır. Ayrıca ekonominin dış şoklara karşı duyarlılığını ve servet vergisinin bu bağlamdaki rolünü analiz etmeye yardımcı olmaktadır.

Bununla birlikte enflasyon, ekonomik analizlerde kritik bir faktördür. TÜFE'nin çalışmaya dahil edilmesi servet vergisi gelirlerinin enflasyon ile değişiminin belirlenmesine olanak tanır. Enflasyonun servet vergisi üzerindeki etkilerini

incelemeye imkan verir. Ekonomik istikrar ve servet vergisi arasındaki ilişkiyi analiz etmeye yardımcı olacaktır.

Son olarak Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) bir ülkenin ekonomik büyüklüğünün ve performansının temel göstergesidir. Bu değişkenin kullanılması servet vergisinin ekonomik büyüme ile ilişkisini incelemeye olanak sağlaması açısından gerekliliktir. Servet vergisinin GSYİH içindeki payını hesaplayarak, verginin ekonomideki görece önemini ortaya koyacaktır. Ekonomik büyüme ve servet vergisi gelirleri arasındaki olası nedensellik ilişkilerini araştırmaya imkan tanıyacaktır. Bu değişkenlerin bir arada kullanılması, servet vergisinin Türkiye ekonomisindeki yerini çok boyutlu bir perspektiften analiz etmeye olanak sağlayacaktır.

Ekonomik büyüme, enflasyon ve döviz kuru gibi temel makroekonomik göstergelerle servet vergisi arasındaki ilişkilerin incelenmesi, verginin ekonomik performans üzerindeki etkilerini kapsamlı bir şekilde değerlendirmeye imkan tanır.

3.3. Servet Vergisinin Çeşitli Makroekonomik Büyüklükler ile İlişkisi

Çalışmanın odak noktası olan mülkiyet üzerinden alınan vergiler ile diğer makroekonomik faktörlerin yıllar içindeki değişimi incelenmiştir. Bu doğrultuda ABD Doları, TÜFE (Tüketici Fiyat Endeksi) ve GSYİH (Gayri Safi Yurt İçi Hasıla) gibi önemli makroekonomik göstergelerle mülkiyet üzerinden alınan vergiler arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Böylece servet vergisinin ekonomi üzerindeki etkilerini daha iyi anlamak ve gelecekteki ekonomik beklentileri değerlendirmek için bir katkı sağlanacağı söylenebilir.

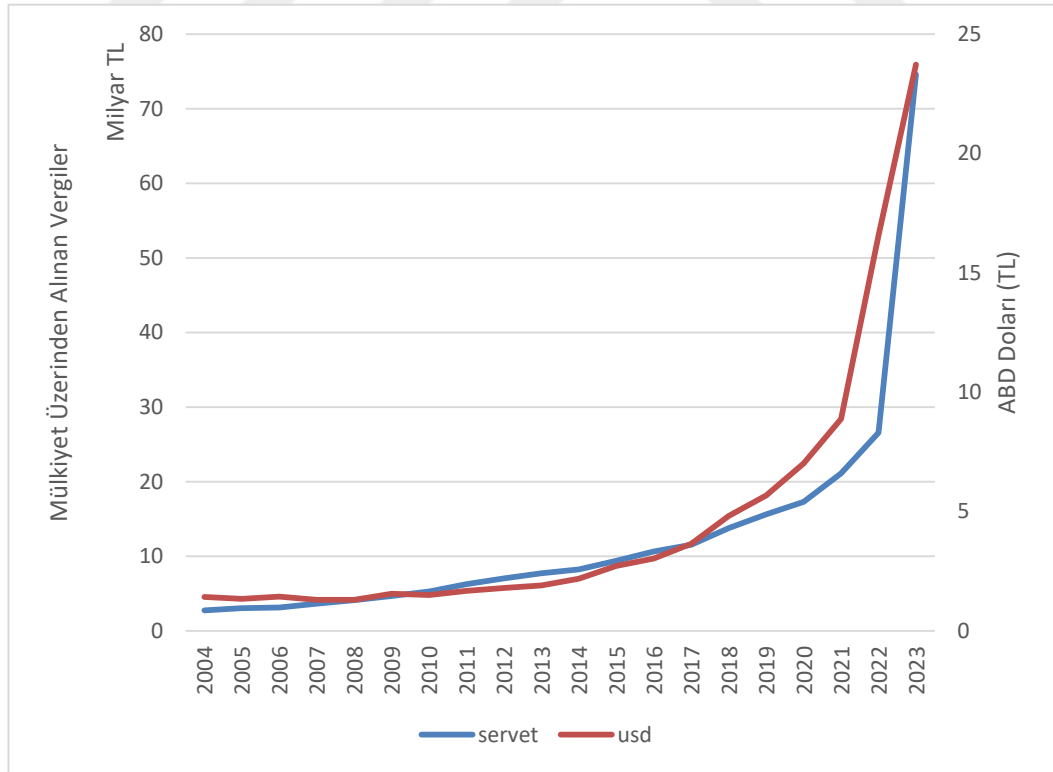
3.3.1. ABD Doları ve Mülkiyet Üzerinden Alınan vergiler

ABD doları ile mülkiyet üzerinden alınan vergilerin değişimi Şekil 4'te görülmektedir. Türkiye'de 2004-2023 yılları arasında servet vergisi gelirleri ve ABD doları kurunun değişim incelendiğinde, her iki değişkenin de genel bir artış trendi sergilediği görülmektedir. Servet vergisi gelirleri, incelenen dönem boyunca istikrarlı bir şekilde artış göstermiş, 2004'ten 2023'e kadar yaklaşık 27 kat artmıştır. Bu artışın özellikle 2018 yılından itibaren hızlandığı ve 2022-2023 döneminde rekor bir sıçrama

yaptığı dikkat çekmektedir. Öte yandan, ABD doları kuru da benzer bir artış eğilimi göstermiş, ancak bu artış servet vergisi kadar istikrarlı olmamıştır. Dolar kuru 2004'ten 2023'e kadar yaklaşık 16.7 kat artmış, özellikle 2015 yılından itibaren hızlı ve sürekli bir yükseliş kaydetmiştir.

İki değişkenin birlikte hareketini incelediğimizde, aralarında pozitif bir korelasyon olduğu gözlemlenmektedir. Genellikle biri artarken diğeri de artmıştır, ancak artış hızları ve dönemleri farklılık göstermiştir. 2015 yılı, her iki değişken için de bir dönüm noktası olmuş, bu yıldan itibaren artış hızları belirgin şekilde yükselmiştir. 2018 yılı ise her iki değişkende de önemli bir sıçramanın yaşandığı yıl olarak öne çıkmaktadır. 2022-2023 dönemi, hem servet vergisi gelirleri hem de dolar kuru için en yüksek artış oranlarının kaydedildiği dönem olmuştur.

Şekil 4. Servet Vergisi ve ABD Doları Değişimi

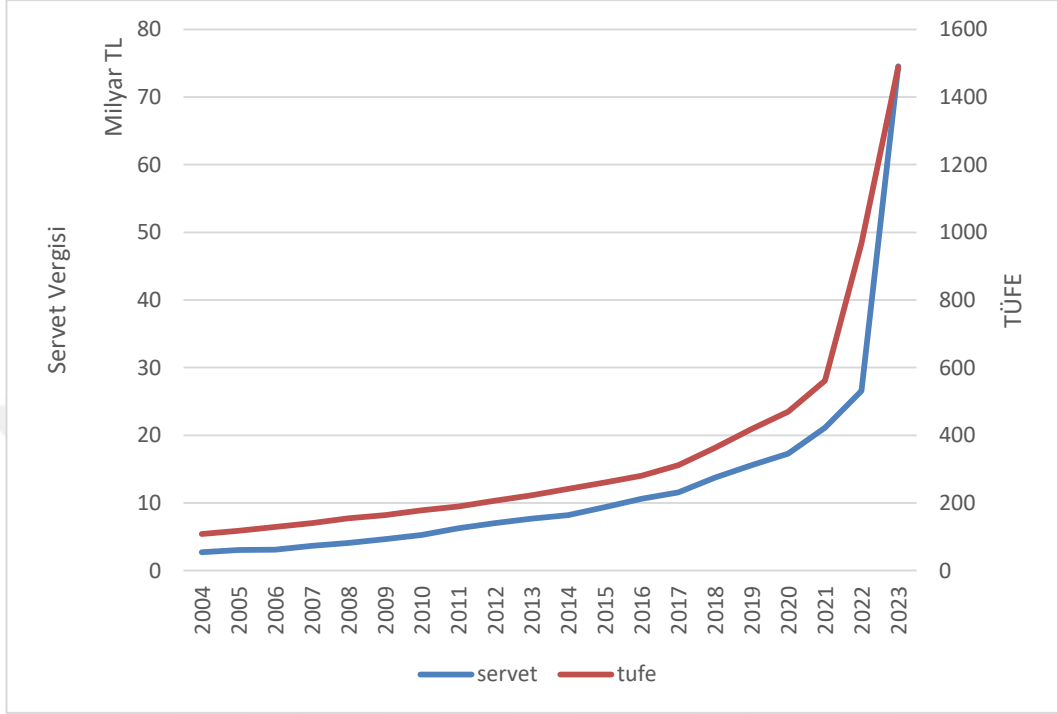
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bu veriler ışığında, Türkiye ekonomisinin bu dönemde yaşadığı yapısal değişimler, enflasyonist baskılar ve makroekonomik dengelerdeki değişimler okunabilir. Servet vergisi gelirlerindeki sürekli artış, bir yandan ülkedeki yüksek enflasyon oranlarını yansıtırken, diğer yandan ekonomik büyüme, artan mülk değerleri ve potansiyel vergi politikası değişikliklerini de işaret etmektedir. Dolar kurundaki dalgalanmalar ve artışlar ise Türkiye'nin para politikası ve ekonomik koşullarındaki değişiklikleri göstermektedir. Özellikle 2015 sonrası dönemde her iki değişkendeki hızlı artış, ekonomide artan volatiliteye ve makroekonomik dengelerdeki değişimlere işaret etmektedir. Bu trendlerin derinlemesine analizi, Türkiye'nin ekonomi politikalarının etkinliğini değerlendirmek ve gelecekteki politika kararları için önemli içgörüler sağlayabilmektedir.

3.3.2. TÜFE ve Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler

TÜFE ile mülkiyet üzerinden alınan vergilerin değişimi Şekil 5'te görülmektedir. 2004-2023 yılları arasında servet vergisi gelirleri ve Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) değerlerinin değişimini incelendiğinde, her iki göstergenin de sürekli bir artış trendi sergilediği görülmektedir. Servet vergisi gelirleri, 2004 yılında 2.7 Milyar TL iken, 2023 yılında 74.5 Milyar TL'ye ulaşarak yaklaşık 27 kat artış göstermişken TÜFE ise 2004 yılında 108,6 Milyar TL iken, 2023 yılında 1.488,91 TL'ye yükselerek yaklaşık 13,7 kat artmıştır. TÜFE'deki bu artış, ülkedeki genel fiyat seviyesinin ve enflasyonun önemli ölçüde yükseldiğini göstermektedir. İki göstergenin birlikte hareketini incelediğimizde, aralarında güçlü bir pozitif korelasyon olduğunu gözlemlemekle birlikte servet vergisi gelirlerindeki artış hızı, TÜFE'deki artış hızından daha yüksek olmuştur. Bu durum, servet vergisi gelirlerinin nominal olarak enflasyonun üzerinde arttığını göstermektedir. Özellikle 2018 yılından itibaren her iki göstergede de artış hızının belirgin şekilde yükseldiği görülmektedir. 2022-2023 dönemi ise hem servet vergisi gelirleri hem de TÜFE için en yüksek artış oranlarının kaydedildiği dönem olmuştur.

Şekil 5. Servet Vergisi ve TÜFE Değişimi

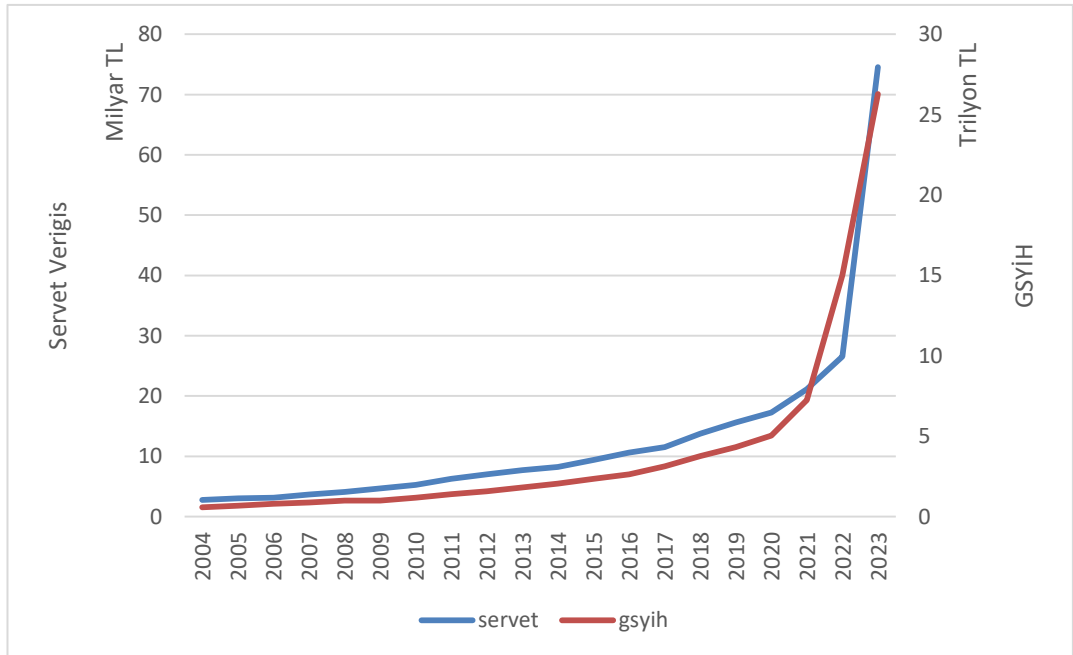
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bu veriler ışığında, Türkiye ekonomisinin bu dönemde yaşadığı enflasyonist baskıları ve makroekonomik dengelerdeki değişimleri okuyabiliriz. Servet vergisi gelirlerindeki sürekli ve hızlı artış, bir yandan ülkedeki yüksek enflasyon oranlarını yansıtırken, diğer yandan ekonomik büyüme, artan mülk değerleri ve potansiyel vergi politikası değişikliklerini de işaret edebilir. TÜFE'deki artış ise genel fiyat seviyesindeki yükselişi ve alım gücündeki düşüşü göstermektedir. Özellikle 2018 sonrası dönemde her iki göstergedeki hızlı artış, ekonomide artan enflasyonist baskıları ve makroekonomik dengelerdeki bozulmaları işaret etmektedir. Servet vergisi gelirlerinin TÜFE'den daha hızlı artması, bu vergi türünün enflasyona karşı bir koruma mekanizması olarak işlev gördüğünü veya vergi politikalarında bu yönde değişiklikler yapıldığını düşündürmektedir. Ancak, bu durum aynı zamanda vergi yükünün reel olarak arttığına da işaret etmektedir.

3.3.3. GSYİH ve Mülkiyet Üzerinden Alınan Vergiler

GSYİH ile mülkiyet üzerinden alınan vergilerin değişimi Şekil 6'da görülmektedir. Türkiye'de 2004-2023 yılları arasında servet vergisi gelirleri ve Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) değerlerinin değişimini incelediğimizde, her iki göstergenin de sürekli bir artış trendi sergilediğini görüyoruz. Nominal olarak servet vergisi gelirleri, 2004'ten 2023'e kadar yaklaşık 27 kat artarken, GSYİH aynı dönemde yaklaşık 45 kat artmıştır. İki göstergenin birlikte hareketini incelediğimizde, aralarında güçlü bir pozitif korelasyon olduğunu gözlemlenmektedir. Her iki değişken de yıllar içinde artış göstermiş, ancak GSYİH'daki artış hızı, servet vergisi gelirlerindeki artış hızından daha yüksek olmuştur. Bu durum, ekonomik büyümenin servet vergisi gelirlerinden daha hızlı gerçekleştiğini göstermektedir. Özellikle 2018 yılından itibaren her iki göstergede de artış hızının belirgin şekilde yükseldiği görülmektedir. 2022-2023 dönemi ise hem servet vergisi gelirleri hem de GSYİH için en yüksek artış oranlarının kaydedildiği dönem olmuştur. Bu dönemde GSYİH'daki artış, servet vergisi gelirlerindeki artıştan daha fazla olmuştur.

Şekil 6. Servet Vergisi ve GSYİH Değişimi

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bu veriler ışığında, Türkiye ekonomisinin bu dönemde yaşadığı büyüme dinamiklerini ve vergi politikalarındaki değişimler okunabilir. GSYİH'daki sürekli ve hızlı artış, ekonomik büyümeyi ve nominal olarak artan ekonomik aktiviteyi yansıtırken, servet vergisi gelirlerindeki artış, artan mülk değerleri ve potansiyel vergi politikası değişikliklerini işaret edebilmektedir. GSYİH'nın servet vergisi gelirlerinden daha hızlı artması, ekonomik büyümenin vergi gelirlerinden daha yüksek olduğunu göstermektedir.

3.4. Regrasyon Analizi

Çalışma kapsamında regresyon analizi yapılmıştır. Regresyon analizi, bir bağımlı değişken bağımsız değişken(ler) arasındaki ilişkiyi incelemek için kullanılan istatistiksel bir yöntemdir (Tabachnick & Fidell, 2013). Bu analiz, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişken üzerindeki etkisini ölçmeyi ve tahmin etmeyi amaçlar. Regresyon modelinin genel denklemi şu şekildedir:

$$Y_t = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \dots + \beta_k X_k + \varepsilon \quad (1)$$

Burada Y bağımlı değişkeni, $X_1, X_2, \dots, X_k$ bağımsız değişkenleri, β_0 sabit terimi, $\beta_1, \beta_2, \dots, \beta_k$ regresyon katsayılarını ve ε hata terimini temsil eder (Hair vd., 2018). Çalışmada regresyon analizi kapsamında En Küçük Kareler (EKK) tahmin tekniği kullanılmıştır. En Küçük Kareler tekniği, regresyon analizinde model parametrelerini tahmin etmek için kullanılan temel bir yöntemdir. Bu yöntem, gözlemlenen değerler ile model tarafından tahmin edilen değerler arasındaki farkların (kalıntıların) karelerinin toplamını minimize etmeyi amaçlar (Wooldridge, 2015).

EKK yönteminin matematiksel olarak $Min \sum (Y_i - \hat{Y}_i)^2$ şeklinde ifade edilir.

Burada Y_i gözlemlenen değerleri, $\hat{Y}_i$ ise model tarafından tahmin edilen değerleri temsil eder. EKK tahmincileri, Gauss-Markov teoremi altında en iyi doğrusal yansız tahminciler (BLUE - Best Linear Unbiased Estimators) olarak bilinir (Greene, 2008). Bu özellik, EKK tahmincilerinin belirli varsayımlar altında minimum varyansa sahip olduğunu ve yansız olduğunu gösterir. EKK yöntemi, basit olması,

hesaplamalardaki kolaylığı ve güçlü teorik temelleri nedeniyle yaygın olarak tercih edilmektedir. Bununla birlikte, aykırı değerler, çoklu doğrusal bağlantı ve heteroskedastisite gibi durumlarda EKK yönteminin etkinliği azalabilir (Fox, 2015).

3.5. Yöntem

Çalışmada daha önce ele alınan değişkenler üzerinde servet vergisinin etkisi ayrı ayrı incelenmiştir. Bu doğrultuda aşağıdaki modeller teşkil edilmiştir.

$$\text{Model 1: } \ln(usd)_i = \beta_0 + \beta_1 \ln(servet)_i + \varepsilon \quad (2)$$

$$\text{Model 2: } \ln(tufe)_i = \beta_0 + \beta_1 \ln(servet)_i + \varepsilon \quad (3)$$

$$\text{Model 3: } \ln(gsyih)_i = \beta_0 + \beta_1 \ln(servet)_i + \varepsilon \quad (4)$$

Çalışmada bağımlı değişken olarak USD, TÜFE ve GSYİH değişkenleri ayrı ayrı kullanılmışken, bağımsız değişken olarak servet vergisi (servet) değişkeni kullanılmıştır.

Servet vergisi, tüm modellerde bağımsız değişken olarak yer almaktadır. Bu, servet vergisinin bağımlı değişkenler üzerindeki etkisinin katsayısı (β_1) aracılığıyla ölçülmek istendiğini göstermektedir. Ayrıca tüm değişkenler logaritmik olarak dönüştürülmüştür. Bu dönüşüm, değişkenler arasındaki ilişkinin daha iyi anlaşılmasını sağlamak ve modelin yorumlanmasını kolaylaştırmaktadır. Logaritmik dönüşüm, değişkenler arasındaki ilişkinin çarpımsal olduğunu varsayar ve katsayılar elastiklik olarak yorumlanır. Örneğin, β_1 katsayısı, servet vergisinde %1'lik bir artışın bağımlı değişkendeki yaklaşık % β_1 'lik bir değişime neden olduğunu göstermektedir.

3. 6. Bulgular

Çalışmada ortaya konulan analizler Eviews 10 paket programı ile yapılmıştır. İlk olarak değişkenlerin betimleyici istatistik değerleri hesaplanarak Tablo 2'de sunulmuştur. En küçük kareler yöntemi gibi birçok istatistiksel yöntemin temel varsayımlarından biri, verilerin normal dağılıma uygun olmasıdır. Bu varsayımın sağlanmaması, analiz sonuçlarının güvenilirliğini önemli ölçüde etkileyebilir. Bu çalışmada, farklı değişkenlerin normal dağılım varsayımını karşılayıp karşılamadığı,

çarpıklık, basıklık ve Jarque-Bera testi gibi istatistiksel yöntemlerle değerlendirilmiştir.

Tablo 2. Değişkenlere Ait Betimleyici İstatistikler

	lngsyih	lnservet	Intufe	lnusd
Ort.	21.54024	15.96506	5.579553	1.084343
Medyan	21.38374	15.88865	5.446599	0.712031
Max.	23.99193	18.12715	7.305802	3.166621
Min	20.18345	14.82345	4.687664	0.256191
Std. Sap.	1.021361	0.840594	0.694260	0.881575
Çarpıklık	0.826937	0.719673	0.934757	1.031935
Basıklık	3.055721	3.275038	3.305191	2.966434
Jarque-Bera	2.282001	1.789471	2.990185	3.550574
Prob.	0.319499	0.408716	0.224228	0.169435
Gözlem	20	20	20	20

En küçük kareler yöntemi, istatistiksel modellemede sıkça kullanılan bir tekniktir. Bu yöntemin güvenilir sonuçlar vermesi için bazı temel varsayımların sağlanması gerekmektedir. Bu varsayımlardan biri de, analizde kullanılan değişkenlerin ve hata terimlerinin normal bir dağılıma sahip olmasıdır. Wooldridge (2003) normal dağılımın en küçük kareler yönteminin temel taşlarından biri olduğunu vurgulamaktadır. Bu nedenle, bir analiz gerçekleştirilmeden önce, kullanılan tüm değişkenlerin normal dağılıma uygunluğu dikkatle incelenmelidir. Normal dağılımın değerlendirilmesinde çeşitli yöntemler kullanılmaktadır. Bu yöntemlerden bazıları

çarpıklık, basıklık ve Jarque-Bera testidir. Çarpıklık katsayısı, bir dağılımın simetriden ne kadar saptığını gösterir. Eğer çarpıklık katsayısı sıfıra yakınsa, dağılım simetriktir ve normal dağılıma yakın olduğu söylenebilir. Pozitif bir çarpıklık katsayısı, dağılımın sağa doğru uzandığını (sağa çarpık), negatif bir çarpıklık katsayısı ise sola doğru uzandığını (sola çarpık) gösterir. Basıklık katsayısı, bir dağılımın zirvesinin ne kadar sivri veya düz olduğunu ifade eder. Normal dağılımın basıklık katsayısı 3'tür. Eğer bir dağılımın basıklık katsayısı 3'ten büyükse, dağılım daha sivri (leptokurtik), 3'ten küçükse daha düz (platikurtik) olarak tanımlanır (Ghasami vd., 2020). Ayrıca Jarque-Bera testi, bir veri setinin normal dağılımdan ne kadar saptığını ölçmek için kullanılan istatistiksel bir testtir. Bu test, çarpıklık ve basıklık katsayılarını kullanarak bir ortak istatistik hesaplar. Eğer hesaplanan istatistik değeri, belirli bir anlamlılık düzeyinde kritik değerden büyükse, veri setinin normal dağılımdan önemli ölçüde farklı olduğu sonucuna varılır. Eren ve Dal (2019) çarpıklık ve basıklık katsayılarının $\pm 1,5$ aralığında, verilerin normal dağılıma yakın olduğunu ifade etmiştir.

Logaritmik dönüşüm uygulanmış değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde, çarpıklık değerlerinin $\pm 1,5$ aralığında ve basıklık değerlerinin 3 civarında olduğu görülmektedir. Bu durum, değişkenlerin normal dağılıma uygunluğunu işaret etmektedir. Ayrıca, Jarque-Bera testinden elde edilen olasılık değerlerinin anlamlılık düzeyinin üzerinde çıkması, hata terimlerinin normal dağılıma uygun olabileceğini göstermektedir. Sonuç olarak, logaritmik dönüşüm uygulanmış serilerin betimleyici istatistikleri incelendiğinde normallik varsayımının karşılandığı söylenebilir.

Zaman serileri analizinde, durağanlık ve normallik varsayımları, modellerin güvenilirliği için kritik öneme sahiptir. Durağan olmayan serilerle yapılan regresyon analizlerinde sahte regresyon sorununu ortaya çıkabilmektedir. Bu çalışmada, değişkenlerin durağanlık özellikleri, Kwiatkowski-Phillips-Schmidt-Shin (KPSS) birim kök testi ile incelenmiştir. Tablo 3'teki sonuçlar, değişkenlerin seviyede durağan olduğunu göstermektedir. Bu durum, serilerin birim kök içerdiğini ve durağanlaştırılmasının gerekli olduğunu ifade eder. Çalışmada elde edilen bulgular, zaman serileri analizinde hem durağanlık hem de normallik varsayımlarının önemini

bir kez daha vurgulamaktadır. Bu sayede, güvenilir tahminler ve yorumlamalar yapılabilmektedir.

Tablo 3. Kwiatkowski-Phillips-Schmidt-Shin (KPSS) Birim Kök Test Sonuçları

		lnservet	lnusd	Intufe	lngsyih
Sabitli	t-Statistic	0.6256	0.5702	0.6093	0.6141
	Prob.	**	**	**	**
Sabitli ve Trendli	t-Statistic	0.1546	0.2034	0.1707	0.1655
	Prob.	**	**	**	**
Önem Düzeyi	1%	0.739000			
	5%	0.463000			
	10%	0.347000			

Not:*** %1 önem düzeyinde ** %5 önem düzeyinde ve * %10 önem düzeyinde değişkenlerin durağan olduklarını ifade etmektedir.

Çalışma kapsamında kullanılan değişkenler ile yapılacak regresyon analizi için gereken temel varsayımların sağlanmıştır. Böylece elde edilecek tahmin sonuçlarının geçerli olduğu söylenebilir. Analiz sonucunda elde edilen tahmin sonuçları Tablo 4.te görülmektedir.

Tablo 4. Tahmin Sonuçları

	Bağımlı Değişken lnusd	Bağımlı Değişken Intufe	Bağımlı Değişken lngsyih
lnservet	1.005715* (0,000)	0.815953* (0,0039)	1.201777* (0,000)
c	-14.97196 (0,0000)	-7.447190 (0,0000)	2.353802 (0,002)
R²	0,91	0,97	0,89
F-statistic	205.9131	732.6537	810.5601
Prob(F-stat)	0.00000	0.00000	0.00000
Durbin-Watson	1,67	1,45	1,72

Not: * %95 güven düzeyinde, ** %90 güven seviyesinde istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmektedir.

Analiz sonucunda elde edilen belirlilik katsayısı olarak ifade edilen R² değeri model (1) için 0.91, model 2 için 0.97 ve model 3 için 0.89 olarak tespit edilmiştir. Bu değerler bağımsız değişkenin bağımlı değişkeni açıklama oranıdır. Bu değerlerin 0.80 üzerinde olması çok iyi bir açıklama gücünü göstermektedir (Ozili, 2023). Böylece hesaplanan R² değeri modelin açıklama gücünün iyi olduğunu göstermektedir. Ayrıca modelin bir bütün olarak anlamlılığı F-istatistik değeri ile belirlenmektedir. F-statistic > Prob(F-statistic) olması modelin bir bütün olarak anlamlı olduğunu ifade etmektedir. Buna göre modelin yeterli ve geçerli bir model olduğu ifade edilebilir.

Çalışmada kullanılan istatistiksel modelde, sınırlı sayıda açıklayıcı değişken ve veri bulunmaktadır. Bu durum, modelin hata payının, modelde yer almayan diğer

faktörlerin etkilerini de içermesine yol açmaktadır. Dolayısıyla, modelin geçerliliği için hata payının klasik regresyon varsayımlarını karşılaması büyük önem taşımaktadır. Yapılan analizde, otokorelasyonun varlığı, Durbin-Watson testi ile değerlendirilmiştir. Elde edilen test değeri model 1 için 1.67, model 2 için 1.45 ve model 3 için 1.72 olarak belirlenmiştir. Bu değerler Tillman (1975)'in önerdiği 2 değerine yakın olup, modelde önemli bir otokorelasyon sorununun olmadığını göstermektedir.

Gerekli varsayımların sağlanması sonucunda Tablo 4.'te sunulan tahmin sonuçları yorumlanabilir. Elde edilen tahmin sonuçlarına göre her üç değişken üzerinde de servet vergisi değişkeninin anlamlı bir etkisi olduğu belirlenmiştir. Elde edilen regresyon analizi tahmin sonuçları doğrultusunda Model 1 için servet değişkeninde meydana gelen %1'lik bir değişim usd değişkeninde %1'lik bir değişime yol açtığı görülmektedir. Model 2 için elde edilen tahmin sonucuna göre servet değişkeninde meydana gelen %1'lik bir değişim tüfe değişkeninde %0.8'lik bir değişime yol açtığı ve model 3 için elde edilen tahmin sonucuna göre servet değişkeninde meydana gelen %1'lik bir değişim gsyih değişkeninde %1,2'lik bir değişime yol açtığı belirlenmiştir.

SONUÇ

Servet vergisi, modern vergi sistemlerinin önemli bir bileşeni olarak, ekonomik eşitsizlikleri azaltma, kamu gelirlerini artırma ve ekonomik büyümeyi destekleme potansiyeline sahip bir vergi türüdür. Bu vergi, bireylerin veya kurumların sahip oldukları varlıklar üzerinden alınmakta ve genellikle arazi, gayrimenkul, menkul kıymetler ve diğer değerli varlıkları kapsamaktadır. Servet vergisinin makroekonomik faktörler üzerindeki etkisi, ekonomi politikası yapıcılar ve akademisyenler arasında sürekli tartışılan bir konudur. Bu çalışmada elde edilen bulgular, servet vergisinin döviz kuru (USD) ve Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) gibi önemli makroekonomik göstergeler üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır.

Servet vergisinin önemi, sadece bir gelir kaynağı olmasından değil, aynı zamanda ekonomik ve sosyal politika aracı olarak kullanılabilmesinden kaynaklanmaktadır. Piketty ve Saez (2013), servet vergisinin gelir eşitsizliğini azaltmada etkili bir araç olabileceğini savunmaktadır. Bununla birlikte, servet vergisinin ekonomik büyüme üzerindeki potansiyel olumsuz etkileri de göz ardı edilmemelidir. Nitekim Hansson (2010), yüksek servet vergisi oranlarının sermaye birikimini ve girişimciliği olumsuz etkileyebileceğini belirtmektedir.

Servet vergisinin makroekonomik faktörleri etkileme potansiyeli, çeşitli mekanizmalar aracılığıyla gerçekleşmektedir. İlk olarak, servet vergisi, kamu gelirlerini artırarak devletin harcama kapasitesini genişletebilir. Bu durum, kamu yatırımlarının artmasına ve ekonomik büyümenin desteklenmesine yol açmaktadır. Bununla birlikte servet vergisi, varlık sahiplerinin davranışlarını etkileyerek sermaye akışlarını ve yatırım kararlarını şekillendirebilir. Ayrıca, servet vergisi, gelir dağılımını etkileyerek toplam talebi ve ekonomik aktiviteyi etkileyebilir. Son olarak, servet vergisi politikaları, uluslararası sermaye hareketlerini etkileyerek döviz kuru ve ödemeler dengesi üzerinde etkili olmaktadır.

Bu çalışmada elde edilen tahmin sonuçları, servet vergisinin döviz kuru (USD) ve GSYİH üzerinde anlamlı etkileri olduğunu göstermektedir. Bu etkiler, servet vergisinin makroekonomik dengeler üzerindeki önemli rolünü vurgulamaktadır. Elde

edilen sonuçlar servet vergisinde meydana gelen bir artışın, USD kurunda aynı düzeyde bir artışa yol açtığını ortaya koymaktadır. Bu bulgu, servet vergisinin döviz kuru üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bu ilişki, çeşitli faktörlerle açıklanabilir. Öncelikle, artan servet vergisi, yurtdışı varlıkların cazibesini azaltarak sermaye çıkışlarına neden olmaktadır. Bu durum, ulusal para biriminin değer kaybetmesine ve dolayısıyla döviz kurunun yükselmesine yol açabilir. Ayrıca, servet vergisindeki artış, varlık sahiplerini yurtdışı yatırımlara yönlendirebilir, bu da döviz talebini artırarak kuru yükseltmektedir.

Obstfeld ve Rogoff (1995), döviz kurlarının uluslararası varlık piyasaları ve sermaye hareketleriyle yakından ilişkili olduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda, servet vergisi politikalarının uluslararası sermaye akışları üzerindeki etkisi, döviz kuru dinamiklerini şekillendirmede önemli bir rol oynayabilir. Bununla birlikte, bu etkinin büyüklüğü ve yönü, ekonominin yapısal özelliklerine, uluslararası finansal entegrasyon düzeyine ve diğer makroekonomik politikalara bağlı olarak değişmektedir.

Elde edilen sonuçlar ayrıca servet vergisindeki bir artışın, enflasyonda daha düşük bir oranda artışa neden olduğunu göstermiştir. Bu bulgu, Model 1'deki sonucu desteklemekle birlikte, etkinin biraz daha düşük olduğunu göstermektedir. Bu fark, modele dahil edilen diğer değişkenlerin etkisinden kaynaklanıyor olabilir. Bu sonuç servet vergisinin enflasyon üzerindeki etkisinin diğer makroekonomik faktörlerle birlikte değerlendirildiğinde daha hassas bir şekilde ölçüldüğünü düşündürmektedir.

Enflasyon dinamiklerinin kompleks yapısı, servet vergisinin etkisinin doğrusal olmayabileceğini ve diğer faktörlerle etkileşim içinde olabileceğini göstermektedir. Örneğin, Taylor (2001), enflasyon hareketlerinin çeşitli makroekonomik şoklara verdiği tepkilerin zaman içinde değişebileceğini ve bu tepkilerin ekonominin yapısal özelliklerine bağlı olduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda, servet vergisinin enflasyon üzerindeki etkisinin, ekonominin genel durumu, uluslararası konjonktür ve diğer politika araçlarıyla birlikte değerlendirilmesi gerekmektedir.

Elde edilen bir diğer sonuç ise servet vergisindeki bir artışın GSYİH'de daha yüksek bir artışa yol açtığını göstermektedir. Bu bulgu, servet vergisinin ekonomik

büyüme üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Bu etki, birkaç mekanizma üzerinden açıklanabilir. İlk olarak, servet vergisinden elde edilen gelirler, kamu yatırımlarını ve harcamalarını artırarak toplam talebi ve ekonomik aktiviteyi canlandırabilir. Keynesyen perspektiften bakıldığında, kamu harcamalarındaki artış çarpan etkisiyle GSYİH'yi artırabilir (Blanchard ve Perotti, 2002). İkinci olarak, servet vergisi, gelir dağılımını etkileyerek tüketim eğilimi yüksek olan düşük ve orta gelirli kesimlerin lehine bir yeniden dağılım sağlayabilir. Bu durum, toplam talebi artırarak ekonomik büyümeyi destekleyebilir. Üçüncü olarak, servet vergisi, varlık sahiplerini daha verimli yatırımlara yönlendirebilir, bu da ekonomik verimliliği ve büyümeyi artırmaktadır. Bununla birlikte, servet vergisinin GSYİH üzerindeki pozitif etkisi, literatürdeki bazı çalışmalarla çelişmektedir. Örneğin, Hansson (2010), yüksek servet vergisi oranlarının sermaye birikimini ve girişimciliği olumsuz etkileyebileceğini ve bu nedenle ekonomik büyümeyi yavaşlatabileceğini savunmaktadır. Bu farklılık, ülkelerin ekonomik yapılarındaki farklılıklardan, vergi sistemlerinin genel yapısından ve servet vergisinin uygulanma biçiminden kaynaklanıyor olabilir.

Servet vergisinin GSYİH üzerindeki pozitif etkisini değerlendirirken, bu etkinin uzun vadeli sürdürülebilirliğini de dikkate almak gerekmektedir. Acemoğlu ve Robinson (2012), kurumsal yapının ve politika uygulamalarının ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin zaman içinde değişebileceğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, servet vergisinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin, vergi politikasının tasarımına, uygulama biçimine ve ekonominin genel yapısına bağlı olarak değişebileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

Servet vergisinin makroekonomik faktörler üzerindeki etkilerini karşılaştırdığımızda, GSYİH üzerindeki etkinin enflasyon ve döviz kuru üzerindeki etkiden daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum, servet vergisinin ekonomik büyüme üzerinde daha güçlü bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, servet vergisinin ekonomik politika aracı olarak kullanılmasının potansiyel faydalarını vurgulamaktadır. Bununla birlikte, servet vergisinin döviz kuru üzerindeki etkisi de göz ardı edilmemelidir. Döviz kurundaki değişimler, uluslararası ticaret, yabancı yatırımlar ve ekonomik istikrar üzerinde önemli etkilere sahip olabilir. Bu nedenle,

servet vergisi politikaları tasarlanırken ve uygulanırken, bu verginin döviz kuru üzerindeki potansiyel etkileri de dikkate alınmalıdır.

Servet vergisinin makroekonomik faktörler üzerindeki etkilerini gerekçelendirirken, ülkenin ekonomik yapısı, uluslararası ekonomik konjonktür ve diğer politika araçlarıyla olan etkileşimler göz önünde bulundurulmalıdır. Örneğin, servet vergisinin GSYİH üzerindeki pozitif etkisi, vergi gelirlerinin etkin bir şekilde kullanılması ve ekonomiye yeniden kazandırılmasıyla ilişkili olabilir. Asghari ve Heidari (2016), kamu harcamalarının kompozisyonunun ve etkinliğinin ekonomik büyüme üzerindeki etkisini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, servet vergisinden elde edilen gelirlerin verimli alanlara yönlendirilmesi, ekonomik büyüme üzerindeki pozitif etkiyi güçlendirebilir.

Servet vergisinin döviz kuru üzerindeki etkisi, uluslararası sermaye hareketleri ve yatırımcı davranışlarıyla yakından ilişkilidir. Obstfeld ve Taylor (2004), finansal küreselleşmenin ülkelerin makroekonomik politika tercihlerini etkilediğini ve sermaye hareketliliğinin arttığı bir ortamda vergi politikalarının daha karmaşık etkiler yaratabileceğini belirtmektedir. Bu bağlamda, servet vergisinin döviz kuru üzerindeki etkisi, ülkenin uluslararası finansal entegrasyon düzeyi, sermaye kontrolleri ve diğer makroekonomik politikalarla birlikte değerlendirilmelidir.

Servet vergisinin makroekonomik faktörler üzerindeki etkilerini değerlendirirken, verginin tasarımı ve uygulama biçimi de önem taşımaktadır. Piketty ve Saez (2013), servet vergisinin etkinliğinin vergi tabanının genişliği, vergi oranlarının yapısı ve vergi kaçakçılığıyla mücadele gibi faktörlere bağlı olduğunu vurgulamaktadır. Bu nedenle, servet vergisinin makroekonomik etkilerini optimize etmek için, vergi politikasının dikkatli bir şekilde tasarlanması ve uygulanması gerekmektedir.

Çalışmanın bulguları, servet vergisinin makroekonomik faktörler üzerinde önemli etkilere sahip olduğunu göstermektedir. Ancak bu etkilerin yorumlanmasında ve politika önerilerinin geliştirilmesinde bazı sınırlamalar ve dikkat edilmesi gereken noktalar bulunmaktadır. İlk olarak, çalışmanın bulguları belirli bir zaman dilimi ve ekonomik koşullar altında elde edilmiştir. Ekonomik yapıların ve uluslararası

konjonktürün değişmesiyle birlikte, servet vergisinin etkileri de değişebilir. Bu nedenle, bulguların genelleştirilmesi konusunda dikkatli olunmalı ve farklı ekonomik koşullar altında benzer analizlerin yapılması önerilmektedir. İkinci olarak, servet vergisinin makroekonomik faktörler üzerindeki etkisi, diğer ekonomik politikalarla etkileşim halinde gerçekleşmektedir. Para politikası, maliye politikası ve yapısal reformlar gibi diğer politika araçlarıyla birlikte değerlendirildiğinde, servet vergisinin etkileri farklılaşabilir. Bu nedenle, politika yapıcılar servet vergisi kararlarını alırken, diğer ekonomik politikalarla olan etkileşimleri de göz önünde bulundurmalıdır. Üçüncü olarak, servet vergisinin etkileri ülkeden ülkeye farklılık gösterebilir. Ülkelerin ekonomik yapıları, kurumsal özellikleri ve vergi sistemlerindeki farklılıklar, servet vergisinin etkilerini şekillendirebilir. Bu nedenle, farklı ülkeler üzerinde karşılaştırmalı analizler yapılması, servet vergisinin etkilerinin daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayabilir. Son olarak, servet vergisinin uzun vadeli etkileri de dikkate alınmalıdır. Bu çalışmada elde edilen bulgular, kısa ve orta vadeli etkileri yansıtmaktadır. Ancak servet vergisinin tasarruf davranışları, yatırım kararları ve ekonomik büyüme üzerindeki uzun vadeli etkileri farklı olabilir. Bu nedenle, gelecekteki çalışmalarda uzun vadeli etkilerin incelenmesi önerilmektedir.

Sonuç olarak, bu çalışma servet vergisinin makroekonomik faktörler üzerindeki önemli etkilerini ortaya koymaktadır. Elde edilen bulgular, servet vergisinin ekonomik büyüme, enflasyon ve döviz kuru gibi önemli makroekonomik göstergeler üzerinde anlamlı etkilere sahip olduğunu göstermektedir. Bu etkiler, servet vergisinin sadece bir gelir kaynağı olarak değil, aynı zamanda makroekonomik yönetim aracı olarak da kullanılabileceğini düşündürmektedir. Bununla birlikte, servet vergisi politikalarının tasarlanması ve uygulanmasında dikkatli bir yaklaşım gerekmektedir. Verginin potansiyel olumlu etkilerini maximize ederken, olası olumsuz etkilerini minimize etmek için, vergi politikasının ekonominin genel yapısı, uluslararası ekonomik konjonktür ve diğer politika araçlarıyla uyumlu bir şekilde tasarlanması önemlidir.

Gelecekteki araştırmalar için, servet vergisinin farklı ekonomik koşullar altındaki etkilerinin incelenmesi, uluslararası karşılaştırmalı analizler yapılması ve uzun vadeli etkilerin değerlendirilmesi önerilmektedir. Ayrıca, servet vergisinin gelir

dağılımı, tasarruf davranışları ve yatırım kararları üzerindeki etkilerinin daha detaylı incelenmesi, bu vergi türünün ekonomi üzerindeki kapsamlı etkilerinin anlaşılmasına katkı sağlayacaktır. Politika yapıcılar açısından, bu çalışmanın bulguları servet vergisinin potansiyel bir makroekonomik yönetim aracı olarak değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Ancak, vergi politikasının tasarımında ve uygulanmasında, ekonominin yapısal özellikleri, uluslararası ekonomik konjonktür ve diğer politika araçlarıyla olan etkileşimler dikkate alınmalıdır. Ayrıca, servet vergisinin etkinliğini artırmak için, vergi tabanının genişletilmesi, vergi kaçakçılığıyla mücadele edilmesi ve vergi gelirlerinin verimli alanlara yönlendirilmesi gibi tamamlayıcı politikaların da uygulanması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Advani, A., Chamberlain, “A Wealth Tax for The UK”, **Wealth Tax** E., and Summers, A. (2020). **Commission Final Report**, Erişim Adresi: www.ukwealth.tax, Erişim Tarihi: 19.07.2024.
- Ahmad, E., & Stern, N. “The Theory of Reform and Indian Indirect Taxes”, (1984). **Journal of Public economics**, 25(3), 259-298.
- Akcigit, U., Grigsby, J., “Taxation and Innovation in The Twentieth Century”, Nicholas, T., & Stantcheva, **The Quarterly Journal of Economics**, 137(1), 329-385. (2022).
- Akdoğan, A. (2005). **Kamu Maliyesi**, Ankara, Gazi Kitabevi.
- Aksoy, Ş. (1994). **Kamu Maliyesi, Kamu Harcamaları-Kamu Gelirleri-Bütçe-Maliye Politikası**, Filiz Kitabevi.
- Albayrak, Ö. (2011). “Optimal Vergi Teorisi: Bir Değerlendirme”, içinde Pınar, A. ve AH Köse (eds), **İzzettin Önder’e Armağan**, SAV Yayınları.
- Alesina, A., & Angeletos, “Fairness and Redistribution”, **American Economic Review**, 95(4), 960-980. G. M. (2005).
- Aren, S. (2008). **İstihdam Para ve İktisadi Politika**, Gözden geçirilmiş 13. baskı, Ankara, İmge Kitabevi.
- Arestis, P., & Sawyer, M. “The Potential of Financial Transactions Taxes, In Economic Policies”, **Governance and the New Economics** (pp. 87-121), London, Palgrave Macmillan UK.
- Aroop, C., Czajka, L., and Gethin, A. (2021). “A Wealth Tax for South Africa”, **World Inequality Lab, Working Paper**, No: 2021/02: 1-32.
- Atkinson, A. B. (2015). **Inequality: What can be done?**, Harvard University Press.
- Atkinson, A. B., & Bourguignon, F. (Eds.). **Handbook of Income Distribution**, Elsevier. (2014).

- Atkinson, A. B., & Stiglitz, J. E. (1976). "The Design of Tax Structure: Direct Versus Indirect Taxation", **Journal of Public Economics**, 6(1-2), 55-75.
- Auerbach, A. J., & Hassett, K. (2015). "Capital Taxation in The Twenty-First Century", **American Economic Review**, 105(5), 38-42.
- Barrios, S., Ivaškaitė-Tamošiūnė, V., Maftai, A., Narazani, E., & Varga, J. (2020). "Progressive Tax Reforms in Flat Tax Countries", **Eastern European Economics**, 58(2), 83-107.
- Barut, N. (2012). Türkiye'de Artan Oranlı Vergi Sistemi ve Gelir Dağılımı, **Yüksek Lisans Tezi**, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Batirel, Ö. F. (2016). "Avrupa Birliği ve Türkiye'de Son Vergi Reformları", **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 15(29), 159.
- Beckett, J. V., & Turner, M. (1990). "Taxation and Economic Growth in Eighteenth-Century England", **1. The Economic History Review**, 43(3), 377-403.
- Brown, C. V., Jackson, P. M. (1990). **Public Sector Economics**, (Vol.176), Oxford: Basil Blackwell.
- Brühlhart, M., Gruber, J., Krapf, M., & Schmidheiny, K. (2022). "Behavioral Responses to Wealth Taxes: Evidence from Switzerland", **American Economic Journal: Economic Policy**, 14(4), 111-150.
- Buchanan, J. M. (1987). "Public Finance in Democratic Process: Fiscal Institutions and The Individual Choice", **UNC Press Books**.
- Bulutoğlu, K. (2004). **Türk Vergi Sistemi**, (8. basım), İstanbul, Batı Türkeli Yayıncılık.
- Capalbo, F., Galati, L., Lupi, C., & Smarra, M. (2024). "Proportional Appropriation Systems and Financial Statement Quality in Municipally Owned Entities: Empirical Evidence from Italy", **Journal of Public**

Budgeting, Accounting & Financial Management, 36(3), 343-362.

- Carlson, R. H. (2005). "A Brief History of Property Tax", **Fair and Equitable**, 3(2), 3-9.
- Çelikkaya, A. (2022). "Bir Vergi Politikası Aracı Olarak Net Servet Vergisi Uygulaması", **Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi**, 5(8), 1070-1092.
- Çetinkaya, Ö., Gümüş, E., **Kamu Maliyesi**, Ekin Yayınevi. & Edizdoğan, N. (2007).
- Darvas, Z., & Weizsäcker, "Financial Transaction Tax: Small is Beautiful", J. (2011). **Society and Economy**", 33(3), 449-473.
- Demirgil, B. (2018). "Vergilerin Gelir Dağılımı Üzerindeki Etkisi: Ampirik Bir Çalışma", **Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 19(2), 118-131.
- Demirli, Y., Ayyıldız, Y., & "Vergi Mükelleflerinin Ödemede Uygunluk Kuralı'na Vural, T. (2015). İlişkin Algıları: Bolu İli Alan Araştırması", **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, (45), 179-204.
- Dilik, S. (1976). **Servetin Geniş Kitlelere Yayılması**, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi.
- Dinç, B., E. (1994). **Servetlerin Vergilendirmesi, Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dynan, K. E., Skinner, J., & "Do The Rich Save More?", **Journal of Political Zeldes, S. P. (2004). Economy**, 112(2), 397-444.
- Edizdoğan, N. (2000). **Kamu Maliyesi Kamu Gelirleri ve Vergi Teorisi**, Bursa, Ekin Kitabevi.
- Edizdoğan, N., & **Vergilerin Ekonomik Analizi**, Bursa, Dora Yayınları. Çelikkaya, A. (2010).

- Edizdoğan, N., Gümüş, E., **Kamu Maliyesi**, Ekin Basım Yayın Dağıtım.
& Çetinkaya, Ö. (2015).
- Eken, Ö. (2016). Servet Ve Servet Transferi Üzerinden Alınan Vergilerin İktisadi Analizi, **Yüksek Lisans Tezi**, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eker, A. (1999). **Kamu Maliyesi**, İzmir, Anadolu Matbaacılık.
- Erginay, A. (1984). **Kamu Maliyesi**. Savaş Yayınları.
- Eriçok, R. E. (2019). “Türkiye’de Vergi Harcamalarının Gelişimi: 2015-2021”, **İstanbul İktisat Dergisi**, 69(2), 321-355.
- Eroğlu, E. (2022). “Katma Değer Vergisinde Elektronik Vergi Denetimi: Türkiye Uygulaması,**Yüksek Lisans Tezi**, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Feldstein, M. (1995). “The Effect of Marginal Tax Rates on Taxable Income: A Panel Study of The 1986 Tax Reform Act”, **Journal of Political Economy**, 103(3), 551-572.
- Fox, J. (2015). **Applied Regression Analysis and Generalized Linear Models**, Sage publications.
- Fried, B. H. (1999). “The Puzzling Case for Proportionate Taxation”, **Chap. L. Rev.**, 2, 157.
- Gale, W. G., & Slemrod, J. “Rethinking The Estate and Gift Tax: Overview”,**National Bureau of Economic Research Working Paper** No. 8205.
- Gerçek, A. (2005). “Türk Vergi Hukukunda Vergi Sorumlusu, Sorumluluk Halleri ve Türlerinin İncelenmesi”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 54(3), 157-193.
- Ghasami, S., Maleki, M., & Khodadadi, Z. (2020). “Leptokurtic and Platykurtic Class of Robust Symmetrical and Asymmetrical Time Series Models”, **Journal of Computational and Applied Mathematics**, 376, 112806.
- Gleason, C. A., & Mills, L. F. (2002). “Materiality and Contingent Tax Liability Reporting”,**The Accounting Review**, 77(2), 317-342.

- Gök, A. (2007). “Vergi Direncinin Gelişimi”, **Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 22(1), 143-163.
- Gönül, M. (2008). Veraset ve İntikal Vergisinde İstisnalar ile Tarifinin Oransal Yapı Açısından Değerlendirilmesi ve Analizi, Yayınlanmamış **Yüksek Lisans Tezi**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Greene, W. H. (2008). “The Econometric Approach to Efficiency Analysis. The measurement of Productive Efficiency and Productivity Growth”, 1(1), **Oxford University Press**.
- Griffith-Jones, S., & Persaud, A. (2012). **Financial Transaction Taxes**, Study Prepared For And Presented to The Committee on Economic and Monetary Affairs of the European Parliament.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. (2018). **Multivariate Data Analysis**, (8th ed.), Cengage Learning.
- Hançeroğlu, O. (1976). **Ekonomi Sözlüğü**, İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Hansson, A. (2002). **The Wealth Tax and Economic Growth**, Lund University.
- Heper, F. (1982). **Türkiye’de Servetlerin Vergilendirilmesi**, Eskişehir: Eskişehir İktisadi ve Ticari Bilimler Akademisi Yayınları.
- Ismail, R., & Myles, G. D. (2016). “The Graduate Tax When Education is A Signal”, **Research in Economics**, 70, 24-35.
- Işık, N., & Kılınç, E. C. (2009). “OECD Ülkelerinde Vergi Yükü ve Vergi Türleri: Karşılaştırmalı Bir Analizi”, **Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, 2009(2), 147-173.
- Jakobsen, K., Kleven, H., & Zucman, G. (2020). “Wealth Taxation and Wealth Accumulation: Theory and evidence from Denmark”, **The Quarterly Journal of Economics**, 135(1), 329-388.

- Kalaitzake, M. (2017). “Death By A Thousand Cuts? Financial Political Power and The Case of The European Financial Transaction Tax”, **New Political Economy**, 22(6), 709-726.
- Karabacak, B. N. (2013b). “Toplumsal Dayanışmanın Finansman Boyutu: Türkiye’de Sosyal Politikaların Finansmanı Örneği”, **Çalışma ve Toplum**, 2(37), 147-166.
- Karabacak, Y. (2013a). “Sosyal Politika Aracı Olarak Vergilemenin İşlevleri: Türkiye Örneği”, **İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası**, 62(2), 223-252.
- Karakoç, İ. (2020). “Yeniden Değerleme Oranı Uygulaması ve Vergisel Etkileri”, **Mali Çözüm Dergisi**, 30, 251-260.
- Karayılmazlar, E., & Kargı, N. (2008). **Artan Oranlı Gelir Vergisi Tarifesi: Küresel Ekonomide Rekabet Gücü**, Tisk Akademi.
- Kayan, A. (2000). “Verginin Tarihsel Gelişimi ve Sebep Olduğu Bazı Önemli Olaylar”, **Maliye Dergisi**, 135, 80-87.
- Kayaroğlu, N. (2022). **Mali Teşvik Uygulamaları İçinde Vergi Harcamalarının Yeri ve Önemi: Gelir Vergisi Üzerinden Bir İnceleme**, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Kısa, Ö. K., & Hacıköylü, C. (2022). “Finansal İşlem Vergileri Hakkında Genel Bir Değerlendirme ve Türkiye için Bazı Öneriler”, **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 22(1), 303-322.
- Kızılot, Ş. (1983). **Gelir Vergisinde Vergi Güvenlik Önlemleri**, Ankara, Vergi Yayınları.
- Kopczuk, W. (2013). “Taxation of intergenerational transfers and wealth”, **In Handbook of Public Economics**, Vol. 5, pp., 329-390, Elsevier.
- Krenek, A. and Schratzenstaller, M. (2018) “A European Net Wealth Tax”, **WIFO Working Papers**, 561, 1-24.

- Kükreker, S. (1987). **Türk Vergi Sisteminde Servet İntikallerinin Vergilendirilmesi**, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Lewis, S. R., Jr. (1984). **Taxation for Development: Principles and Applications**, New York, Oxford University Press.
- Limberg, J. and Seelkopf, L. (2022). “The Historical Origins of Wealth Taxation”, **Journal of European Public Policy**, 29 (5), 670-688.
- Mankiw, N. G. (2021) **Principles of Economics**, Cengage Learning.
- Martinez-Vazquez, J., Vulovic, V., & Liu, Y. (2011). **Direct Versus Indirect Taxation: Trends, Theory, and Economic Significance**. In *The Elgar guide to tax systems*. Edward Elgar Publishing.
- Michalos, A. C. (1988). “A Case For A Progressive Annual Net Wealth Tax”, **Public Affairs Quarterly**, 2(2), 105-140.
- Mikesell, J. L. (2018) **Fiscal Administration: Analysis and Applications For The Public Sector**, (10th ed.). Cengage Learning.
- Musgrave, R. A., & Musgrave, P. B. (1973). **Public Finance in Theory and Practice**, New York, McGraw Hill Co.
- Mutluer, K., Öner, E., & Kesik, A. (2007). **Teoride ve Uygulamada Kamu Maliyesi**, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1. Baskı, Ekim.
- Nadaroğlu, H. (1996). **Kamu Maliyesi Teorisi**, (9. Baskı), İstanbul, Beta Yayınları.
- Neumark, F. (1970). **Grundsätze Gerechter und Ökonomisch Rationaler Steuerpolitik**, Mohr Siebeck.
- Nigamaev, A. Z., Gapsalamov, A. R., Akhmetshin, E. M., Pavlyuk, A. V., Prodanova, N. A., & Savchenkova, D. V. (2018). “Transformation of the Tax system during the middle ages: the case of Russia”, **European Research Studies Journal**, 21(3), 242-253.
- OECD. (2018). **OECD Tax Policy Studies The Role and Design of Net Wealth Taxes in The OECD**, OECD Publishing.

- OECD. (2018). “The Role and Design of Net Wealth Taxes in the OECD”, 26, **OECD Publishing** Paris.
- Oxford University Press. Tax, **In Oxford English Dictionary**, Erişim Adresi: (2022). <https://www.oed.com/view/Entry/198261>, Erişim Tarihi, 18.07.2024.
- Ömür, Ö. M., & Gerçek, A. (2017). “Türkiye ve Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerde Servet Vergilerinin Karşılaştırılması”, **Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 15(2), 197-216.
- Öncel, M., Kumrulu, A. G., **Vergi hukuku**, (20.Basım), Turhan Kitabevi.
- Çağan, N., & Göker, C. (2011).
- Öncel, M., Kumrulu, A., & **Vergi Hukuku**, Gözden geçirilmiş Değişiklikler Çağan, N. (2017). İşlenmiş 26. Baskı, Turhan Kitabevi.
- Öz, E., Kutbay, H., & “Türk Servet Vergisi Sistemine Modern Bir Buzkiran, D. (2014). Yaklaşım”, **Gümrük ve Ticaret Dergisi**, (4), 86-99.
- Öz, E., Kutbay, H., & “Türk servet vergisi sistemine modern bir yaklaşım”, Buzkiran, D. (2014). **Gümrük ve Ticaret Dergisi**, (4), 86-99.
- Özbalcı, Y. (2012). **Gelir Vergisi Kanunu**, (3. baskı). İstanbul, Oluş Yayıncılık.
- Özkan, A. (2009). “TMS-12 Gelir Vergileri Standardına Göre Ertelenmiş Vergiler Ve Muhasebe Uygulamaları”, **Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, (32), 97-112.
- Pántya, J., Kovács, J., “Work Performance and Tax Compliance in Flat and Kogler, C., & Kirchler, E. Progressive Tax Systems”, **Journal of Economic Psychology**, 56, 262-273. (2016).
- Pedhazur, E. J. (1997) **Multiple Regression in Behavioral Research: Explanation and Prediction**, (3rd ed.), Harcourt Brace College Publishers.
- Pehlivan, O. (2022). **Kamu Maliyesi**, Bursa, Ekin Yayınevi.
- Pehlivan, O., & Bayraklı, H. **Vergi Hukuku**, Eser Ofset.
- H. (1998).

- Piketty, T. (2014). **Capital in The Twenty-First Century**, Harvard University Press.
- Piketty, T., & Saez, E. (2007). “How Progressive is The US Federal Tax System? A Historical and International Perspective”, **Journal of Economic perspectives**, 21(1), 3-24.
- Piketty, T., & Saez, E. (2013). “A Theory of Optimal Inheritance Taxation”, **Econometrica**, 81(5), 1851-1886.
- Piketty, T., & Zucman, G. (2014). “Capital is Back: Wealth-Income Ratios in Rich Countries 1700–2010”, **The Quarterly journal of economics**, 129(3), 1255-1310.
- Resmi Gazete. (2021, 26 Ekim). 7338 Sayılı Kanun, **Resmi Gazete**, Erişim Adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/10/20211026-1.htm> Erişim Tarihi: 22.07.2024.
- Resmi Gazete. (2019, 7 Aralık). 7194 Sayılı Kanun, **Resmi Gazete**, Erişim Adresi: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/12/20191207-1.htm> Erişim Tarihi: 22.07.2024.
- Resmi Gazete. (2021, 3 Şubat). 7263 Sayılı Kanun. **Resmi Gazete**. Erişim Adresi, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/02/20210203-11.htm>. Erişim Tarihi: 22.07.2024.
- Resmi Gazete. (2019, 30 Aralık). 1950 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı, **Resmi Gazete**, Erişim Adresi, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/12/20191230-4.pdf> Erişim Tarihi: 22.07.2024
- Roin, J. A. (2007). **The Economic Underpinnings of International Taxation**, In Research Handbook in International Economic Law, Edward Elgar Publishing.
- Rosen, H. S. (1992). “Public Finance. In The Encyclopedia of Public Choice”, (pp. 252-262), **Boston, MA**, Springer US.
- Rosen, H. S., ve Gayer, T. (2014). **Public Finance**, (10th ed.). McGraw-Hill.
- Rousseau, J. J. (2018). **Rousseau: The Social Contract and Other Later Political Writing**, Cambridge University Press.

- Rukundo, S. (2020). “Addressing the Challenges of Taxation of the Digital Economy: Lessons for African Countries”, **ICTD Working Paper** 105, Brighton, IDS.
- Saez, E., & Stantcheva, S. “A Simpler Theory of Optimal Capital Taxation”, (2018). **Journal of Public Economics**, 162, 120-142.
- Saez, E., & Zucman, G. “Wealth Inequality In The United States Since 1913: Evidence From Capitalized Income Tax Data”, **The Quarterly Journal of Economics**, 131(2), 519-578.
- Saez, E., & Zucman, G. “Progressive Wealth Taxation”, **Brookings Papers on Economic Activity**, 2019(2), 437-533.
- Saez, E., ve Zucman, G. **The Triumph Of Injustice: How The Rich Dodge Taxes and How to Make Them Pay**, WW Norton ve Company.
- Samuelson, P. A., ve **Macroeconomics**, (19th ed.), McGraw-Hill.
- Nordhaus, W. D. (2009).
- Saraçoğlu, F. (2018). **Türk Vergi Sistemi**, Ankara, Gazi Kitabevi.
- Scheuer, F. and Slemrod, J. “Taxing Our Wealth”, **Journal of Economic Perspectives**, 35 (1): 207–230.
- Shakow, D., & Shuldiner, R. (1999). “A comprehensive Wealth Tax”, **Tax L. Rev.**, 53, 499.
- Silfverberg, C. (2009). “The Swedish Net Wealth Tax—Main Features and Problems”, **Stockholm Institute for Scandinavian Law**, 367-374.
- Slemrod, J. (2006). “The Role of Misconceptions in Support for Regressive Rax Reform”, **National Tax Journal**, 59(1), 57-75.
- Soydan, B. Y. (1998). “Vergi Adaleti Kavramında Soyuttan Somuta: Türk Anayasa Mahkemesi Kararlarını Eşitlik, Özgürlük ve Sosyal Devlet Kavramları ile Okumak”, **Vergi Sorunları Dergisi**, 119, 103-104.

- Stiglitz, J. E. (2012). **The Price of Inequality: How Today's Divided Society Endangers Our Future**, WW Norton & Company.
- Stiglitz, J. E., ve Rosengard, J. K. (2015). **Economics of the Public Sector**, Fourth international student edition. WW Norton ve Company.
- Susam, N., & Oktayer, N. (2007). “Türkiye Ekonomisinde Genel Bütçe Vergi Gelirleri İçinde Dolaysız ve Dolaylı vergiler (1995-2005)”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 21(2), 105-123.
- Şahin, S. (2018). Türkiye'deki Motorlu Taşıtlar Vergisinin Servet Vergisi Niteliğinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma: Denizli ili örneği. **Yüksek Lisans Tezi**. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Şen, H., & Sağbaş, İ. (2020). **Vergi Teorisi ve Politikası**, Barış Arıkan Yayınları.
- Şen, S. (2015). Finansal Serbestleşme, Kriz ve Finansal İşlem Vergileri, **Yüksek Lisans Tezi**, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Şenyüz, D. (2020). “Vergi İncelemesinde Zaman Bakımından Yetki”, **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, (43), 247-264.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., & Ullman, J. B. (2013).. **Boston, MA, Pearson**. “Using Multivariate Statistics” (Vol. 6, pp. 497-516).
- Tanchev, S. (2021). “How The Proportional Income Taxation Increases Inequality in Bulgaria”, **Journal of Tax Reform**, 7(3), 244-254.
- Taylor, Y. (2010). “Vergi Teorisi Açısından Özel Tüketim Vergileri ve Türk Özel Tüketim Vergisi Uygulaması”, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 12, 435-467.

- Taylor, Y. (2013). Vergi Hukukunda Vergiyi Doğuran Olay, **Doktora Tezi**, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, İzmir.
- Tomkiewicz, J. (2016). “Tax System in Poland–Progressive or Regressive?”, **Central European Management Journal**, 24(2), 107-122.
- Tuncer, S. (1966). **Teoride ve Pratikte Servet Vergileri**, İstanbul, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları.
- Tuncer, S. (2003) **Vergi Hukuku ve Uygulaması**, Yaklaşım Yayınları.
- Turhan, S. (1998).. **Vergi Teorisi ve Politikası**, Filiz Kitabevi.
- TÜRMOB. (2018). “Vergi İstisna ve Muafiyetleri (Vergi Harcamalarının Kanuni Dayanaklarına İlişikin Liste – 2018)”, Erişim Adresi:<https://www.turmob.org.tr/arsiv/mbs/pratikBilgiler/vergiharcamalistesisi-C.pdf>, Erişim Tarihi: 20.07.2024.
- Uğurlu, H. (2019). “Vergilendirmede Basitlik İlkesi Açısından Türk Vergi Sisteminin Değerlendirilmesi”, **The Journal of International Scientific Researches**, 4(2), 178-194.
- Uluatam, Ö. (2005). **Kamu Maliyesi** ,(9. Baskı), Ankara: İmaj Yayınevi.
- Uluatam, Ö. & Methibay, **Vergi Hukuku**, (5. baskı), İstanbul, İmaj Yayıncılık.
- Y. (2001).
- Ulusoy, A. (2003). **Maliye Politikası**, Trabzon, Derya Kitabevi.
- Unay, C. (2000). **Genel İktisat**, Bursa, Ekin Kitabevi.
- Uysal, H. (2005). **Vergi hukuku ve Türk Vergi Sistemi**, Nobel Yayın Dağıtım.
- Üyümez, M. E. (2012). **Gayrimenkullerde Vergilendirme**, Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2477, Açıköğretim Fakültesi Yayını No: 1448, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Varela, P. (2016). **What are Progressive and Regressive Taxes**, Tax and Transfer Policy Institute.

- Vasilev, A. (2015). “Welfare Gains From the Adoption of Proportional Taxation in A General-Equilibrium Model With A Grey Economy: The Case of Bulgaria’s 2008 Flat Tax Reform”, **Economic Change and Restructuring**, 48, 169-185.
- Wołowiec, T. (2018). “Economic and Social Aspects of Progressive and Proportional Taxation of Income”, **International Journal of New Economics and Social Sciences IJONESS**, 8(2), 221-252.
- Wooldridge, J. M. (2015). **Introductory Econometrics: A Modern Approach**, (6th ed.), Cengage Learning.
- Yılmaz, B. E. & Batı, M. (2024). **Türk Vergi Sistemi**, Güncellenmiş 4. Baskı, Seçkin Kitabevi.
- Yoruldu, M. (2021). “Türkiye’de Vergi Harcamalarının Vergilendirmenin Fonksiyonları Açısından Değerlendirilmesi”, 2019-2023. **Maliye Çalışmaları Dergisi**, (65), 139-150.
- Youngman, J. M. (2016). **A Good tax: Legal and Policy Issues for The Property Tax in The United States**, Cambridge, MA, Lincoln Institute of Land Policy.
- Zucman, G. (2019). “Global Wealth Inequality”, **Annual Review of Economics**, 11(1), 109-138.